

विशेष प्रकृतिका मुद्दाहरूको कारबाहीमा गोपनीयता कायम गर्ने कार्यविधि दिग्दर्शन

(सर्वोच्च अदालतबाट मिति २०६४।८।१० मा जारी भएको निर्देशिका
कार्यान्वयनमा सहजीकरणका लागि)

राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठान, नेपाल

हरिहरमवन, ललितपुर

माघ, २०६८

सल्लाहकार:

मा.श्री राघव लाल वैद्य, कार्यकारी निर्देशक, राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठान
मा.श्री सपना प्रधान मल्ल

दिग्दर्शन तयारी समूह:

मा.श्री तिलप्रसाद श्रेष्ठ, न्यायाधीश, पु.वे.अ., इलाम
श्री किरण पौडेल, सह न्यायाधिवक्ता, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय, काठमाडौं
श्री नृपध्वज निरौला, रजिष्ट्रार, पु.वे.अ., पाटन
श्री लालबहादुर कुँवर, रजिष्ट्रार, राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठान
श्री किरण बज्राचार्य, प्रहरी नायव उपरीक्षक, नेपाल प्रहरी

कार्यक्रम व्यवस्थापक:

श्री राजनकुमार के.सी., राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठान

डिजाइन :

श्री विष्णुबहादुर बरुवाल, प्रकाशन सहायक, राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठान

प्रकाशन प्रति : १,०००

प्रकाशक:

राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठान
रामशाहपथ, काठमाडौं, नेपाल
फोन नं. ०१-५५४९०५७

लैङ्गिक समानता र महिला सशक्तिकरणको लागि संयुक्त राष्ट्रसंघको निकाय (UN WOMEN),
पो.बक्स नं. : १०७ काठमाडौं, नेपाल

सहयोग :

लैङ्गिक समानता र महिला सशक्तिकरणको लागि संयुक्त राष्ट्रसंघको निकाय (UN WOMEN)

मुद्रण: फरम्याट प्रिन्टिङ्ग प्रेस

सर्वोच्च अदालत, नेपाल

च. नं. १२९
प. सं. २१७६४

शुभकामना

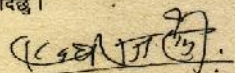
खिलराज रेग्मी
प्रधान न्यायाधीश

न्यायिक निकायमा कार्यरत न्यायाधीश, कर्मचारी तथा कानून व्यवसायीको कार्य क्षमता र व्यावसायिक एखतामा अर्भिवृद्धि गर्न तथा कानून र न्यायको क्षेत्रमा अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्ने उद्देश्यले स्थापित राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठानले हालसम्म स्थापनाको उद्देश्य अनुरूप नै विविध कार्यहरू गर्दै आएको छ । यसैक्रममा प्रतिष्ठानले "विशेष प्रस्तुतन मुद्दाहरूको कारवाहीमा गोपनीयता कायम गर्ने कार्यविधि दिग्दर्शन" प्रकाशन गर्न लागेकोमा मलाई खुसी लागेको छ ।

महिला, बालबालिका पक्ष भएका वा एच आई वी / एड्स भएका व्यक्तिहरू पदा भएका मुद्दाको अनुसन्धान, अध्यापन तथा न्याय सम्पादनको रोहमा पीडित पक्षहरूको गोपनीयता भन्नु भई उनीहरूको शारीरिक, मानसिक जस्ता संवेदनशील व्यक्तिगत पक्षको अवस्था र स्थिति सार्वजनिक हुन पुगेमा उनीहरूले एकातर्फ वास्तविक न्यायको अनुभूति गर्न सक्दैनन् भने अर्कोतर्फ वप पीडाबोध गर्नुपर्ने अवस्थाको सिर्जना हुने गर्दछ । परिणामतः उनीहरूको सामाजिक जीवनमा हुने पुनःस्थापनाको कार्यमा समेत नकारात्मक असर पुग्न सक्छ । यही तथ्यप्रति संवेदनशील रहेर नै य समेत समावेश भएको संयुक्त इजलासले यी विशेष वर्गका व्यक्तिहरूको गोपनीयताको स्तर कायम रहने गरी सम्बन्धित पक्षको हक र दायित्व सहितको कानून निर्माण गर्न नेपाल सरकारका नाममा निर्देशनात्मक आदेश जारी गर्दै सो बमोजिमको व्यवस्था नहुञ्जेलसम्मका लागि सोही आदेशमा संलग्न विशेष प्रकृतिका मुद्दाहरूको कारवाहीमा पक्षहरूको गोपनीयता कायम राख्ने सम्बन्धी कार्यविधि निर्देशिका, २०६४ जारी गरिएको तथ्य हामी सबैमा विदितै छ । न्यायिक मूल्यांकन एवं विश्लेषणका क्रममा उक्त आदेशलाई प्रायः सबै क्षेत्रबाट महत्वपूर्ण उपलब्धिको रूपमा लिइएको पाएको छ । यसैक्रममा सो आदेशलाई अझ प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याउने तथा निर्देशिकाको प्रयोगमा एकरूपता कायम गर्ने उद्देश्यले प्रतिष्ठानद्वारा प्रकाशित प्रस्तुत दिग्दर्शनलाई महत्वपूर्ण उपलब्धिको रूपमा लिएको छु ।

प्रस्तुत दिग्दर्शन प्रहरी, सरकारी वकिल, अदालत, कानून व्यवसायी जस्ता न्यायिक प्रकृतिको प्रत्यक्षरूपमा संलग्न रहने सम्पूर्ण पदाधिकारी तथा नेपाली न्याय प्रशासनको अध्ययन, अनुसन्धान गर्न चाहने शिक्षक एवं विद्यार्थीहरू समेतलाई उपयोगी सिद्ध हुनेछ भन्ने विश्वास लिएको छु । यसका लागि दिग्दर्शन प्रकाशन गर्न सक्षमता देखाउने प्रतिष्ठानका सम्पूर्ण पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । प्रतिष्ठानद्वारा गरिएको यसप्रकारको रचनात्मक कार्यले भविष्यमा पनि निरन्तरता प्राप्त गर्नेछ भन्ने आशा राख्दै प्रस्तुत प्रकाशनको पूर्ण सफलताको कामना गर्दछु ।

मिति. २०६८।०८।१२

खिलराज रेग्मी
प्रधान न्यायाधीश

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय नेपाल

(..... शाखा)

पत्र संख्या :-

चलानी नं. :-

रामशाहपथ काठमाडौं

मिति :-.....

मन्तव्य

राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठानको सक्रीयतामा तयार पारिएको गोपनीयता कायम राख्ने निर्देशिका २०६८ राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठानबाट प्रकाशन गर्न लागेको थाहा पाउँदा अत्यन्तै खुशी लागेको छ। राष्ट्रिय कानूनबाट नियन्त्रित हुनुपर्ने प्रस्तुत विषयमा राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठानले एकरूपता ल्याउने उद्देश्यसाथ प्रकाशन हुन लागेको प्रस्तुत निर्देशिका कानूनको बिरुदमा एउटा खुट्टिको हो भन्ने मलाई लागेको छ।

मानव समाजको विकासक्रमसँगै मानव जीवन, स्वतन्त्रता र सम्पत्तिको सुरक्षा प्राकृतिक अधिकारको रूपमा रहेको छ। यही जीवन, स्वतन्त्रता र सम्पत्तिको रक्षाको लागि मानवले गरेको संघर्ष नै मानव अधिकारको मुख्य मान्यताको जगेनाको इतिहास भन्ने कुरामा विमती नहोला। वैयक्तिक स्वतन्त्रताको संवैधानिक प्रत्याभूतीको प्रभावकारी कार्यान्वयन तबमान सम्भव छ जब कुनै पनि व्यक्तिको जीउ, आवास, सम्पत्ति लगायतका कुराहरु कानूनद्वारा तोकिरको शक्तिबाट बाहेक अनतिक्रमित मानिन्छ।

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ धारा १२ मा वैयक्तिक स्वतन्त्रताको संरक्षण गर्ने संवैधानिक प्रावधान रहेको छ, भने धारा २८ मा कुनै पनि व्यक्तिको जीउ, आवास, सम्पत्ति, लिखत, तथ्याङ्क पत्राचार, चरित्र सम्बन्धी कुराहरुको गोपनीयता कानूनद्वारा तोकिएको अवस्थामा बाहेक अनतिक्रम हुनेछ, भन्ने संवैधानिक व्यवस्थाले व्यक्तिको वैयक्तिक स्वतन्त्रतालाई नै संरक्षण गर्ने अभिष्ट राखेको पाइन्छ।

सम्मनित सर्वोच्च अदालतबाट विशेष प्रकृतिको मुद्दा मामिलामा पीडितको रूपमा संलग्न महिला, नातजातिक पक्ष भएको वा एच. आई. भी./एड्स संक्रमित व्यक्तिहरु पक्ष भएको मुद्दामा प्रहरीमा दर्ता हुने वा सिधै अदालत वा अन्य निकायमा दर्ता हुने स्थिति देखि फैसला गर्दा वा त्यसपछिको अवस्थामा समेत तोकिएको गोपनीयताको स्तर कायम रहने गरी सम्बन्धित निकायलाई निर्देशात्मक आदेश जारी भएको र सो बमोजिमका व्यवस्था नहुन्जेलसम्म "विशेष प्रकृतिको कारवाहीमा पक्षहरुको गोपनीयता कायम राख्ने सम्बन्धी कार्यविधि निर्देशिका-२०६४" मा भएका व्यवस्थाको पालना गर्नु गराउनु भन्ने आदेश भई निर्देशिका समेत बनेको भएतापनि यसको कार्यान्वयनमा कार्यविधिगत जटिलता रहेको हुँदा यसको प्रयोगमा एकरूपता नआएको देखिन्छ। यसरी सम्मनित अदालतबाट जारी निर्देशिका-२०६४ को पालनामा एकरूपता ल्याउने उद्देश्यबाट प्रकाशित यो निर्देशिकाले प्रयोग र पालनामा देखा पर्ने कार्यविधिगत जटिलताको अन्त्य गर्नेछ, र एकरूपता ल्याउनमा सहयोग गर्नेछ भन्ने आशा राख्नु उपयुक्त हुनेछ।

सरकारवादी हुने फौजदारी मुद्दाको अभियोजन गर्ने र प्रतिरक्षा गर्ने संवैधानिक जिम्मेवारी पाएक सरकारी वकीलहरुले आफ्नो कार्यक्षेत्रमा महिला तथा बालबालिका विरुद्ध समेत अभियोजन गर्नुपर्ने हुन्छ। यस्तो अवस्थामा पक्ष वा विपक्षमा रहेका महिला तथा बालबालिका तथा एच. आई. भी. / एड्स संक्रमित व्यक्तिको विवरण गोप्य राख्नु पर्ने हुँदा यो निर्देशिकाले गोपनीयता कायम राख्ने विषयमा सबै निकायहरुमा एकरूपता कायम गर्नेछ भन्ने विश्वास लिएको छु।

मुक्ति नारायण प्रधान
महान्यायाधिवक्ता

☎: ४-२६२३९४, ४-२६२६९४, ४-२४०२१०, ४-२१२०४७, फ्याक्स :- ४-२६२३५२, ४-२१८०५१

एक्सचेन्ज :- ४-२१८०९७, ४-२१८०१९, ४-२६२४९४, ४-२६२४०६

ईमेल: info@attorneygeneral.gov.np, वेबसाइट: www.attorneygeneral.gov.np

रविन्द्र प्रताप शाह

प्रहरी महानिरीक्षक
प्रहरी प्रधान कार्यालय
नक्साल, काठमाडौं ।

मिति :
२०७८/०१/१

शुभ-कामना

राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठान, नेपालले महिला तथा बालबालिका र एच.आई.भी. एड्स संक्रमित व्यक्तिहरू पक्ष भएका विशेष प्रकृतिका मुद्दा मामिलामा त्यस्ता पीडितहरूको व्यक्तिगत विवरणमा गोपनीयता कायम राख्नु पर्ने गरी सर्वोच्च अदालतबाट जारी भएको निर्देशिका र न्यायका सर्वमान्य प्रचलित सिद्धान्तहरू समेत एकिकृत गरी प्रकाशन गर्न लागेको "गोपनीयता सम्बन्धी कार्यविधि दिग्दर्शन" मा नेपाल प्रहरीको तर्फबाट मन्तव्य राख्ने अवसर प्रदान गर्नु भएकोमा प्रतिष्ठानप्रति आभार व्यक्त गर्दछु ।

प्रत्येक नागरिकको स्वतन्त्र अस्तित्व, सम्मानपूर्ण जीवनयापनको अधिकार एवं आत्म निर्णयको नैसर्गिक अधिकारलाई राज्यले सम्मान गर्नुपर्दछ साथै यस्ता प्रकृतिका हक र अधिकारसंग गोपनीयताको हकको अन्तरसम्बन्ध रहने भएकोले आफ्नो व्यक्तिगत जीवनसंग सम्बन्धित क्रियाकलापलाई गोपनीय राख्न पाउने अधिकारलाई सामान्य त मुलुकको संविधानले नै प्रत्याभूति प्रदान गरेको हुन्छ । फौजदारी गुद्दाको अनुसन्धान तहकिकालका क्रममा पीडकभन्दा पनि पीडितको आत्म सम्मान एवं मानव मर्यादासंग सम्बन्धित विषयहरूमा गोपनीयताको पक्ष अत्यन्त संवेदनशील हुन्छ । यसर्थ प्रहरी तहकिकालमा सम्बन्धित सबै पक्षहरूबाट पीडितको वैयक्तिक आत्मसम्मान र मानव मर्यादासंग सम्बन्धित विषयहरू विशेष सम्मानका साथ संबोधन गरिनु पर्दछ ।

गोपनीयता कायम गर्नु पर्दछ यसमा अर्को अभिमत हुन सक्दैन तर यसका कतिपय प्राविधिक तथा प्रकृयागत विषयहरूमा रहेको असहजता र अस्पष्टता यस दिग्दर्शनको कार्यान्वयनबाट सहज हुने र सरोकारवाला पक्षहरूका बीच कार्यगत एकता कायम हुने कुरामा बिभ्रस्त हुन सकिन्छ । साथै यसका अलावा दिग्दर्शनको कार्यान्वयनबाट बिगतमा गोपनीयताको हक जगेर्ना हुन नसक्दा पीडितले कतिपय अवस्थामा आत्मसम्मानपूर्वक जीवनयापन गर्नबाट बन्चित हुनुपर्ने दोहोरो पीडाबाट मुक्ति पाउने अवस्था सिर्जना हुने छ भन्ने विश्वास लिन सकिन्छ ।

यस दिग्दर्शनले पीडितको पुनःसामाजिकीकरणमा अवरोध पुग्ने खालका वैयक्तिक विवरण सार्वजनिक रूपमा सम्प्रेषण गर्न बन्देज लगाएकोले पीडितले आफू सुरक्षित अनुभव गर्ने र न्यायिक प्रकृयामा सकृयरूपमा सहभागी हुनुका अलावा प्रमाण संकलनमा सहज भई मुद्दामा आशातित सफलता हासिल गर्न सकिने छ भन्ने पनि मलाई लाग्दछ ।

अन्तमा, यस कार्यविधि दिग्दर्शनको कार्यान्वयनमा सांगठनिक प्रतिबद्धता जाहेर गर्दै प्रकाशनले निर्दिष्ट उद्देश्य प्राप्तिसमा सफलता प्राप्त गरोस भन्ने शुभ कामना व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

प्रहरी महानिरीक्षक
(रविन्द्र प्रताप शाह)

नेपाल बार एसोसिएशन

रामशाहपथ, काठमाडौं, नेपाल

प.सं. ०६८/०६९

मिति २०६८/८/१९

केन्द्रीय कार्यसमिति

(२०६६-२०६९)

अध्यक्ष

प्रेमनहादुर खड्का

उपाध्यक्ष

गोपालप्रसाद पाण्डे 'अन्धी'

सुरेन्द्रकुमार महता
जोहारीसाय चौपरी
गोकर्ण डाँगी
सीताराम राई

महासचिव

विजयप्रसाद मिश्र

कोषाध्यक्ष

युवराजकुमार भण्डारी

सदस्य

ठाकुर प्रसाद न्यौपाने
गोपालकृष्ण धिमिरे
योनेन्द्रबहादुर अधिकारी
अनिता मानन्धर जोशी
विवेकराज ढुंगेल
शान्ता सैनाई सापकोटा
सतीशकुमार भा
उद्धवचन्द्र धिमिरे
मनोहर साह

शुभकामना

राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठान न्यायिक निकायमा कार्यरत न्यायाधीश, कर्मचारी तथा कानून व्यवसायीको कार्यक्षमता र व्यावसायिक दक्षता अभिवृद्धि गर्ने एवं कानून र न्याय क्षेत्रसंग सम्बन्धित विषयमा अध्ययन अनुसन्धान गरी न्याय प्रशासनको कार्यकाललाई प्रभावकारी बनाउने सन्दर्भमा आवश्यक सामाग्री प्रकाशन गर्ने समेतको उद्देश्यले स्थापित सस्थाने "गोपनियता कायम राख्ने सम्बन्धी कार्यविधि निर्देशिका" सम्बन्धी सम्मानित अदालतबाट जारी भएको निर्देशिका बमोजिम मुद्दाको कारवाहीको सिलसिलामा पक्षहरुको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्ने सम्बन्धमा न्याय क्षेत्रका सबै सरोकारवाला निकायहरुमा अझ बढी सहजता प्रदान गर्ने र गोपनियता कायम गर्ने कार्यविधिमा एकरूपता ल्याउन आवश्यकतामा ध्यानमा राखी गोपनियता कायम गर्न अपनाउनुपर्ने कार्यविधिगत दिग्दर्शन तयार गर्न लागेको सुन्दा अत्यन्त खुसी लागेको छ। सो दिग्दर्शनले सबैलाई कार्य गर्न सहज पुऱ्याउन छ भन्ने विश्वास व्यक्त गर्दै सफलताको कामना व्यक्त गर्दछु। यो गोपनियता कायम गर्ने कुरामा कार्यविधि निर्देशिकाले महत्त गर्ने छ भन्ने आशा लिएको छु। यो दिग्दर्शन तयारीको लागि नेपाल बार एसोसिएशनले महत्त गर्न सदा तत्पर रहेको छ र रहने छ। साथै अदालती कार्यवाहीमा गोपनियता कायम गर्न हाल भइरहेको प्रयासहरु स्थानगत र निकायगत हिसावले प्रक्रियामा विविधता देखिएको सन्दर्भमा यो दिग्दर्शनले एक रुपमा ल्याओस र सबैलाई न्यायमा सहज र सुलभ पहुच पुगोस भन्ने शुभकामना दिन चाहन्छु।

प्रेमनहादुर खड्का

अध्यक्ष

नेपाल बार एसोसिएशन

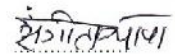
मन्तव्य

लैंगिक हिंसा आजको अत्यन्त दुख लाग्ने पक्ष भएता पनि यो हाम्रो समाजको वास्तविकता पनि हो । नैतिक विभेदका कारण महिलाहरु परस्परगत रुपमा समाजताको अवसरबाट वञ्चित मात्र छैनन् उनीहरुले आफ्ना आधारभूत मानव अधिकार उपभोग गर्न समेत पाएका छैनन् । महिला भएकै कारणले सार्वजनिक वा निजी जीवनमा हिंसा भोगिरहेका छन्, जसले गर्दा महिलाहरुको अधिकार उपभोग गर्ने क्षमता तथा स्वतन्त्रतामा आघात पुगिरहेको छ । फलस्वरूप उनीहरुको सामाजिक, सांस्कृतिक, आर्थिक र राजनितिक अवस्थामा समेत नकारात्मक असर परिरहेको छ ।

स्वतन्त्र वातावरणमा आत्मसम्मानपूर्वक जीवनयापन गर्न पाउनुका साथै हरेक प्रकारका अन्याय तथा हिंसा विरुद्ध यथोचित कानूनी संरक्षण प्राप्त गर्नु व्यक्तिको मौलिक अधिकार हो । व्यक्तिको आत्मसम्मानको अधिकारलाई सुरक्षित गर्ने एउटा महत्वपूर्ण आधार "गोपनीयताको अधिकार" हो । जसलाई नेपालको अन्तरिम संविधान २०६३ ले संरक्षित गरेको छ । यस सम्बन्धमा सम्बल २०६३ सालको रिट नं ३५६९ मा सर्वोच्च अदालतबाट मिति २०६४/१९/१० मा "विशेष प्रकृतिका मुद्दाहरुको कारवाहीमा पञ्चहरुको गोपनीयता कायम राख्ने सम्बन्धी कार्यविधि निर्देशिका २०६४" जारी गरिएको छ । न्यायिक उपचारको प्राप्तिमा हिंसाबाट पिडित महिला, बालबालिका तथा एचआइभी/ एड्सबाट प्रभावित वा संक्रमित व्यक्तिका व्यक्तिगत विवरण र विषयहरु सार्वजनिक जानकारीको विषय बन्न पुग्दा उनीहरु थप मानसिक रुपमा प्रताडित हुन पुग्दछन् र समाजमा सम्मानपूर्वक बाँच्न पाउने मानवको नैसर्गिक अधिकारबाट वञ्चित हुन पुग्दछन् । तसर्थ, महिला, बालबालिका तथा एचआइभी/ एड्सबाट प्रभावित वा संक्रमित व्यक्तिको आत्मसम्मानमा प्रतिकूल असर पर्ने नदिन न्यायिक उपचारको प्रक्रियामा गोपनीयताको हक सम्बन्धी व्यवस्था हुनु अत्यन्त सांघीक एवम् सुशीको कुरा हो ।

गोपनीयता सम्बन्धी विभिन्न कानूनी व्यवस्थाका साथै सर्वोच्च अदालत द्वारा जारी निर्देशिकाको कार्यान्वयनलाई सहजता प्रदान गर्ने र यस सम्बन्धमा भईरहेका प्रयासहरुमा एकरूपता कायम गर्ने उद्देश्यका साथ ल्याइएको "विशेष प्रकृतिका मुद्दाहरुको कारवाहीमा गोपनीयता कायम गर्ने कार्यविधि दिग्दर्शन" हामी सबैका लागि एउटा महत्वपूर्ण उपलब्धी हो । लैंगिक समानता तथा महिला सशक्तिकरणको क्षेत्रमा कार्यरत युएन वुमनको सहयोगमा राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठानले यो दिग्दर्शन तयार पारेको हो । राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठानले यो दिग्दर्शन तयार गरी प्रकाशित गर्ने महत्वपूर्ण जिम्मेवारी बहन गरेकोमा म यस प्रतिष्ठानका साथसाथै कार्यकारी निर्देशक मा. श्री राघव लाल वैद्य, न्यायाधीश तथा फ्याकल्टी मा. श्री तिल प्रसाद श्रेष्ठ, तथा कार्यक्रम व्यवस्थापक श्री राजन कुमार के.सी. लाई बधाई तथा धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

यो दिग्दर्शनको निर्माण प्रक्रियाका क्रममा राष्ट्रिय तथा क्षेत्रिय परामर्श बैठकहरु बाट राय सुझावहरु संकलन गरिएको थियो । यो परामर्श बैठकमा सर्वोच्च अदालत/अन्य अदालतहरु, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय/जिल्ला सरकारी वकिलका कार्यालयहरु, प्रहरी प्रधान कार्यालय/जिल्ला प्रहरी कार्यालयहरु, नेपाल बार एशोसिएसन/जिल्ला बार एशोसिएसनहरु, नागरिक समाज र संचारकर्मीहरुको सक्रिय संलग्नता रहेको थियो, जसको निमित्त म उक्त निकाय र व्यक्तिकोलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै यस दिग्दर्शनको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा सबै सरोकारवाला निकायहरुको सक्रिय योगदान रहनेछ भन्ने मैले विश्वास लिएको छु । यो दिग्दर्शनले महिला, बालबालिका तथा एचआइभी/ एड्सबाट प्रभावित वा संक्रमित व्यक्तिको गोपनीयताको अधिकार संरक्षित गरी उनीहरुको न्यायमा पहुँचका लागि महत्वपूर्ण योगदान गर्नेछ भन्ने मैले विश्वास लिएको छु ।

संगिता शाहा
कार्यक्रम संयोजक
युएन वुमन

राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठान, नेपाल

National Judicial Academy, Nepal

(Estd. under the National Judicial Academy Act, 2006)

".....committed to Excellency of Nepalese Law and Justice Sector."

प्रकाशकीय

प.स.
Ref.

आत्मसम्मानको अधिकार मानव मात्रको नैसर्गिक अधिकार हो । महिला, बालबालिका तथा एच.आइ.भि./एड्स संक्रमित वा प्रभावित जो सुकै किन नहोउन्, सबैलाई समाजमा सम्मानपूर्वक बाँच्ने र रहने अधिकार प्राप्त छ । व्यक्तिको आत्मसम्मानको अधिकारको संरक्षणका विभिन्न उपायहरू हुन सक्छन् तथापि व्यक्तिको आत्मसम्मानको अधिकारलाई सुरक्षित गर्ने एउटा मुख्य आधार तिनको गोपनियताको अधिकारको संरक्षणलाई मान्न सकिन्छ । वास्तवमा व्यक्तिको जीवनमा कतिपय यस्ता निजी सरोकारका विषयहरू हुन्छन् जो सार्वजनिक जानकारीका विषय नबनुन् भन्ने चाहना सबैको हुन्छ । न्यायिक कारबाहीका सिलसिलामा त कतु कतिपय विषयहरूको सार्वजनिकीकरणलाई निरुत्साहित गरिएन भने पीडित पक्षहरू न्यायबाट निमुख हुनुपर्ने अवस्था नै पनि आउन सक्दछ । कतिपयका हकमा यस्ता सूचनाहरू गोप्य राख्न नसकिएको अवस्थामा निजहरूको बाँकि जीवनमा संकट उत्पन्न हुने र सामाजिक रूपमा अलक्षित हुनुपर्ने अवस्था आउन सक्दछ र फलस्वरूप न्याय प्राप्त गर्ने अधिकारको प्रयोग गर्नबाटै वञ्चित हुनुपर्ने अवस्था पर्न सक्दछ ।

मागव अधिकार सम्बन्धी विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय दस्तावेजहरू र नेपालको अन्तरिम यविधानले समेत गोपनियताको अधिकारलाई मान्यता दिएको छ तथापि मुद्दाको कारबाहीको सिलसिलामा महिला, बालबालिका र एच. आइ. भि. / एड्सबाट संक्रमित व्यक्तिहरूको नाम र पहिचान गोप्य राख्ने स्पष्ट व्यवस्था नगरिएको कारण तिनीहरूको न्याय सम्मको पहुँच दुरुह बन्न गएको पाइन्छ । महिलाहरू आफ्नो विरुद्धको हिंसा र अन्याय उपर न्यायिक उपचार खोज्न समेत हिचकिचाएको र आफ्नो न्याय सम्बन्धी हक उपभोग नगरी समर्पण गर्न वा अन्याय सहै बस्न बाध्य हुने गरेको पाइन्छ । बालबालिकाका हकमा पनि चाहे पीडित वा प्रतिवादीको रूपमा होस् तिनीहरूले गरेको वा व्यहोरेको घटनाको तथ्यहरू अभिलेखबद्ध गर्ने, गोप्य नगर्ने र अझ सार्वजनिक गर्ने हो भने निजहरूको भविष्यको वृत्तिविकास र चरित्र निर्माणमा व्यवधान उत्पन्न हुने तथा बालबालिकाको यो स्थितिबाट अरुहरू रोमाञ्चित वा आकर्षित भइ थप शोषणको शिकार हुनु पर्ने अवस्था सिर्जना हुन सक्दछ । एच.आइ.भि./एड्सबाट प्रभावित वा संक्रमितहरू पनि निजहरूको परिचयात्मक विवरण प्रकाशमा आउंदा थप भेदभाव, बहिष्कार र बञ्चना भोग्नुपर्ने भइ विभिन्न सेवाहरू लगायत न्याय सेवा सम्मको तिनीहरूको पहुँच घट्न जाने स्थिति उत्पन्न हुन जान्छ ।

महिला, बालबालिका र एच.आइ.भि.एड्सबाट प्रभावित वा संक्रमितहरूका सम्बन्धमा महशुस गरिएका यिनै समस्याहरूलाई लिएर तिनीहरूको परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्ने सम्बन्धमा आवश्यक कानूनी व्यवस्था गर्न आदेशको माग गरी सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा तत्कालीन नेपाल अधिराज्यको संविधान, २०४७ को धारा ८८(२) अन्तर्गत रिट निवेदन परेकोमा २०६४ साल पौष १० गते सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट नेपाल सरकारका नाममा आवश्यक कानून निर्माणका लागि निर्देशनात्मक आदेश जारी हुनुका अतिरिक्त त्यस्तो कानून बनी लागू नहुञ्जेल सम्मका लागि अन्तरिम व्यवस्थाका रूपमा "विशेष प्रकृतिका मुद्दाहरूको कारबाहीमा पक्षहरूको गोपनियता कायम राख्ने सम्बन्धी कार्यविधि निर्देशिका, २०६४" समेत जारी भएको छ । सोही निर्देशिका बमोजिम मुद्दाहरूको कारबाहीमा पक्षहरूको गोपनियता कायम राख्ने सम्बन्धमा प्रहरी एवं सरकारी वकीलको कार्यालय र अदालतहरूबाट प्रयत्नहरू भइरहेको पनि पाइन्छ । तर सो सम्बन्धी विस्तृत दिग्दर्शनको अभावमा गोपनियता कायम राख्ने कार्यमा व्यावहारिक कठिनाइहरू रहेका र कार्यविधिमा एकरूपता नभएको कारण थप जटिलताहरू उत्पन्न भएका गुनासाहरू प्राप्त हुने गरेको सन्दर्भलाई ध्यानमा राखेर राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठानले यो कार्यविधि दिग्दर्शन तयार पारी यहाँहरू समक्ष ल्याएको छ ।

राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठान, नेपाल

National Judicial Academy, Nepal

(Estd. under the National Judicial Academy Act, 2006)

".....committed to Excellency of Nepalese Law and Justice Sector."

प.सं.
Ref.

यो दिग्दर्शन तयारीका लागि आवश्यक प्राविधिक सहयोग तत्कालीन युनिफेम तथा हाल यु.एन. विमेनबाट प्राप्त भएको छ । प्रतिष्ठानको स्थापनाकाल देखि नै लैङ्गिक न्यायको प्रवर्धन लगायत महिला अधिकार संरक्षणका विभिन्न सवालहरूमा यु.एन. विमेनले प्रतिष्ठानको एक भरपर्दो सहयोगीका रूपमा निरन्तर सहकार्य गरी आएको छ । प्रतिष्ठानसंगको यो सहकार्यका निमित्त यु.एन.विमेन, नेपालकी कार्यक्रम संयोजक श्री समीता थापा तथा कार्यक्रम अधिकृत श्री पूर्णा श्रेष्ठ लगायत सम्पूर्ण यु.एन.विमेन, नेपाल परिवार प्रति हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहन्छु र आगामी दिनमा पनि यस प्रकारको सहकार्यले निरन्तरता पाउने अपेक्षा गर्दछु ।

दिग्दर्शनलाई बढी व्यावहारिक, भरपर्दो र कार्यान्वयनयोग्य बनाउन सफियोस्त भन्नाका लागि दिग्दर्शन तयारीको कार्यमा सर्वोच्च अदालत, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय, कानून तथा न्याय मन्त्रालय, न्याय परिषद, नेपाल प्रहरी, नेपाल वार एशोसियेशन एवं नागरिक समाजका प्रतिनिधिहरू समेतको सहभागितामा एउटा उच्च स्तरीय निर्देशन समिति र सो मातहत अर्को दिग्दर्शन मस्यौदा विशेषज्ञ समिति गठन गरिएको थियो । दिग्दर्शन तयारीका क्रममा बर्हाहरूले गर्नुभएको अवनतर प्रयास र मेहनतका लागि म राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठानका तर्फबाट बर्हाहरूप्रति हार्दिक धन्यवाद प्रकट गर्दछु ।

अन्तमा दिग्दर्शनको उपयोगिताका सम्बन्धमा सारगर्भित विचारका साथ शुभकामना मन्तव्य राखिदिनु भएकोमा सम्माननीय प्रधानन्यायाधीश श्री खिलराज रेग्मीज्यूप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहन्छु । यसै गरी दिग्दर्शनको सफलता प्रति शुभकामना व्यक्त गर्नु हुने महान्यायाधिवक्ता श्री मुक्ति नारायण प्रधानज्यू, प्रहरी महानिरीक्षक श्री रविन्द्र प्रताप शाहज्यू, नेपाल वार एशोसियेशनका अध्यक्ष श्री प्रेम बहादुर खड्काज्यूप्रति पनि हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

राघवलाल वैद्य
कार्यकारी निर्देशक

विषयसूची

पृष्ठ नं.

परिच्छेद- १

परिचय

१ - ८

- १.१ पृष्ठभूमि
- १.२ मुद्दामा पक्षहरूको गोपनियता कायम गर्नु पर्ने आवश्यकता
- १.३ दिग्दर्शनको महत्व
- १.४ दिग्दर्शनको प्रयोग
- १.५ व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नु पर्ने मुद्दाहरू
- १.६ गोपनियता कायम राख्नुपर्ने विवरणहरू

परिच्छेद- २

दिग्दर्शन लागू हुने निकायहरू

५ - ८

- २.१ अदालत तथा मुद्दा हेर्ने अन्य निकायहरू
- २.२ सरकारी वकील
- २.३ प्रहरी कार्यालय लगायत मुद्दाको अनुसन्धान गर्ने निकायहरू
- २.४ कानून व्यवसायी
- २.५ सञ्चार क्षेत्र
- २.६ परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दाको कारवाहीमा संलग्न हुने प्रयोगशाला लगायतका अन्य निकायहरू
- २.७ परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दाको कारवाहीमा साक्षीका रूपमा उपस्थित हुने व्यक्तिहरू

परिच्छेद- ३

परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्ने निर्णय गर्दा विचार गर्नुपर्ने अवस्थाहरू

८ - १२

- ३.१ मुद्दाका पक्षको चरित्रमा दाग लाग्न सक्ने किसिमको अवस्था
- ३.२ मुद्दाका पक्षको सहपाठी/सहकर्मीहरूसंगको सम्बन्धमा प्रतिकूल असर पर्ने अवस्था
- ३.३ पक्षको मनोभावनामा हीनताबोध सिर्जना हुने अवस्था
- ३.४ पक्षको पारिवारिक सम्बन्धमा खलल पर्ने अवस्था
- ३.५ पक्षलाई सामाजिक पूर्वाग्रह/नकारात्मक धारणाबाट संरक्षण गर्नुपर्ने अवस्था
- ३.६ पक्षहरूको सुरक्षामा खतरा उत्पन्न हुनसक्ने अवस्था

परिच्छेद- ४

परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नु नपर्ने अवस्था

१३ - १४

- ४.१ खुला गर्न आवश्यक ठहराई सम्बन्धित अधिकारीले अनुमति दिएको अवस्था
- ४.२ न्यायिक सुनुवाईमा स्वच्छताको संरक्षणका लागि आवश्यक देखिएको अवस्था
- ४.३ गोप्य राख्न जरुरी नभएको भनी सम्बन्धित व्यक्तिले निवेदन दिएको अवस्था

परिच्छेद- ५

परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्ने कार्यविधि

१५ - ३२

- ५.१ अनुसन्धान तहकिकातको अवस्थामा गोपनियता कायम गर्ने कार्यविधि
 - ५.१.१ जाहेरी दरखास्त दर्ता गर्दाको अवस्था
 - ५.१.२ अनुसन्धान अधिकृत तोक्दाको अवस्था
 - ५.१.३ पत्राचार वा सञ्चारको आदान प्रदान गर्दाको अवस्था
 - ५.१.४ व्यक्ति पक्राउ गर्दाको अवस्था
 - ५.१.५ स्वास्थ्य परीक्षण गर्दाको अवस्था
 - ५.१.६ अभियुक्तलाई म्याद थप गर्न अदालत लैजाँदाको अवस्था
 - ५.१.७ बालबालिकालाई सुधार गृहमा पठाउने वा संरक्षकको जिम्मामा दिने पत्र वा कागज तयार गर्दाको अवस्था
 - ५.१.८ प्रारम्भिक प्रतिवेदन पठाउँदाको अवस्था
 - ५.१.९ अभियुक्तको वयान गराउँदाको अवस्था
 - ५.१.१० पीडित र बुझिएका मानिसको कागज गराउँदाको अवस्था
 - ५.१.११ विभिन्न मुचुल्काहरु तयार गर्दाको अवस्था
 - ५.१.१२ भौतिक सबुत प्रमाण परिक्षण गर्न पठाउँदाको अवस्था
 - ५.१.१३ बालबालिकाको उमेर यकिन गर्न पत्र लेख्दाको अवस्था
 - ५.१.१४ राय प्रतिवेदन पठाउँदाको अवस्था
- ५.२ अभियोजनको अवस्थामा गोपनियता कायम गर्ने कार्यविधि
 - ५.२.१ गोप्य राखिएको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको लगत किताव राख्ने
 - ५.२.२ सामान्यतया : अनुसन्धान तहकिकातको क्रममा दिएको संकेत नाम नै प्रयोग गर्ने
 - ५.२.३ दायरी किताव, लगत किताव आदिमा संकेत नाम नै प्रयोग गर्ने
 - ५.२.४ सरकारी वकील कार्यालयमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन दर्ता गर्दाको अवस्था
 - ५.२.५ गोप्य राख्ने प्रकृया पूरा नगरी राय प्रतिवेदन प्राप्त भएको अवस्था
 - ५.२.६ मुद्दा चल्ने नचल्ने निर्णय गर्दा र अभियोग पत्र तयार गर्दाको अवस्था
 - ५.२.७ अदालत, प्रहरी कार्यालय वा अन्य निकायसंग पत्राचार गर्दाको अवस्था
 - ५.२.८ सरकारी वकीलले साक्षीलाई परिक्षण गर्दाको अवस्था
 - ५.२.९ सरकारी वकीलले निवेदन वा पुनरावेदन गर्दाको अवस्था
- ५.३ अदालतमा मुद्दाको कारवाही चल्दाको अवस्थामा गोपनियता कायम गर्ने कार्यविधि
 - ५.३.१ सरकारवादी फौजदारी मुद्दाको कारवाहीमा गोपनियता कायम गर्ने कार्यविधि

- (१) गोप्य राखिएको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको अभिलेख दर्ता किताव राख्ने
- (२) सामान्यतया अनुसन्धान तहकिकातको क्रममा दिएको संकेत नाम नै प्रयोग गर्ने
- (३) दायरी किताव, लगत किताव आदिमा संकेत नाम नै उल्लेख गर्ने
- (४) अनुसन्धान तहकिकातको क्रममा वयान प्रमाणित गर्दाको अवस्था
- (५) अनुसन्धानको क्रममा अभियुक्तलाई थुनामा राख्न अनुमति दिँदा (म्याद थप गर्दा) को अवस्था
- (६) कुनै कागज गराउँदाको अवस्थामा मात्र विवरण गोप्य राख्नु पर्ने जानकारी हुन आएको अवस्था
- (७) मुद्दा दर्ता गर्दाको अवस्था
- (८) अदालतमा प्रतिवादीको वयान गराउँदाको अवस्था
- (९) थुनछेक आदेश गर्दाको अवस्था
- (१०) सुधार गृहमा पठाउने वा संरक्षकको जिम्मामा दिने पत्र वा कागज तयार गर्दाको अवस्था
- (११) थुनछेकको आदेशानुसार प्रतिवादीलाई थुनामा राख्न पठाउने पत्र लेख्दाको अवस्था

५.३.२ दुनियावादी फौजदारी तथा देवानी मुद्दाको कारवाहीमा गोपनीयता कायम गर्ने कार्यविधि

- (१) फिरादपत्र दर्ता गर्दाको अवस्था
- (२) फिरादपत्रसाथ प्रस्तुत प्रमाण कागजातमा उल्लिखित विवरण गोप्य राख्नुपर्दाको अवस्था
- (३) तायदाती माग गर्दा वा बुझाउँदाको अवस्था
- (४) विशेषज्ञ समक्ष परीक्षणका लागि पत्र लेख्नुपर्दाको अवस्था
- (५) नक्सा वा अन्य मुचुल्का गर्नुपर्दाको अवस्था
- (६) विशेषज्ञ साक्षी भिकाउनुपर्दाको अवस्था
- (७) वारिसनामा दिँदा लिँदाको अवस्था
- (८) गुज्रेको म्याद थमाइपाउन वा अन्य निवेदन दिँदाको अवस्था

५.३.३ अन्य कारवाहीमा गोपनीयता कायम गर्ने कार्यविधि

- (१) नगद धरौटी राख्ने रसिद दिँदाको अवस्था
- (२) तारेख पर्चा दिँदाको अवस्था
- (३) म्याद तामेल गर्न पठाउँदा र तामेल गर्दाको अवस्था
- (४) कैफियत प्रतिवेदन लेख्दाको अवस्था
- (५) अदालती कारवाहीको सिलसिलामा पत्राचार गर्दाको अवस्था
- (६) साक्षीको बकपत्र गराउँदाको अवस्था
- (७) इजलासमा मुद्दा सुनुवाई गर्दाको अवस्था
- (८) वन्दसवालबाट साक्षी बुझ्नु पर्दाको अवस्था
- (९) कारवाहीको सिलसिलामा आदेश गर्दाको अवस्था
- (१०) फैसला लेख्दाको अवस्था
- (११) फैसलाको जनाउ दिँदाको अवस्था

५.४ फैसला कार्यान्वयनको अवस्थामा गोपनीयता कायम गर्ने कार्यविधि

- ५.४.१ लगत कितावमा जनाउँदाको अवस्था
- ५.४.२ अन्य अदालतमा लगत कस्न पठाउँदाको अवस्था
- ५.४.३ असुल तहसिलको लागि डोर खटाइ पठाउँदाको अवस्था
- ५.४.४ भरिभराउको लागि दरखास्त लिँदाको अवस्था
- ५.४.५ फैसला बमोजिम भराउनु पर्ने रकम दाखिला गर्न ल्याउनु भन्ने सूचना जारी गर्दाको अवस्था
- ५.४.६ जायजात, तायदात, जेथा मूल्यांकन, सम्पत्ति लिलाम गर्दाको अवस्था
- ५.४.७ सजाय असुल गर्न प्रहरी कार्यालयमा पत्र लेख्दाको अवस्था

परिच्छेद-६

बन्द इजलास कायम गर्ने कार्यविधि

३३ - ३८

- ६.१ बन्द इजलासबाट सुनुवाई गर्नुपर्ने मुद्दाहरु
- ६.२ बन्द इजलासको कारवाही शुरु हुने अवस्था
- ६.३ बन्द इजलासका लागि अनुरोध गर्ने
- ६.४ बन्द इजलासमा सुनुवाईका लागि अदालत स्वयंको सक्रियता
- ६.५ बन्द इजलासबाट सुनुवाई हुने मुद्दाको सूचना संप्रेषण र पेशी सूची
- ६.६ बन्द इजलासमा सुनुवाई गर्दा उपस्थित हुन पाउने व्यक्तिहरु
- ६.७ फैसलामा बन्द इजलासबाट सुनुवाई भएको व्यहोरा उल्लेख गर्ने

परिच्छेद-७

विविध

३५ - ३७

- ७.१ गोपनियता कायम गरिएको व्यक्तिलाई परिचयपत्र दिने
- ७.२ प्रतिवादीको उपस्थितिलाई अप्रत्यक्ष तुल्याउने
- ७.३ गोप्य राखिएका विवरणहरु गोप्य राख्न नपर्ने अवस्था सिर्जना भएमा
- ७.४ परिचयात्मक विवरण गोप्य राखिएका व्यक्तिको दस्तखत
- ७.५ परिचयात्मक विवरण गोप्य राखिएका व्यक्तिलाई बोलाउने तरिका
- ७.६ परिचयात्मक विवरणलाई संकेत नाम दिने तरिका
 - ७.६.१ जिल्लाको लागि दिइने संकेतको विवरण
 - ७.६.२ गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाको उल्लेखन
 - ७.६.३ परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिलाई संकेत नाम दिने तरिका
 - ७.६.४ परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिको बाबुआमा वा अन्य नातेदारलाई संकेत नाम दिने तरिका
 - ७.६.५ मुद्दाको सूचना प्रकाशन गर्नमा बन्देज
 - ७.६.६ गोपनियता भंग गरेमा हुने कारवाही
 - ७.६.७ गोपनियता भंग गरे उपरको उजुरी
 - ७.६.८ दिग्दर्शनमा उल्लिखित विषयहरु प्रचलित कानूनसंग बाझिएको अवस्थामा गर्नुपर्ने कुरा

अनुसूची र परिशिष्टहरू

३८ - ५१

- अनुसूची -१: संकेत नाम तय गरिएको विवरण
- अनुसूची -२: जाहेरवाला लगायत सम्बन्धित व्यक्तिलाई निजको आफ्नो व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राखी सोको सट्टा संकेत नाम दिइएकोमा नामको जानकारी गराइ सुनाइएको कागजको नमूना
- अनुसूची -३: व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राखिएको सम्बन्धित व्यक्ति बाहेक अन्य सरोकारवालालाई (मुचुल्का गराउंदा, कागज वा बकपत्र गराउंदा) वास्तविक परिचयात्मक विवरणको सट्टामा संकेत नाम दिइएको र सोही संकेत नामबाट लिखत तयार गरिने व्यहोरा सुनाइ गराइने कागजको नमूना
- अनुसूची -४: व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्दा खडा गरिने अभिलेख पुस्तिका
- अनुसूची - ५: विभिन्न जिल्लाहरूका लागि दिइने संकेतको विवरण
- परिशिष्ट- १ : गोपनियता सम्बन्धी राष्ट्रिय कानूनी व्यवस्थाहरू
- परिशिष्ट - २ : विशेष प्रकृतिका मुद्दाहरूको कारवाहीमा पक्षहरूको गोपनियता कायम राख्ने सम्बन्धी सर्वोच्च अदालतबाट जारी कार्यविधि निर्देशिका, २०६४
- परिशिष्ट - ३ : गोपनियता कायम राख्ने सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय व्यवस्थाहरू

परिच्छेद-१

परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

स्वतन्त्रता, समानता र आत्मसम्मान मानवमात्रको नैसर्गिक अधिकार हो । यस्ता किसिमका मानवका नैसर्गिक अधिकारलाई मानवअधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्रसहितका अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा भएका विभिन्न मानवअधिकार सम्बन्धी सन्धि महासन्धिहरूले प्रत्याभूत गरेका छन् । नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ ले पनि यी अधिकारलाई नागरिकको मौलिक अधिकारको रूपमा मान्यता प्रदान गरी संरक्षण गरेको पाइन्छ । व्यक्तिको आत्मसम्मानको अधिकारलाई सुरक्षित गर्ने विभिन्न आधारहरूमध्ये गोपनीयताको अधिकारलाई प्रमुख आधार मानिन्छ । व्यक्तिगत जीवनका कतिपय विषयहरू सार्वजनिक जानकारीका विषयवस्तु नबनून् भन्ने चाहना सबैको हुन्छ । विशेषगरी अपराधबाट पीडित भएका महिला तथा बालबालिकाका हकमा उनीहरू त्यस किसिमका आपराधिक घटनाबाट शारीरिक रूपमा पीडित हुनुपर्ने एकातर्फ छँदैछ, साथसाथै पीडित भएको विषय प्रकाशमा आउँदा समाजमा लाञ्छित हुनुपर्ने, बहिष्कृत हुनुपर्ने, चरित्रमा दाग लाग्ने अवस्था भन्ने संवेदनशील हुन्छ । यस्ता किसिमका व्यक्तिहरूका सम्बन्धमा तिनीहरूको स्थिति सार्वजनिक हुँदा त्यसबाट पर्ने नकारात्मक प्रभावबाट बचाउन बालबालिका, जबरजस्ती करणी, जीउ मास्ने बेच्ने, नाता कायम, सम्बन्धविच्छेद आदि मुद्दाको कारवाही चल्दा बन्द इजलासबाट गर्नुपर्ने, सुनुवाइको अवस्थामा खास व्यक्ति मात्र उपस्थित हुन पाउने कानुनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । यसैगरी बालबालिका सम्बन्धी मुद्दाको घटनाको विवरण प्रकाशन गर्न नपाइने, यस सम्बन्धी तथ्याङ्क गोप्य रूपमा राख्नुपर्नेजस्ता व्यवस्थाहरू बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ मा रहेका छन् भने मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार मुद्दामा मुद्दाका पीडितको स्वीकृति नलिई निजको वास्तविक नाम, तस्वीर वा निजको चरित्रमा प्रतिकूल दाग लाग्ने कुनै विवरण पत्रपत्रिकामा छाप्न वा अन्य सञ्चार माध्यमबाट प्रचारप्रसार गर्न नपाइने व्यवस्था मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ ले गरेको छ । निवेदिका सपना प्रधान मल्लविरुद्ध नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयसमेत भएको संवत् २०६३ सालको रिट नं. ३५६१ मा सर्वोच्च अदालतबाट मिति २०६४।१।१० मा विशेष प्रकृतिका मुद्दाहरूको कारवाहीमा पक्षहरूको गोपनीयता कायम राख्ने सम्बन्धी कार्यविधि निर्देशिका जारी भएको स्थिति पनि छ । विशेष प्रकृतिका मुद्दाहरूमा मुद्दाका पक्षहरूको व्यक्तिगत विवरण गोप्य राख्नुपर्ने सम्बन्धमा विभिन्न कानुनी व्यवस्थाका साथसाथै सर्वोच्च अदालतको आदेशका बाबजुद मुद्दाको कारवाहीको सिलसिलामा यसलाई व्यवहारमा उतार्न भने विभिन्न कठिनाई देखा परेका छन् । यसै पृष्ठभूमिलाई ध्यानमा राखेर सर्वोच्च अदालतबाट जारी भएको आदेश र निर्देशिकाबमोजिम पक्षहरूको वैयक्तिक विवरण गोप्य राख्ने कार्यमा कार्यविधिगत सहजता ल्याउने उद्देश्यले प्रस्तुत दिग्दर्शन जारी गरिएको छ ।

१.२ मुद्दामा पक्षहरूको गोपनीयता कायम गर्नुपर्ने आवश्यकता

न्याय निरोपणको सिलसिलामा सञ्चालन गरिने अदालती कारवाही सामान्यतया खुला रूपमा सञ्चालन हुनुपर्छ भन्ने मान्यता राखिन्छ । अदालती कारवाही खुला रूपमा सञ्चालन गरिने भनेको मुद्दाको सुनुवाइको प्रक्रियामा मुद्दामा प्रत्यक्ष रूपमा संलग्न रहने वादी प्रतिवादी, निजहरूको कानून व्यवसायी, अदालतका कर्मचारीका अलावा अदालती कारवाहीमा सहभागी हुन इच्छुक अन्य सर्वसाधारण र सञ्चारकर्मीसमेतको पनि पहुँच हुनु हो । खुला इजलासको अवधारणाअनुसार सामान्यतया अदालतमा मुद्दाको सुनुवाइ हुँदा

मुद्दाकासम्बन्धित पक्षहरूलाई खुला रूपमा प्रस्तुत गरिन्छ । मुद्दाको कारबाहीको सिलसिलामा तयार गरिएका लिखतको व्यहोरा तथा मुद्दाका तथ्यहरूसमेत खुला रूपमा प्रस्तुत गरिन्छन् । यसको अर्थ त्यस्ता लिखतको व्यहोरा तथा तथ्यहरूको जानकारी सुनुवाइका बखत इजलासमा उपस्थित अन्य व्यक्तिहरूले पनि लिन सक्दछन् । खुला रूपमा सञ्चालन गरिने न्यायिक कारबाहीबाट न्याय सम्पादनको प्रक्रियामा निष्पक्षताको अनुभूति दिलाउन र मुद्दाका पक्षहरूलाई समान व्यवहार गरिएको प्रत्याभूति दिलाउन मद्दत पुग्दछ । यति मात्र पनि होइन, खुला रूपमा गरिने कामकारवाहीले न्यायिक कार्यमा संलग्न न्यायकर्मी र निकायहरूको उत्तरदायित्व अभिवृद्धि गर्न पनि मद्दत पुऱ्याउँछ । तर न्याय सम्पादनको सिलसिलामा गरिने काम कारवाही सधैं सबै अवस्थामा खुला रूपमा गरिनुपर्छ, भन्ने मान्यता सही होइन । न्यायिक प्रक्रिया सामान्य रूपमा खुला रूपमा सञ्चालन गरिने भए तापनि सार्वजनिक नैतिकता कायम राख्ने, राष्ट्रिय सुरक्षा कायम राख्ने, मुद्दाका पक्ष तथा साक्षीहरूलाई मनोवैज्ञानिक, सामाजिक, शारीरिक तथा सुरक्षाका दृष्टिकोणबाट पर्न सक्ने नकारात्मक असरबाट जोगाउनको लागि केही विशेष अवस्थामा गोप्य रूपमा सञ्चालन गर्नुपर्ने पनि हुन्छ । हाम्रो जस्तो अशिक्षित तथा परम्परावादी सोच भएको समाजमा सबै वर्गहरूको समान हैसियत र अवस्था रहेको परिकल्पना गर्न सकिँदैन । समाजका सबै सदस्यहरूले समान रूपमा प्राप्त गरेका अधिकारहरूको उपभोग समान रूपमा गर्न सकिरहेको अवस्था छैन । समाजमा विद्यमान धार्मिक, सामाजिक, आर्थिक एवम् सांस्कृतिक कारणहरूले गर्दा खासगरेर महिला वर्ग पुरुष वर्गको तुलनामा सामाजिक, राजनीतिक, शैक्षिक, स्वास्थ्य लगायतका क्षेत्रहरूमा समान अवसरहरू उपभोग गर्नबाट वञ्चित हुनुपरेको अवस्था छ । परम्परावादी सोचका कारण जबरजस्ती करणी, मानव बेचबिखन, हाडनाता करणी, घरेलु हिंसा लगायत महिलाविरुद्ध हुने विभिन्न प्रकारका हिंसाका घटनाबाट पीडित भएका महिलाहरूलाई हेर्ने सामाजिक दृष्टिकोण भिन्न रहेको छ । विशेषगरी जबरजस्ती करणीमा परेका तथा बेचबिखनमा परेर बलपूर्वक यौनजन्य कार्यमा लगाइएका महिलाहरूलाई समाजले अपवित्र करार गर्नुका साथै कहिलेकाहीं उनीहरूको चरित्रमा नै प्रश्नचिन्ह उठाउने गर्दछ । कतिपय समाजमा त त्यस्ता महिलाहरूलाई परिवारले स्वीकार नगर्ने प्रचलन पनि रहेको छ । यसले गर्दा यस्ता किसिमका अपराधबाट पीडित भएका महिलाहरूको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण तथा घटनाको तथ्य सार्वजनिक गरियो भने उनीहरूले न्यायको अनुभूति गर्नेभन्दा पनि समाजबाट लाञ्छित भई थप पीडा बेहोर्नुपर्ने अवस्था आउँछ । यसैगरी उनीहरूलाई अपराधमा संलग्न हुने आपराधिक समूहबाट विभिन्न डर, धाक, धम्की आई तिनीहरूको जीउ-ज्यान नै जोखिममा पर्न पनि सक्छ । यस्तो अवस्थामा उनीहरूले आफूविरुद्ध भएको अन्यायको कानुनी उपचार खोज्ने कार्य तथा अपराध पुष्टि गर्न अदालतमा साक्षीको रूपमा उपस्थित हुने कार्य नै परित्याग गरिदिने अवस्था आउनसक्छ ।

एच.आई.भी./एड्स रोग, यसको सङ्क्रमण तथा यसबाट सङ्क्रमित व्यक्तिहरूबाट अन्य व्यक्तिमा पर्न सक्ने असरका बारेमा समाजमा सही ज्ञानको अभावको कारण सङ्क्रमित तथा प्रभावित व्यक्तिहरूप्रतिको दृष्टिकोण नकारात्मक रहेको छ । यस किसिमका रोगीसँग सँगै बस्नै नहुने, उनीहरूलाई छुनै नहुनेजस्ता सोचाइको कारण यस्ता रोगीहरू घरपरिवार तथा समुदायबाट बहिष्कृत हुनुपरेको अवस्था छ । उनीहरूले शिक्षा, स्वास्थ्यजस्ता सार्वजनिक सेवाहरू तथा रोजगारीका अवसर प्राप्तमा समेत कठिनाइ बेहोर्नुपरेको छ । यस्तो अवस्थामा उनीहरूलाई आफ्नो अधिकार प्राप्तिको लागि न्यायिक उपचारको आवश्यकता पर्छ । न्यायिक कारबाहीको सिलसिलामा उनीहरूको सङ्क्रमित तथा प्रभावित अवस्थालाई उदाङ्गो पारियो भने समाजमा थप अपहेलित तथा बहिष्कृत हुने भयले न्यायिक कारबाहीको बाटो नै परित्याग गर्न सक्छन् । समाजमा वयस्क मानिसले अपराध गरेजस्तै बालबालिका पनि कानुनविपरीतको कार्यमा संलग्न रहन सक्दछन् । बाल्यावस्थामा कुनै बालबालिका कानुनको विवादमा पर्नु भनेको एक प्रकारको विशेष अवस्था हो । बालबालिकाहरू स्वभावैले जिज्ञासु हुने भएकाले जिज्ञासावश विभिन्न कार्यहरू गर्न पुगेका हुन्छन् । त्यस्तो कार्य गर्दा उनीहरू अरूलाई हानि पुऱ्याउनेभन्दा पनि आफ्नो जिज्ञासा मेट्ने चाहना राखेका हुन्छन् । उनीहरूमा विद्यमान अपरिपक्वताका कारण आफूले गरेको कार्यको प्रकृत र परिणामको आँकलन गर्न सकेका हुँदैनन् । कतिपय बालबालिकाले अर्काको अह्राइ सिकाइमा लागेर वा लहलहैमा लागेर त्यस्तो कार्य

गर्न पुगेका पनि हुन्छन् । बालिगसरह आफैले सोच विचार गरेर काम गर्ने क्षमता यिनीहरूमा हुँदैन । त्यसैले कुनै कार्यको परिणाम नै नबुझी अबोध अवस्थामा गरिएको कार्यवापत पनि बालबालिकाको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण सार्वजनिक गरियो भने यी बालबालिकाहरू जिन्दगीभर दागी हुनुपर्ने, सामाजिक रूपमा लाञ्छित हुनुपर्ने र अज्ञानमा हुन गएको सानो गल्तीले गर्दा निजको बाँकी जीवनभर कष्ट वा संकट उत्पन्न हुनसक्ने स्थिति पैदा हुनसक्छ । कानून उल्लंघन गरेवापत बालबालिकाउपर कारवाही गर्नुको उद्देश्य निजलाई सजाय गरी सदाका लागि कलंकित गराउनु नभई निजहरूमा सुधारको सम्भावना खोजी समाजमा पुनर्स्थापित गराउनु रहेको हुँदा बालबालिकाको सर्वोत्तम हितका लागि न्यायिक प्रक्रियामा संलग्न हुन आउने बालबालिकाको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्न जरुरी देखिन्छ ।

१.३ दिग्दर्शनको महत्त्व

यो दिग्दर्शन आफैमा कानून होइन । विशेष प्रकृतिका मुद्दामा संलग्न हुन आएका विशेष अवस्थाका व्यक्तिहरूको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने गरी सर्वोच्च अदालतबाट मिति २०६४।१।१० मा आदेश तथा निर्देशिका जारी भएको छ । बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४, घरेलु हिंसा (कसुर र सजाय) ऐन, २०६६ समेतका ऐनहरूमा मुद्दामा गोपनीयता कायम गर्न केही व्यवस्थाहरू गरिएको छ । यस्ता किसिमका कानुनी व्यवस्थाहरू भइरहेको सन्दर्भमा प्रस्तुत दिग्दर्शनमा मुद्दाको कारवाहीका सिलसिलामा आइपर्ने विभिन्न चरणमा गोपनीयता कायम गर्दा अपनाउनुपर्ने प्रक्रियाका बारे व्यावहारिक विषयहरू उल्लेख गरिएको छ । साथै गोपनीयता कायम गर्न हाल भइरहेका फुटकर प्रयासहरू स्थानगत र निकायगत हिसाबले फरकफरक भई प्रक्रियामा विविधता देखिएको सन्दर्भमा यो दिग्दर्शनको तयारीबाट प्रक्रियामा एकरूपता आउने पनि अपेक्षा गरिएको छ । ऐन नियममा रहेका विद्यमान कानुनी व्यवस्था तथा गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा सर्वोच्च अदालतको आदेश तथा निर्देशिकाको अधीनमा रहेर प्रस्तुत दिग्दर्शन तयार गरिएको र यो दिग्दर्शनको प्रयोगबाट मुद्दाको काम कारवाहीमा संलग्न रहने निकायका जनशक्तिलाई गोपनीयता कायम गर्ने कार्यमा सहजता हुनेछ ।

१.४ दिग्दर्शनको प्रयोग

यो दिग्दर्शनको प्रयोग सामान्यतया विशेष प्रकृतिका मुद्दाहरूमा संलग्न विशेष अवस्थाका व्यक्तिहरूको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्ने प्रक्रियाका सम्बन्धमा गर्न सकिन्छ । यो दिग्दर्शन प्रचलित कानून र सर्वोच्च अदालतबाट जारी भएको आदेशहरूको कार्यान्वयनलाई सहजीकृत गर्ने उद्देश्यले तयार भएको हुँदा यसमा उल्लिखित कुनै विषय प्रचलित कानून र सर्वोच्च अदालतबाट जारी भएको आदेशसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म दिग्दर्शनमा उल्लेख भएका कुराहरू अमान्य भएको सम्झनुपर्छ । यसैगरी कुनै विषयमा दिग्दर्शन मौन रहेको वा अस्पष्ट रहेको पाइएमा प्रचलित कानून र सर्वोच्च अदालतको आदेशविपरीत नहुने गरी सम्बन्धित अधिकारीले मनासिव प्रक्रिया अपनाउन सक्नेछ ।

१.५. व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दाहरू

व्यक्तिको परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने भनी सम्बन्धित अधिकारीले निर्णय गरी तोकिएका देहायका प्रकृतिका मुद्दाहरूमा व्यक्तिहरूको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने हुन्छ :

(क) पीडितको रूपमा महिला संलग्न भएका देहायका मुद्दाहरू-

- (१) जबरजस्ती करणी सम्बन्धी मुद्दा
- (२) गर्भपतन सम्बन्धी मुद्दा
- (३) महिलामाथि भएका जुनसुकै प्रकारका यौन दुर्व्यवहार सम्बन्धी मुद्दाहरू
- (४) मानव बेचबिखन सम्बन्धी मुद्दा

- (५) जीउ मास्ने-बेच्ने सम्बन्धी मुद्दा
- (६) हाडनाता करणी सम्बन्धी मुद्दा
- (७) महिलाविरुद्धको हिंसा सम्बन्धी मुद्दा
- (८) मुद्दाको प्रकृति र त्यसले पीडितउपर पार्न सक्ने असरको आधारमा गोपनीयता कायम गर्नुपर्ने देखिएका अन्य मुद्दाहरू
- (ख) बाल अदालत वा बाल इजलासबाट हेरिने बालबालिका पक्ष भएका फौजदारी मुद्दाहरू ।
- (ग) एच.आई.भी./एड्सबाट प्रभावित वा सङ्क्रमित भएका व्यक्तिहरूसँग सम्बन्धित त्यस्तो विवरण खुलेका मुद्दाहरू ।

१.६ : गोपनीयता कायम राख्नुपर्ने विवरणहरू

माथि प्रकरण १.५ मा उल्लेख भएबमोजिमका मुद्दाहरूमा कुनै व्यक्तिको हकमा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने निर्णय भएको रहेछ भने निजको परिचयात्मक विवरण खुल्न सक्ने देहायका विवरणहरू गोप्य राख्नुपर्नेछ :

- (क) प्रकरण १.५ को खण्ड (क) मा उल्लिखित मुद्दाहरूको हकमा पीडित महिलाको नाम, थर र वतन
- (ख) प्रकरण १.५ को खण्ड (ख) मा उल्लिखित मुद्दाको हकमा पक्षको रूपमा रहेका बालबालिकाको नाम, थर र वतन
- (ग) माथि खण्ड (क) र (ख) मा उल्लिखित मुद्दाहरूका हकमा पीडित महिला र पक्ष बालबालिकाको बाबुआमाको नाम, थर र वतन
- (घ) खण्ड (क) मा उल्लिखित मुद्दाको हकमा पीडित महिला विवाहित रहिछन् भने निजको पतिको नाम, थर र वतन
- (ङ) खण्ड (ख) मा उल्लिखित मुद्दाको हकमा कुनै बालबालिका कुनै व्यक्तिको संरक्षकत्वमा रहेको स्थिति भए निज संरक्षकको नाम, थर र वतन
- (च) प्रकरण १.५ को खण्ड (ग) मा उल्लिखित मुद्दाको हकमा एच.आई.भी./एड्सबाट प्रभावित वा सङ्क्रमित भएको व्यक्तिको त्यसरी प्रभावित वा सङ्क्रमित भएको पहिचान खुल्न सक्ने विवरण
- (छ) माथि उल्लेख भए अतिरिक्त अन्य कुनै कुरा (जस्तो फोटो, कुनै विद्यालय वा संघसंस्थासँगको आवद्धता आदि) बाट पनि निजहरूको वैयक्तिक पहिचान खुल्न सक्ने स्थिति देखिएमा वा एच.आई.भी./एड्सबाट प्रभावित वा सङ्क्रमित भएको पहिचान खुल्न सक्ने देखिएमा त्यस्तो पहिचान खुल्न सक्ने अन्य सम्पूर्ण सम्बद्ध विवरणहरू ।

परिच्छेद-२

दिग्दर्शन लागू हुने निकाय र व्यक्तिहरू

प्रस्तुत दिग्दर्शनको माथि प्रकरण १.५ मा उल्लिखित मुद्दाहरूको कारवाहीमा लागू हुने विषय भएकोले स्वाभाविक रूपमा यो दिग्दर्शन ती मुद्दाहरूको कारवाहीमा संलग्न हुने सबै निकाय र ती निकायका पदाधिकारीहरूलाई लागू हुन्छ । तर मुद्दाको कारवाहीमा सोसँग सम्बन्धित निकाय र तिनमा कार्यरत पदाधिकारी एवम् कर्मचारीहरू मात्र संलग्न हुने नभएर विभिन्न व्यक्तिहरू, विद्यालय र अस्पतालहरू पनि साक्षीका हैसियतमा साक्षी परीक्षणका क्रममा वा स्वास्थ्य परीक्षण वा अन्य परीक्षणका क्रममा संलग्न हुनुपर्ने अवस्थाहरू आउँछन् । यी अवस्थाहरूमा साक्षीका रूपमा उपस्थित हुने व्यक्ति, परीक्षणका क्रममा संलग्न हुने चिकित्सक, जन्ममिति लगायतका विवरण उपलब्ध गराउने शिक्षक आदिले पनि गोप्य राख्नुपर्ने विवरणहरू थाहा पाउने र तिनले गोपनीयता कायम नराखिदिने हो भने कारवाहीमा संलग्न हुने निकायहरूले गोपनीयता कायम राखिदिएर मात्र यसको उद्देश्य पूरा नहुने हुँदा सम्बन्धित सबै व्यक्ति र निकायहरूका हकमा यो दिग्दर्शन लागू हुनु आवश्यक देखिन्छ । यसैले यो दिग्दर्शन देहायको काम कारवाहीको सिलसिलामा देहायका निकाय र व्यक्तिहरूलाई लागू हुन्छ :

- अदालत तथा मुद्दा हेर्ने अन्य निकाय र पदाधिकारीहरू
- सरकारी वकिल
- प्रहरी कार्यालय लगायत मुद्दाको उजुरी लिने र अनुसन्धान गर्ने निकायहरू
- कानून व्यवसायी तथा अदालतका अन्य प्रयोगकर्ताहरू
- सञ्चार क्षेत्र
- परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दाको कारवाहीमा संलग्न हुने प्रयोगशाला लगायतका अन्य निकायहरू
- परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दाको कारवाहीमा विशेषज्ञ/साक्षीका रूपमा उपस्थित हुने व्यक्तिहरू
- अदालती कारवाही वा अन्य सिलसिलामा परिचयात्मक विवरण थाहा पाएका अभिभावक, संरक्षक वा अन्य संघ संस्था र व्यक्तिहरू

२.१ अदालत तथा मुद्दा हेर्ने अन्य निकायहरू

- फिरादपत्र, अभियोगपत्र, पुनरावेदनपत्र, प्रतिउत्तरपत्र, लिखित जवाफ, विभिन्न किसिमका निवेदनपत्र लगायतका लिखतहरू दर्ता गर्दा,
- प्रतिवादी लगायत विभिन्न व्यक्तिहरूका नाउँमा म्याद सूचना जारी गर्दा,
- मुद्दाका पक्षहरूको बयान, साक्षी विशेषज्ञहरूको बकपत्र लगायत कुनै किसिमको कागज गराउँदा,
- अनुसन्धानको क्रममा पीडितको बयान प्रमाणित गर्दा,
- प्रतिवादीलाई थुनामा राख्ने म्याद थप गर्दा,
- मुद्दाको सुनुवाइ गर्दा
- मुद्दाको कारवाहीको सिलसिलामा पत्राचार गर्दा,

- मुद्दाको कारवाहीको सिलसिलामा विभिन्न किसिमका मुचुल्काहरू तयार गर्दा,
- फैसला कार्यान्वयन गर्दा,
- सूचना सम्प्रेषण गर्दा,
- व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने अन्य अवस्थामा ।

२.२ सरकारी बकिल

- अनुसन्धानको सिलसिलामा अनुसन्धान अधिकृतलाई निर्देशन दिँदा,
- प्रतिवादीको बयान गराउँदा,
- विभिन्न पत्राचार गर्दा,
- मुद्दा चल्ने नचल्ने विषयमा निर्णय गर्दा,
- अभियोगपत्र दायर गर्दा,
- अदालतमा साक्षीहरूको बकपत्र गराउँदा,
- पुनरावेदन, निवेदन, लिखित जवाफ लेख्दा,
- अदालतसमक्ष उपस्थित भई बहस पैरवी गर्दा
- व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने अन्य अवस्थामा

२.३ प्रहरी कार्यालय लगायत मुद्दाको अनुसन्धान गर्ने निकायहरू

- जाहेरी दरखास्त दर्ता गर्दा,
- अपराधको घटनामा संलग्न भएका व्यक्तिहरूलाई पक्राउ गर्दा,
- घटनास्थलमा पुगी घटनाका सम्बन्धमा विभिन्न प्रकृतिका मुचुल्काहरू तयार गर्दा,
- प्रमाणहरू संकलन गर्दा,
- विभिन्न किसिमका पत्राचार गर्दा
- पीडित लगायत अन्य व्यक्तिको कागज गराउँदा,
- प्रतिवादीको बयान गराउँदा,
- प्रतिवादीहरूलाई म्याद थपको लागि अदालत वा मुद्दा हेर्ने अन्य निकायसमक्ष पेस गर्दा,
- पीडितको बयान प्रमाणितको लागि अदालतसमक्ष पेस गर्दा,
- साक्षीहरूलाई बकपत्रको लागि अदालतसमक्ष पेस गर्दा,
- अदालतबाट भएको कैद जरिवाना असुल गर्नेजस्ता फैसला कार्यान्वयन गर्दा,
- व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने अन्य अवस्थामा

२.४ कानून व्यवसायी तथा अदालतका अन्य प्रयोगकर्ताहरू

- फिराद, प्रतिउत्तर, निवेदन, पुनरावेदन, लिखित जवाफ आदि लिखतहरूको मस्यौदा गर्दा,
- अदालतमा पक्षका साक्षीहरूको बकपत्र गराउँदा तथा विपक्षीका साक्षीहरूको जिरह गर्दा,
- अदालतसमक्ष उपस्थित भई बहस पैरवी गर्दा,
- व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने अन्य अवस्थामा

२.५ सञ्चार क्षेत्र

- छापा तथा विद्युतीय माध्यमबाट मुद्दाको विषयवस्तुको बारेमा सूचना सम्प्रेषण गर्दा,
- मुद्दा सम्बन्धी सूचना सम्प्रेषण गर्ने सन्दर्भमा परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिहरूको नाम, थर, बतन उल्लेख गर्नुपर्दाको अवस्था

२.६ परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दाको कारबाहीमा संलग्न हुने प्रयोगशाला लगायतका अन्य निकायहरू

- मुद्दामा पक्ष भएका बालबालिकाको उमेर यकिन गर्ने सम्बन्धमा सम्बन्धित हुन आउने विद्यालय, स्थानीय पञ्जिकाधिकारीले उमेर सम्बन्धमा अदालत तथा अनुसन्धान गर्ने निकायमा पत्राचार गर्दा,
- उमेर परीक्षण गर्ने स्वास्थ्य संस्थाहरूले बालबालिकाको उमेर परीक्षण गर्ने तथा सो सम्बन्धी विवरण तयार गर्ने पठाउने गर्दा,
- बालबालिकालाई राख्ने सुधार गृह, जिम्मा लिने अन्य निकाय संघसंस्थाले बालबालिका सम्बन्धी अभिलेख राख्दा र सम्बन्धित निकायमा पत्राचार गर्दा,
- कैदी तथा थुनुवा राख्ने कारागारले अभिलेख राख्दा तथा सम्बन्धित निकायमा पत्राचार गर्दा,
- भौतिक सबुद प्रमाण परीक्षण गर्ने निकायले परीक्षण प्रतिवेदनको अभिलेख राख्दा तथा सम्बन्धित निकायमा पत्राचार गर्दा,
- पीडित महिलाहरूलाई राख्ने पुनर्स्थापना केन्द्रले पीडितको विवरणको अभिलेख राख्दा तथा सम्बन्धित निकायमा पत्राचार गर्दा,
- परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दाको कारबाहीमा साक्षी तथा विशेषज्ञ साक्षीका रूपमा उपस्थित हुने व्यक्तिहरूले आफूले थाहा पाएको गोप्य राख्नुपर्ने परिचयात्मक विवरणका सम्बन्धमा अन्य व्यक्तिसँग प्रकाशमा ल्याउँदा

२.७ परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दाको कारबाहीमा साक्षीका रूपमा उपस्थित हुने व्यक्तिहरू

- परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दामा कुनै तरहले अड्डा अदालतमा उपस्थित भई कागज गर्दाको अवस्थामा,
- परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दामा अदालतमा उपस्थित भई साक्षीको रूपमा बकपत्र गर्दाको अवस्थामा,
- परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दामा अदालतमा उपस्थित भई साक्षीको रूपमा बकपत्र गरी फर्केपछिको अवस्थामा

परिच्छेद-3

परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्ने निर्णय गर्दा विचार गर्नुपर्ने अवस्थाहरू

मुद्दाको कारवाहीको सिलसिलामा पक्षहरूको परिचयात्मक विवरण सामान्यतया गोप्य राखिंदैन । परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने अवस्था अपवादात्मक अवस्था हो । महिला, बालबालिका र एच.आई.भी./एड्स प्रभावितहरू समाजमा विद्यमान विभिन्न सामाजिक, सांस्कृतिक एवम् मनोवैज्ञानिक कारणहरूले गर्दा भेदभावबाट पीडित हुनुपर्ने एवम् कानूनद्वारा प्रदत्त हक, अवसर र सुविधाहरूको उपभोग गर्नमा समेत व्यवधान महसुस गर्नुपरेको स्थिति देखिन्छ । परिणाम स्वरूप आफ्नो हक अधिकारको प्रचलन गर्न त परै जाओस्, आफूविरुद्धको हिंसा र अन्यायउपर न्यायिक उपचार खोज्नमा समेत हिचकिचाउनुपर्ने अथवा न्याय सम्बन्धी हक उपभोग नगरी समर्पण गर्न वा अन्याय सहेर बस्न बाध्य हुनुपर्ने स्थिति छ । बालबालिकाहरूका हकमा हो भने यही कारणले जीवनकालको लामो समयसम्म तिनीहरू समाजमा उपेक्षित भएर रहनुपर्ने स्थिति बन्न सक्छ । एच.आई.भी./एड्सबाट प्रभावितहरू सो कुरा प्रकाशमा आएको कारणले मात्र विभिन्न प्रकारका अधिकार र सुविधाबाट वञ्चित हुनुपर्ने तथा यी सुविधा र अधिकारमा तिनीहरूको पहुँच घट्दै जाने हुन्छ । तसर्थ यी वर्गका व्यक्तिहरूको परिचयात्मक विवरणहरू खास अवस्थामा गोप्य राख्ने अभ्यासहरू विकसित भइआएको पाइन्छ । ती अवस्थाहरू देहाय बमोजिम हुन सक्छन् :-

३.१ मुद्दाका पक्षको चरित्रमा दाग लाग्न सक्ने किसिमको अवस्था

मुद्दामा उल्लिखित कतिपय विषयवस्तु प्रकाशमा आउँदा मुद्दामा संलग्न पक्षहरूको चरित्रका विषयमा समाजले नकारात्मक दृष्टि बनाई उनीहरूको चरित्रमा नै दाग लाग्न सक्ने अवस्था हुन सक्छ । जस्तो बालबालिका कानूनसँग द्वन्द्वमा परेको अवस्थामा निजको कानूनसँग विवादमा परेको कुरालाई प्रकाशमा ल्याइयो भने उसले बाल्यकालमा अवोध अवस्थामा गरेको कार्यबाट निजको चरित्रमा जिन्दगीभर दाग लाग्न सक्छ । यसैगरी जबरजस्ती करणीमा परेका पीडित महिला तथा मानव बेचबिखनमा परेर यौन कार्यमा लगाइएका महिलाहरूको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण प्रकाशमा ल्याउँदा निजहरूको चरित्रमा नै प्रश्न उठी दाग लाग्न सक्ने अवस्था आउँछ । त्यसैले कुनै पक्ष खासगरेर महिला र बालबालिका पीडित वा पक्ष भएका मुद्दाहरूमा यो अवस्था सिर्जना हुने देखिएमा निजहरूको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्ने आदेश दिनुपर्छ ।

३.२ मुद्दाका पक्षको सहपाठी/सहकर्मीहरूसँगको सम्बन्धमा प्रतिकूल असर पर्ने अवस्था

कुनै व्यक्तिको सम्बन्धमा निजबाट भएको घटनाको विवरण वा निजमाथि लागेको कुनै रोगको सङ्क्रमणको अवस्था प्रकाशमा ल्याइयो भने पक्षहरूको आफ्नो सहकर्मीहरूसँगको सम्बन्धमा नकारात्मक असर परी यसबाट उनीहरूको शिक्षा आर्जन गर्ने लगायतका विभिन्न अधिकारहरूको उपभोग गर्ने अवसरबाट वञ्चित हुनुपर्ने अवस्था सिर्जना हुन्छ । जस्तै बालबालिकाको कानून विपरीतको कार्यको साथै कसैको एच.आई.भी./एड्स सङ्क्रमित वा प्रभावित अवस्था प्रकाशमा आउँदा आफ्ना सहपाठीहरूसँगै छि:छि: र दुरदुरको अवस्था भोग्नुपर्ने, विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेको स्थिति हो भने यही कारणबाट अध्ययन छोड्नुपर्ने, एकाङ्गी जीवन बिताउन बाध्य हुनुपर्ने स्थिति आउन सक्छ । सहपाठीहरू सँगै-साथमा बस्न र संगतमा रहन नमान्ने, कार्यस्थलमा सहकर्मीहरूले सँगै कार्य गर्न नमान्ने अवस्था पनि हुनजान्छ । तसर्थ मुद्दाका पक्षहरूको संवेदनशीलतालाई ध्यानमा राखी यसप्रकारका विवरणहरू गोप्य राख्ने आदेश गर्नुपर्छ ।

३.३ पक्षको मनोभावनामा हीनताबोध सिर्जना हुने अवस्था

कुनै पनि किसिमको हिंसाजन्य कार्यबाट प्रभावित भएका व्यक्तिहरू शारीरिक रूपमा पीडित हुनुपर्ने र कतिपय अवस्थामा जखमी नै हुनुपर्ने स्थिति छँदैछ, साथसाथै यी कुराहरू बाहिर जानकारीमा आउँदा निजहरूमा मानसिक रूपमा हीनताबोध सिर्जना भई समाजमा आफूलाई सम्मानित रूपमा उपस्थित गराउन असमर्थ हुने स्थिति पनि पैदा हुन्छ। यही कारणले न्यायिक उपचारको प्रक्रियामा सहभागी हुनबाटै हिचकिचाउने अवस्था पनि सिर्जना हुन्छ। यो स्थिति महिला, बालबालिका र एच.आई.भी./एड्सबाट सङ्क्रमित सबैका हकमा लागू हुन सक्दछ। जस्तो घटनाका पीडितहरूले आत्महत्या गर्ने, घरगाउँ छोडेर सम्पर्कविहीन अवस्थामा रहने, एकलै बस्न मन पराउने स्थिति यस्तै अवस्थाका परिणामहरू हुन्। मुद्दाको कारबाहीमा संलग्न हुने पदाधिकारीहरूले मुद्दाका पीडित र पक्षहरूको यो स्थितिप्रति संवेदनशील हुनुपर्ने हुन्छ।

३.४ पक्षको पारिवारिक सम्बन्धमा खलल पर्ने अवस्था

कतिपय मुद्दाहरूमा सोसँग सम्बन्धित सूचना र जानकारीहरू आफ्नो परिवारभित्र मात्र सीमित रहनु भन्ने चाहना मुद्दाका पक्षहरू, पीडितहरू र तिनका परिवारका सदस्यहरूमा रहेको हुन्छ। वास्तवमा यस्ता सूचनाहरू बाहिर प्रकाशमा नआउँदा समाजलाई खासै असर पर्दैन तर ती सूचनाहरू बाहिर प्रकाशमा आउँदा पारिवारिक सम्बन्ध नै बिग्रने, बालबालिकाहरू अलपत्र पर्ने र परिवारको इज्जत र प्रतिष्ठामा प्रतिकूल प्रभाव पर्ने स्थिति पैदा हुन्छ। जस्तो घरेलु हिंसाका मुद्दाहरू, नाता सम्बन्ध कायम गरिपाउँ भन्ने मुद्दाहरू यस दृष्टिले अत्यन्त संवेदनशील कोटीमा पर्छन्। यसैगरी जबरजस्ती करणीबाट पीडित भएकी महिलाको सो सम्बन्धी जानकारी परिवारभन्दा बाहिर नजाँदा एउटा स्थिति हुनसक्छ तर त्यही जानकारी सार्वजनिक हुँदा सम्पूर्ण परिवारमा असमञ्जस्यता र अप्ठ्यारो स्थिति पैदा हुनसक्छ। परिवारले स्वीकार्न चाहेर पनि सामाजिक रूपमा लाञ्छित हुने एवम् बहिष्करणमा परिने डरले सम्बन्धमा खलल पुग्ने सम्भावना प्रवल रहन्छ। पारिवारिक सम्बन्धमा खलल पुग्न सक्ने यो स्थितिप्रति संवेदनशीलता अपनाएर कारबाही गर्दा न्यायको उद्देश्य पनि पराजित नहुने र पारिवारिक सौहार्द्रता पनि कायम रहिरहने अवस्था बनाउन सकिन्छ।

३.५ पक्षलाई सामाजिक पूर्वाग्रह/नकारात्मक धारणाबाट संरक्षण गर्नुपर्ने अवस्था

कुनै घटना वा अवस्थाबाट पीडित व्यक्तिहरूलाई समाजमा पुनः पहिलेको स्थितिमा रहन समाजबाट अन्य अवस्थाका व्यक्तिहरूको तुलनामा बढी सहानुभूति, सहयोग र प्रेम आवश्यक पर्ने हुन्छ। तर समाजमा प्रचलित पुरातन मूल्य र मान्यता एवम् संस्कारजन्य प्रवृत्तिका कारण कतिपय घटना वा अवस्थाबाट पीडित व्यक्तिप्रति समाजले नकारात्मक धारणा बनाउने र पीडित व्यक्तिहरूलाई समाजमा रहन सहज वातावरण बनाउनेभन्दा बहिष्करणको अनुभूति गराउने स्थिति सिर्जना गर्ने गरिएको पाइन्छ। वास्तवमा जानेर वा नजानेर कोही पनि व्यक्ति विभिन्न घटनामा संलग्न हुन पुगेको वा बाध्यतामा फँस्न पुगेको वा पीडित हुनुपरेको स्थिति हुन सक्छ। यो स्थितिप्रति सहानुभूति प्रकट गर्नुपर्ने ठाउँमा तिनीहरूप्रति नकारात्मक धारणा बनाएर अवाञ्छित तत्वको रूपमा लिइने स्थिति सिर्जना हुन दिनु उचित हुँदैन। जस्तो बालसुलभ स्वभावका कारण बाल्यकालमा अज्ञानमा सानोतिनो चोरीको कार्यमा संलग्न भएको अवस्थामा पनि समाजले सधैं निजलाई चोरको रूपमा इङ्गित गर्ने सम्भावना हुन्छ, बाध्यतावश बेचबिखनमा परेकी महिलालाई सधैं वेश्याको रूपमा हेरिने सम्भावना हुन्छ, एच.आई.भी./एड्सबाट सङ्क्रमितहरूउपर पनि समाजले हेर्ने दृष्टिकोण नकारात्मक छ। कुनै व्यक्तिको परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने/नपर्ने निर्णय गर्दा यी अवस्थाहरूप्रति संवेदनशीलता अपनाउनुपर्ने हुन्छ।

३.६ पक्षहरूको सुरक्षामा खतरा उत्पन्न हुनसक्ने अवस्था

फौजदारी मुद्दाहरूमा अपराधीहरूले अपराध गरिसकेपछि न्यायिक कारबाहीबाट हुन सक्ने सजायबाट बच्नका लागि मुद्दामा पीडित भएका व्यक्तिहरूलाई सो घटनाका सम्बन्धमा न्यायिक निकायसमक्ष उजुर गर्ने तथा घटनाको पुष्ट्याइँको लागि अदालतमा बयान बकपत्र गर्ने सम्बन्धमा विभिन्न प्रकारको डर, धाक, धम्की दिन सक्छन् । विशेषगरी मानव बेचबिखनजस्ता संगठित रूपमा गरिने अपराधमा यस्तो सम्भावना प्रवल रहेको हुन्छ । यस्तो अवस्थाका पीडितहरूको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको गोपनीयताको प्रत्याभूति नगर्ने हो भने उनीहरूले आफूलाई असुरक्षित महसुस गरी न्यायिक उपचारको बाटो नै परित्याग गर्ने र परिणाम स्वरूप अपराधिक कार्यले प्रोत्साहन पाइरहने स्थिति कायम हुन सक्छ ।

परिच्छेद-४

परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नु नपर्ने अवस्था

न्यायिक कारवाही सार्वजनिक रूपमा सञ्चालन हुनुपर्छ भन्ने कुरा विश्वव्यापी मान्यताकै विषय हो । वास्तवमा न्यायिक कारवाहीमा निष्पक्षताको प्रत्याभूतिको लागि, न्यायिक कारवाहीमा संलग्न न्यायकर्मीहरूमा उत्तरदायित्व वृद्धिका लागि र न्यायिक प्रक्रियाप्रति जनसाधारणको आस्था र विश्वास अभिवृद्धिका लागि खुला रूपमा गरिने कारवाहीको ठूलो महत्व रहन्छ । मुद्दामा संलग्न पक्षहरू वा पीडितहरूको व्यक्तिगत विवरण गोप्य राख्ने वा इजलासको कारवाही बन्द रूपमा सञ्चालन गर्ने कुरा अपवादात्मक अवस्था हो । कारवाहीमा गोपनीयता कायम गर्ने कुरा पनि न्यायको मूलभूत उद्देश्य प्राप्तिका लागि नै हो भन्ने कुरा बिसन हुँदैन । तर न्यायको मूलभूत उद्देश्य नै पराजित हुने अवस्थामा गोपनीयता कायम गर्ने कुराले प्राथमिकता पाउने स्थिति हुँदैन । तसर्थ माथि प्रकरण १.५ मा उल्लिखित मुद्दाहरू नै भए पनि खास अवस्थाहरूमा व्यक्तिको परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नु नपर्ने हुनसक्छ । ती अवस्थाहरू देहाय अनुसार छन् :

४.१ खुला गर्न आवश्यक ठहराई सम्बन्धित अधिकारीले अनुमति दिएको अवस्था

व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने प्रकृतिको मुद्दा दर्ता हुन आएपछि उक्त मुद्दामा सम्बन्धित व्यक्तिको परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने नपर्ने सम्बन्धमा यकिन गर्न सम्बन्धित गोप्य राख्ने अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष पेस गर्दा निजले गोप्य राख्नु नपर्ने गरी निर्णय गरेको अवस्थामा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नु पर्दैन ।

४.२ न्यायिक सुनुवाइमा स्वच्छताको संरक्षणका लागि आवश्यक देखिएको अवस्था

न्यायिक सुनुवाइमा स्वच्छता न्यायिक कारवाहीको महत्वपूर्ण पक्ष हो । मुद्दाका पक्षहरूले आफ्नो प्रमाण प्रस्तुत गर्न पाउनुपर्ने, आफूविरुद्धको प्रमाणको खण्डन गर्ने र आफ्नो निर्दोषिताको प्रतिरक्षा गर्न पाउनुपर्नेजस्ता न्यायिक कारवाहीका आधारभूत मान्यताहरूलाई यो अवधारणाले आत्मसात् गरेको हुन्छ । व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्ने भन्नुको अर्थ मुद्दाका बेसरोकारवालाहरूलाई अनावश्यक रूपमा खुला गरी यी विवरणहरू जानकारी गराउनबाट प्रतिबन्धित गर्ने कुरालाई जनाउने भए पनि सोही कारणले मुद्दाका पक्षहरूको यी अधिकारहरूउपर अनुचित प्रतिबन्ध लाग्ने स्थिति आएमा सो अधिकारको प्रचलनका लागि आवश्यक परेको हदसम्म गोप्य राखिएका विवरणहरू खुला गर्न सकिन्छ ।

४.३ गोप्य राख्न जरुरी नभएको भनी सम्बन्धित व्यक्तिले निवेदन दिएको अवस्था

व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने देखिएको मुद्दामा जसको परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने हो सो सम्बन्धमा निजसँग सोधपुछ गर्दा सो विवरण गोप्य राख्न जरुरी नभएको भनी कागज गरिदिने वा लिखित निवेदन दिएमा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नु पर्दैन । तर विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दाका पक्ष र पीडितहरूको संख्या एकभन्दा धेरै भएकोमा तीमध्ये कसैले खुला गर्न निवेदन दिएको र कसैले गोप्य राख्न अनुरोध गरेको अवस्थामा एकको विवरण खुला गरेको कारणबाट अर्कोको गोपनीयता कायम रहने हदसम्म मात्र खुला गर्न सकिन्छ, अन्यथा सबैको विवरण गोप्य राख्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद-५

परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्ने कार्यविधि

व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दामा यस्ता विवरणहरू मुद्दाको कारवाहीको प्रारम्भदेखि मुद्दाको फैसला हुँदासम्मको कारवाहीमा र अझ फैसला कार्यान्वयनसम्मको नै कारवाहीमा गोप्य राख्नुपर्ने हुन्छ । मुद्दाको कारवाहीका प्रत्येक चरणमा यी विवरणहरू गोप्य राख्दा अपनाउनुपर्ने कार्यविधि देहाय अनुसार उल्लेख गरिन्छ :

५.१ अनुसन्धान तहकिकातको अवस्थामा गोपनीयता कायम गर्ने कार्यविधि

५.१.१ जाहेरी दरखास्त दर्ता गर्दाको अवस्था : सरकारवादी हुने फौजदारी मुद्दाको कारवाहीको सुरुआत जाहेरी दरखास्त परेपछि हुन्छ । कुनै मुद्दाको कारवाहीमा व्यक्तिको परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने स्थिति छ भने ती विवरणहरू जाहेरी दरखास्त पर्दाको अवस्थादेखि नै गोप्य राख्नुपर्ने हुन्छ । अपराध अनुसन्धान र तहकिकात गर्ने कुनै निकायमा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दाको जाहेरी दरखास्त दर्ता गर्न ल्याएको अवस्थामा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-

- (क) जाहेरी दरखास्तको व्यहोरा राम्रोसँग अध्ययन गरी उक्त मुद्दामा कुनै पीडित वा पक्षको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्नेजस्तो लागेमा जाहेरी दर्ता गर्ने कर्मचारीले परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने वा नपर्ने निर्णयका लागि त्यस्तो जाहेरी दरखास्त सम्बन्धित कार्यालय प्रमुखसमक्ष पेस गर्नुपर्नेछ ।
- (ख) खण्ड (क) बमोजिम जाहेरी दरखास्त पेस हुन आएको अवस्थामा सम्बन्धित कार्यालय प्रमुखले उक्त जाहेरी दरखास्त अध्ययन गरी उक्त मुद्दामा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने अवस्था छ/छैन सो कुराको यकिन निर्णय गर्नुपर्नेछ ।
- (ग) पीडित स्वयम् उपस्थित भई जाहेरी दरखास्त दिएको र मुद्दाको प्रकृतिबाट निजको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने देखिएकोमा सो विवरण गोप्य राख्नुपर्ने वा नपर्ने सम्बन्धमा निजलाई सोधी सम्भाइबुभाइ कागज गराई निजको इच्छा अनुसार नै गोप्य राख्ने वा नराख्ने सम्बन्धमा निर्णय गर्नुपर्नेछ ।
- (घ) मुद्दाको प्रकृतिबाट व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने देखिएमा कार्यालय प्रमुखले कुन कुन विवरणहरू गोप्य राख्नुपर्ने हो सोको निर्णय गरी यस दिग्दर्शनमा उल्लेख भएको प्रक्रिया अनुसार परिचयात्मक विवरणलाई सङ्केत दिई मुद्दाको काम कारवाही अगाडि बढाउन निर्देशन दिनुपर्नेछ । परिचयात्मक विवरण गोप्य नराखिने स्थितिमा कारणसहितको निर्णय गरी सम्बन्धित पक्षलाई जानकारी गराउनुपर्नेछ ।
- (ङ) आफूसमक्ष पेस भएको जाहेरी दरखास्तको व्यहोराबाट व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने प्रकृतिको भनी कार्यालय प्रमुखबाट निर्णय भएमा सम्बन्धित कर्मचारीले कुन कुन विवरण गोप्य राख्नुपर्ने गरी निर्णय भएको हो सम्बन्धित व्यक्तिको ती परिचयात्मक विवरणको सट्टा अनुसूची-१ मा उल्लेख भए बमोजिमको सङ्केत नाम तय गर्नुपर्नेछ ।
- (च) त्यसरी सङ्केत नाम तय गरेपश्चात् विवरण गोप्य राख्नुपर्नाको कारणसहित कुन कुन विवरणलाई के के सङ्केत नाम दिइएको हो सोको व्यहोरा उल्लेख गरी जाहेरवालालाई जानकारी गराई निजको सहीछापसमेत गराई अनुसूची-२ बमोजिमको छुट्टै कागज खडा गर्नुपर्नेछ ।

- (छ) सङ्केत नाम दिई जाहेरवालाबाट अनुसूची-२ बमोजिमको कागज खडा गराइसकेपछि सम्बन्धित कार्यालय प्रमुखबाट उक्त कागज प्रमाणित गराई राख्नुपर्नेछ ।
- (ज) गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको लागि दिइने सङ्केत नाम निश्चित भएपछि जाहेरी दरखास्तमा उल्लेख भएमध्येका कुन कुन विवरणका लागि के के सङ्केत नाम दिइने हो सक्कल जाहेरी दरखास्तमा उल्लिखित ती विवरणको सट्टा सङ्केत नाम राखी प्रतिलिपि जाहेरी दरखास्त तयार गर्नुपर्नेछ ।
- (झ) प्रतिलिपि जाहेरी दरखास्त तयार भएपछि सक्कल जाहेरी दरखास्त दर्ता गर्नुपर्नेछ । सक्कल जाहेरी दरखास्तमा जति दर्ता नम्बर दिइएको छ सोही दर्ता नम्बर प्रतिलिपि जाहेरी दरखास्तलाई पनि दिइनेछ । यसरी जाहेरी दरखास्त दर्ता गर्दा सङ्केत नामबाटै दर्ता गर्नुपर्नेछ ।
- (ञ) सङ्केत नामसहितको प्रतिलिपि जाहेरी दरखास्त कार्यालय प्रमुखबाट प्रमाणित गराई मिसिल संलग्न गर्नुपर्नेछ । सामान्यतया मुद्दाको कारबाही गर्दा यही प्रतिलिपि जाहेरी दरखास्त प्रयोगमा ल्याउनुपर्नेछ ।
- (ट) सङ्केत नामसहितको प्रतिलिपि जाहेरी दरखास्त तयार भई दर्ता भएपछि वास्तविक व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणसहितको सक्कल जाहेरी दरखास्त छुट्टै खाममा सिलबन्दी गरी खामको बाहिर “वास्तविक परिचयात्मक विवरणसहितको सक्कल जाहेरी दरखास्त” भन्ने जनाई खाममा कार्यालय प्रमुखबाट प्रमाणित गराई मिसिल संलग्न राख्नुपर्नेछ ।
- (ठ) अत्यावश्यक अवस्था परी सक्कलै कागज हेरी भिडाउनुपर्ने अवस्थामा सिलबन्दी गरी राखिएको खाम सो खाम खोली हेर्नुपर्नाको प्रयोजन खुलाई कार्यालय प्रमुखको रोहवरमा खोलिएको मिति जनाई सिलबन्दी खोली हेर्न सकिनेछ । काम सम्पन्न भएपछि पुनः खण्ड (ट) को प्रक्रिया पुन्याई सिलबन्दी गरी राख्नुपर्नेछ । पुरानो खाम भने सिलबन्दी नगरी मिसिल सामेल राख्नुपर्नेछ ।
- (ड) गोप्य राखिएको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणहरू अनुसूची- ४ बमोजिमको अभिलेख किताबमा समेत जनाउनुपर्नेछ । सो अभिलेख किताब अनुसन्धानका लागि तोकिएको अधिकृत वा कार्यालय प्रमुखबाहेक अरुका लागि गोप्य रहनेछ ।
- (ढ) हुलाकमार्फत प्राप्त भएको जाहेरी दरखास्तका सम्बन्धमा पनि कानून बमोजिम सनाखत गराएपश्चात् व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने वा नपर्ने निर्णय गराउने, विवरणका लागि सङ्केत नाम दिने, प्रतिलिपि जाहेरी दरखास्त तयार गर्ने, जाहेरी दर्ता गर्ने लगायतका सम्पूर्ण कार्यविधि माथि उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।
- (ण) कुनै घटनाका सम्बन्धमा पूरक जाहेरी वा अर्को जाहेरी दरखास्त पर्न आई दर्ता गर्नुपर्ने भएमा माथि उल्लेख भएको प्रक्रिया पूरा गरी व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्नेछ ।
- (त) व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राखिएको व्यक्तिलाई कार्यालय प्रमुखबाट प्रमाणित गराई निजको सङ्केत नाम उल्लेख भएको परिचयपत्र दिनुपर्नेछ ।
- (थ) अनुसन्धान अधिकृतले अनुसन्धानको सिलसिलामा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राखिएको व्यक्तिलाई बोलाउनु वा निजको नाम लेखाउनुपर्दा निजलाई प्रदान गरिएको सङ्केत नामबाट नै बोलाउनु वा लेखाउनुपर्नेछ ।

५.१.२ अनुसन्धान अधिकृत तोकदाको अवस्था : मुद्दाको कारबाहीको क्रममा जाहेरी दरखास्त दर्ता भएपछि दोस्रो चरणमा उक्त मुद्दामा अपराध अनुसन्धानका लागि अनुसन्धान अधिकृत तोकने प्रक्रिया आउँछ । अनुसन्धान अधिकृत सामान्यतया कार्यालय प्रमुखबाट तोकने गरिन्छ । अनुसन्धान अधिकृत तोकदा परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दाको अनुसन्धानको विषय रहेछ भने अनुसन्धान अधिकृत

तोकिएको पत्रमा उल्लेख गर्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टामा सोको सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

५.१.३ पत्राचार वा सञ्चारको आदानप्रदान गर्दाको अवस्था : अपराध अनुसन्धानका क्रममा पत्राचार वा सञ्चारको आदानप्रदान गर्दा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-

- (क) अनुसन्धान तहकिकातको क्रममा कुनै व्यक्ति रहे बसेको ठाउँको बारेमा बुझ्न वा कसैलाई खोजतलास पक्राउ गरी सम्बन्धित कार्यालयमा उपस्थित गराउन वा अन्य कुनै कामको लागि कुनै निकाय वा कार्यालयमा पठाइने पत्र वा सञ्चारमा गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने रहेछ भने आवश्यकतानुसार वास्तविक विवरण नै उल्लेख गरी पठाउन सकिनेछ ।
- (ख) खण्ड (क) बमोजिम सञ्चार वा पत्र पठाउँदा व्यक्तिको वास्तविक विवरण उल्लेख गरी पठाइएको अवस्थामा सो वास्तविक विवरण सरोकारवालाबाहेक अन्यको हकमा गोप्य राख्नका लागि समेत अनुरोध गर्नुपर्नेछ र सो बमोजिम गोपनीयता कायम राख्नु पत्र वा सञ्चार पाउने वा सो बमोजिमको कार्य गर्न तोकिएको सम्बन्धित निकाय वा पदाधिकारीको कर्तव्य हुनेछ ।
- (ग) खण्ड (क) बमोजिमको पत्र वा सञ्चारको जवाफ पठाउँदा वास्तविक विवरण नै उल्लेख गरी पठाउन सकिनेछ ।
- (घ) खण्ड (क) बमोजिमको पत्र लेख्ने कार्यालयले सो पत्रको कार्यालय प्रति र सो पत्र बमोजिम प्राप्त जवाफमा उल्लेख भएका गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टा सङ्केत नाम उल्लेख गरी उक्त पत्र वा सञ्चारको अर्को प्रतिलिपि तयार गरी मिसिल संलग्न गर्नुपर्नेछ । वास्तविक विवरण उल्लेख भएको पत्र वा सञ्चारको कार्यालय प्रति वा प्राप्त जवाफी पत्र वा सञ्चारको सक्कल प्रतिलाई सिलबन्दी गरी प्रमाणित गराई राख्नुपर्नेछ ।

५.१.४ व्यक्ति पक्राउ गर्दाको अवस्था : व्यक्ति पक्राउ गर्दाको अवस्थामा परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्दा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-

- (क) पक्राउ पुर्जी जारी गर्दा सो तामेल गर्ने सुविधाका लागि जाहेरवाला वा पीडित लगायतका कुनै व्यक्तिको गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने रहेछ भने वास्तविक विवरण नै उल्लेख गर्न सकिनेछ । तर यस्तो विवरण पक्राउ पुर्जीमा उल्लिखित सम्बन्धित व्यक्तिबाहेक अरूलाई देखाउन वा जानकारी गराउन हुँदैन । पक्राउ पुर्जीमा उल्लिखित व्यक्तिलाई पनि ती विवरणहरूको गोपनीयता कायम गर्नुपर्ने कर्तव्य रहेको सम्बन्धमा सम्बन्धित काम तामेल गर्नुपर्ने कर्मचारीले सम्झाउनुपर्नेछ र यसरी जानकारी पाएकोमा सो बमोजिम गोपनीयता कायम गर्नु सम्बन्धित व्यक्तिको कर्तव्य हुनेछ ।
- (ख) खण्ड (क) बमोजिम तयार गरिएको पक्राउ पुर्जीको कार्यालय प्रतिमा उल्लेख भएका गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टा सङ्केत नाम उल्लेख गरी उक्त पक्राउ पुर्जीको प्रतिलिपि तयार गरी मिसिल संलग्न गर्नुपर्नेछ । वास्तविक विवरण उल्लेख भएको पक्राउ पुर्जीको कार्यालय प्रतिलाई सिलबन्दी गरी राख्नुपर्नेछ ।

५.१.५ स्वास्थ्य परीक्षण गर्दाको अवस्था : परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने देखिएका व्यक्तिको स्वास्थ्य वा उमेर परीक्षण गर्न पठाउँदाको अवस्थामा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-

- (क) स्वास्थ्य वा उमेर परीक्षण गर्न अस्पतालमा पत्र पठाउँदा सम्बन्धित व्यक्तिको सङ्केत

नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

(ख) अस्पताल वा प्रयोगशालाले स्वास्थ्य वा उमेर परीक्षणको प्रतिवेदन तयार गरी पठाउँदा आफूलाई प्राप्त पत्रमा उल्लिखित सङ्केत नाम उल्लेख गरेर पठाउनुपर्नेछ ।

५.१.६ अभियुक्तलाई म्याद थप गर्न अदालत लैजाँदाको अवस्था : अपराधको तहकिकातको सिलसिलामा पक्राउ गरिएको र थुनामा राखिएको व्यक्तिको सम्बन्धमा चौबीस घन्टाभित्र तहकिकात पूरा नहुने भई निजलाई थुनामा राखी तहकिकात जारी राख्नुपर्ने देखिएको अवस्थामा त्यसरी पक्राउ गरिएको र थुनामा राखिएको व्यक्तिलाई अदालतसमक्ष उपस्थित गराई अदालतबाट अनुमति लिएर मात्र थुनामा राख्नुपर्ने हुन्छ । सो बमोजिम थुनामा राख्ने अनुमतिका लागि अदालतमा अनुरोध गर्दाको अवस्थामा परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-

- (क) थुनामा राखी तहकिकात गर्नुपर्ने अवस्थामा थुनामा राखी तहकिकात गर्न अनुमतिका लागि म्याद थप गर्न अदालतमा पत्र लेख्दा गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने रहेछ भने सोको सट्टा सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (ख) त्यसरी थुनामा राखी तहकिकातका लागि म्याद थप गर्न अनुरोध गर्दा वा थुनामा रहेको व्यक्तिलाई अदालतमा लैजाँदा जाहेरवाला/पीडित वा पक्षको विवरण गोप्य राख्दाका बखत तयार गरेको विवरण रहेको सिलबन्दी खाम साथै लिएर जानुपर्छ ।
- (ग) थुनामा राखी तहकिकात गर्न अनुमतिका लागि अदालतमा लैजाँदाको अवस्थामा अदालतले चाहेमा आवश्यकता अनुसार व्यहोरा जनाई उक्त सिलबन्दी खाम खोलेर वास्तविक विवरणको जानकारी लिन सक्नेछ । यसरी खोलेको अवस्थामा उक्त कागजातहरू अदालतबाट पुनः सिलबन्दी गर्नुपर्नेछ र यसरी अदालतबाट खोलिएको एवम् सिलबन्दी गरिएको व्यहोरा खाममा उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (घ) गोप्य राख्नुपर्ने परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गर्नु अदालतका सम्बन्धित कर्मचारी र न्यायाधीशसमेतको कर्तव्य हुनेछ ।

५.१.७ बालबालिकालाई सुधारगृहमा पठाउने वा संरक्षकको जिम्मामा दिने पत्र वा कागज तयार गर्दाको अवस्था : बालबालिका संलग्न भएको मुद्दामा अनुसन्धानको सिलसिलामा सुधारगृहमा पठाउने वा संरक्षकको जिम्मामा दिनुपर्ने भएमा सो सम्बन्धी पत्र वा कागज तयार गर्दाको अवस्थामा परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गर्न देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-

(क) कुनै बालबालिकालाई सुधारगृहमा राख्न पठाउन वा कुनै संघसंस्थामा जिम्मा दिनका लागि पत्र लेख्दा निजको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने रहेछ भने सोको सट्टा सङ्केत नाम नै उल्लेख गरी पत्राचार गर्नुपर्नेछ । तर निजको वास्तविक विवरण सम्बन्धित सुधारगृह वा संघसंस्थाका प्रमुखलाई सम्म जानकारी हुने गरी गोप्य सिलबन्दी गरी छुट्टै पत्रमा उल्लेख गरी पठाउन सकिनेछ । साथै सुधारगृह वा संघसंस्थामा निजलाई बोलाउनुपर्दा, निजका वारेमा पत्राचार गर्नुपरेमा वा अन्य कुनै व्यहोराले निजको व्यक्तिगत विवरण उल्लेख गर्नुपरेमा सङ्केत नामबाटै पत्राचार गर्न वा अभिलेख राख्न अनुरोध गर्नुपर्नेछ । सुधारगृह वा संघसंस्थाले पनि अनुरोध गरिए बमोजिम सङ्केत नामबाटै बोलाउने वा पत्राचार गर्ने वा अभिलेख राख्ने गर्नुपर्छ ।

(ख) व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने अवस्थाका बालबालिकालाई संरक्षकको जिम्मामा दिने कागजमा पनि सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

५.१.८ प्रारम्भिक प्रतिवेदन पठाउँदाको अवस्था : अपराधको तहकिकातका क्रममा प्रहरी कर्मचारीले सरकारी बकिलसमक्ष प्रारम्भिक प्रतिवेदन पठाउँदा गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने रहेछ भने सोको सट्टा सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ । प्रारम्भिक प्रतिवेदनको साथ गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख भएको कागजात पठाउनुपर्ने भएमा

सङ्केत नाम राखी तयार गरिएको कागजातहरू पठाउनुपर्नेछ ।

प्रारम्भिक प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि सरकारी वकिलले अपराधको तहकिकातको सम्बन्धमा तहकिकात गर्ने प्रहरी कर्मचारीलाई कुनै निर्देशन दिनुपर्दा पनि सङ्केत नामबाटै निर्देशन दिनुपर्नेछ ।

५.१.९ अभियुक्तको बयान गराउँदाको अवस्था : अभियुक्तको बयान गराउँदाको अवस्थामा परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :

- (क) कुनै अपराधको तहकिकातको क्रममा कुनै व्यक्तिको बयान गराउनको लागि सरकारी वकिलसमक्ष लैजाँदा सम्बन्धित व्यक्तिको वास्तविक विवरण सिलबन्दी गरी गोप्य राखिएको कागजातसमेत साथै लिई जानुपर्नेछ । सरकारी वकिलले चाहेमा व्यहोरा खुलाई आवश्यकता अनुसार सो सिलबन्दी गरिएका कागजात खोलेर वास्तविक विवरण हेर्न सक्नेछ । यसरी खोलेको अवस्थामा उक्त कागजातहरू पुनः सिलबन्दी गर्नुपर्नेछ, र खाम खोलिएको तथा सिलबन्दी गरिएको व्यहोरा खाममा जनाउनुपर्नेछ ।
- (ख) कुनै व्यक्तिको बयान लिने क्रममा निजसँग सोधपुछ गर्नुअगाडि उक्त मुद्दामा गोप्य रहने विवरणहरू, विवरण गोप्य राख्नाको कारण र सोलाई दिइने सङ्केतका बारेमा प्रतिवादीलाई बुझाई सुनाई अनुसूची-३ बमोजिमको ढाँचामा सो सुनी पाएको छुट्टै कागज गराउनुपर्नेछ ।
- (ग) बयानमा गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने स्थिति आएमा सोको सट्टा सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (घ) मिसिल संलग्न अन्य कागज प्रमाणबाट नखुलेको गोप्य राख्नुपर्ने प्रकृतिको कुनै नयाँ विवरण बयान गराउँदाको अवस्थामा खुल्न आएमा सो बयान गराइसकेपश्चात् यस दिग्दर्शनमा उल्लिखित प्रक्रिया अवलम्बन गरी सो गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणसमेतलाई सङ्केत नाम दिई गोप्य राख्नुपर्ने विवरणको सट्टा सङ्केत नाम राखी उक्त बयानको प्रतिलिपि तयार गरी प्रमाणित गरी मिसिलमा संलग्न गर्नुपर्नेछ । सो सक्कल बयानलाई खाममा सिलबन्दी गरी मिसिल संलग्न गर्नुपर्नेछ ।

५.१.१० पीडित र बुझिएका मानिसको कागज गराउँदाको अवस्था : कुनै अपराधको तहकिकातको सिलसिलामा पीडित र बुझिएका अन्य मानिसको कागज गराउँदा तथा सनाखतको कागज गराउँदा परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-

- (क) कुनै व्यक्तिसँग कागज गराउनुपर्दा सो कागज गराउनुभन्दा अगाडि उक्त मुद्दामा गोप्य रहने परिचयात्मक विवरणहरू, विवरण गोप्य राख्नाको कारण र ती विवरणका लागि दिइने सङ्केतका बारेमा कागज गर्ने व्यक्तिलाई सुनाई निजबाट गराइने कागजमा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टा सङ्केत नाम उल्लेख गरिने व्यहोरासमेत बुझाई सो सुनी पाएको छुट्टै कागज अनुसूची-३ बमोजिमको ढाँचामा गराउनुपर्दछ ।
- (ख) खण्ड (क) बमोजिमको सङ्केत नाम सुनी पाएको कागज गराइसकेपछि सम्बन्धित पीडित वा बुझिएका व्यक्तिको कागज गराउँदा कागजमा गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने अवस्था आएमा सोको सट्टा सङ्केत नाम नै उल्लेख गरी कागज गराउनुपर्नेछ ।
- (ग) मिसिल संलग्न अन्य कागज प्रमाणबाट नखुलेको गोप्य राख्नुपर्ने प्रकृतिको कुनै नयाँ

विवरण खण्ड (ख) बमोजिमको कागज गराउँदाको अवस्थामा खुल्न आएमा सो कागज गराइसकेपश्चात् यस दिग्दर्शनमा उल्लिखित प्रक्रिया अवलम्बन गरी सो गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणसमेतलाई सङ्केत नाम दिई उक्त कागजको प्रतिलिपि तयार गरी प्रमाणित गरी मिसिलमा संलग्न गर्नुपर्नेछ । सो सक्कल कागजलाई खाममा सिलबन्दी गरी मिसिल संलग्न गर्नुपर्नेछ ।

(घ) कुनै पीडित वा बुझिएका व्यक्तिको कागज गराइसकेपछि कागज गराउने सिलसिलामा आफूले थाहा पाएको वास्तविक विवरण अरूलाई प्रकाश गर्न नहुने कुरा बताउनु सम्बन्धित प्रहरी कर्मचारीको कर्तव्य हुनेछ, र यसरी आफूले थाहा पाएको विवरणको गोपनीयता कायम राख्नु सम्बन्धित पीडित वा बुझिएका व्यक्तिको समेत कर्तव्य हुनेछ ।

५.१.११ विभिन्न मुचुल्काहरू तयार गर्दाको अवस्था : अपराधको तहकिकातको सिलसिलामा घटनास्थल प्रकृति मुचुल्का, लास प्रकृति मुचुल्का, खानतलासी मुचुल्का, बरामदी मुचुल्काजस्ता लिखतहरू तयार गर्दा परिचयात्मक विवरणहरूको गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-

(क) कुनै मुचुल्का तयार गर्नुअगाडि उक्त मुद्दामा गोप्य रहने विवरणहरू, विवरण गोप्य राख्नाको कारण र ती विवरणका लागि दिइने सङ्केतका बारेमा मुचुल्कामा दस्तखत गर्ने व्यक्तिहरूलाई सुनाई निजहरूबाट गराइने कागजमा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टा सङ्केत नाम उल्लेख गरिने व्यहोरासमेत बुझाई सो सुनी पाएको छुट्टै कागज अनुसूची-३ बमोजिमको ढाँचामा गराउनुपर्दछ ।

(ख) खण्ड (क) बमोजिमको सङ्केत नाम सुनी पाएको कागज गराइसकेपछि सम्बन्धित व्यक्तिहरूबाट मुचुल्का गराउँदा मुचुल्का कागजमा गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने अवस्था आएमा सोको सट्टा सङ्केत नाम नै उल्लेख गरी मुचुल्का गराउनुपर्नेछ ।

(ग) मिसिल संलग्न अन्य कागज प्रमाणबाट नखुलेको गोप्य राख्नुपर्ने प्रकृतिको कुनै नयाँ विवरण खण्ड (ख) बमोजिमको मुचुल्का गराउँदाको अवस्थामा खुल्न आएमा सो मुचुल्का गराइसकेपश्चात् यस दिग्दर्शनमा उल्लिखित प्रक्रिया अवलम्बन गरी सो गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणसमेतलाई सङ्केत नाम दिई उक्त मुचुल्काको प्रतिलिपि तयार गरी प्रमाणित गरी मिसिलमा संलग्न गर्नुपर्नेछ । सो सक्कल मुचुल्कालाई खाममा सिलबन्दी गरी मिसिल संलग्न गर्नुपर्नेछ ।

(घ) मुचुल्का गराउनुपर्ने व्यक्तिहरूको मुचुल्का कागज गराइसकेपछि मुचुल्का गराउने सिलसिलामा आफूले थाहा पाएको वास्तविक विवरण अरूलाई प्रकाश गर्न नहुने कुरा बताउनु सम्बन्धित प्रहरी कर्मचारीको कर्तव्य हुनेछ, र यसरी आफूले थाहा पाएको विवरणको गोपनीयता कायम राख्नु मुचुल्कामा बस्ने सम्बन्धित व्यक्तिहरूको समेत कर्तव्य हुनेछ ।

५.१.१२ भौतिक सबुत प्रमाण परीक्षण गर्न पठाउँदाको अवस्था : भौतिक सबुत प्रमाण परीक्षण गर्न पठाउँदाको अवस्थामा परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-

(क) भौतिक सबुत प्रमाण परीक्षण गर्न पठाउने पत्रमा परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिको वास्तविक विवरणको सट्टा सङ्केत नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

(ख) परीक्षण प्रतिवेदन तयार गर्ने अस्पताल, चिकित्सक वा प्रयोगशाला लगायतका विशेषज्ञ र संस्थाले पनि परीक्षण प्रतिवेदन तयार गर्दा जुन सङ्केत नाम प्रयोग गरी पत्र प्राप्त भएको हो

सोही सङ्केत नाम उल्लेख गरेर तयार गर्नुपर्नेछ ।

- (ग) परीक्षण प्रतिवेदन तयार गर्ने अस्पताल वा संस्थाका चिकित्सक वा अन्य विशेषज्ञले पछि अदालतबाट बुझिएका बखत आफूले दिएको प्रतिवेदनको व्यहोरालाई लिएर बकपत्र गर्नुपर्ने अवस्था आउने हुँदा आफूले दिएको प्रतिवेदनको बारेमा सङ्केत नामबाट पत्राचार हुँदा बुझिने गरी अभिलेख राख्नुपर्नेछ ।

५.१.१३ बालबालिकाको उमेर यकिन गर्न पत्र लेख्दाको अवस्था : बालबालिका संलग्न भएको मुद्दामा निजको उमेर यकिन गर्नुपर्ने भई अस्पताल वा पञ्जिकाधिकारीको कार्यालय वा विद्यालय वा चिकित्सकलाई पत्र लेख्नुपर्दाको अवस्थामा परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :

- (क) मुद्दाको कारबाहीको सिलसिलामा कुनै बालबालिकाको उमेर यकिन गर्न अस्पताल वा पञ्जिकाधिकारीको कार्यालय वा विद्यालय वा चिकित्सक वा अन्य निकायलाई पत्र लेख्दा पत्रमा सम्बन्धित बालबालिकाको गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने रहेछ भने आवश्यकतानुसार वास्तविक विवरण नै उल्लेख गरी पत्र पठाउन सकिनेछ ।
- (ख) खण्ड (क) बमोजिम पत्र पठाउँदा बालबालिकाको वास्तविक विवरण उल्लेख गरी पठाइएको अवस्थामा सो वास्तविक विवरण सरोकारवालाबाहेक अन्यको हकमा गोप्य राख्नका लागि समेत अनुरोध गर्नुपर्नेछ र सो बमोजिम गोपनीयता कायम राख्नु पत्र पाउने वा सो बमोजिमको कार्य गर्ने सम्बन्धित निकाय वा पदाधिकारीको कर्तव्य हुनेछ ।
- (ग) खण्ड (क) बमोजिमको पत्रको जवाफ पठाउँदा वास्तविक विवरण नै उल्लेख गरी पठाउन सकिनेछ ।
- (घ) खण्ड (क) बमोजिमको पत्र लेख्ने कार्यालयले सो पत्रको कार्यालय प्रति र सो पत्र बमोजिम प्राप्त जवाफमा उल्लेख भएका गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टा सङ्केत नाम उल्लेख गरी उक्त पत्रको अर्को प्रतिलिपि तयार गरी मिसिल संलग्न गर्नुपर्नेछ । वास्तविक विवरण उल्लेख भएको पत्रको कार्यालय प्रति वा प्राप्त जवाफी पत्रको सक्कल प्रतिलाई सिलबन्दी गरी प्रमाणित गराई राख्नुपर्नेछ ।

५.१.१४ राय प्रतिवेदन पठाउँदाको अवस्था : अपराधको तहकिकात पूरा भएपछि मुद्दा चल्ने नचल्ने निर्णयको लागि सरकारी वकिलसमक्ष पठाइने राय प्रतिवेदनमा गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणलाई सङ्केत नामबाटै उल्लेख गरी पठाउनुपर्नेछ । गोप्य राखिएका व्यक्तिगत विवरणहरूको सिलबन्दी खाम मिसिल साथै पठाइने हुँदा सरकारी वकिलले कुनै विषयमा वास्तविक विवरण नै हेरी यकिन गर्नुपर्दाको अवस्थामा आवश्यकता अनुसार सिलबन्दी खाम खोली हेर्न सक्नेछ तर यसरी हेरेकोमा काम सम्पन्न भएपछि त्यसरी खोलिएको खामलाई व्यहोरा जनाई पुनः सिलबन्दी गरी राख्नुपर्नेछ ।

५.२ अभियोजनको अवस्थामा गोपनीयता कायम गर्ने कार्यविधि

५.२.१ गोप्य राखिएको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको लगत किताब राख्ने : अपराधको तहकिकात पूरा भएपछि मुद्दा चल्ने नचल्ने निर्णयको लागि प्रहरी कार्यालयबाट राय प्रतिवेदनसहित मिसिल सरकारी वकिल कार्यालयमा प्राप्त भएपछि गोप्य राख्नुपर्ने देखिएका व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणहरू सरकारी वकिलले पनि गोप्य राख्नुपर्नेछ । यसरी विवरणहरू गोप्य राख्दा अनुसूची-४ बमोजिमको अभिलेख किताब खडा गर्नुपर्नेछ । सो लगत किताबलाई कार्यालय प्रमुख र निजले अनुमति दिएको व्यक्तिबाहेक अन्यले हेर्न नपाउने गरी गोप्य रूपमा राख्नुपर्नेछ ।

५.२.२ सामान्यतया अनुसन्धान तहकिकातको क्रममा दिएको सङ्केत नाम नै प्रयोग गर्ने : अभियोजन गर्ने निकायले व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्ने प्रयोजनको लागि सङ्केत नाम दिनुपर्दा अनुसन्धान गर्ने निकायले कुनै व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टामा कुनै सङ्केत नाम दिएको रहेछ भने सामान्यतया सोही सङ्केत नाम प्रयोग गर्नुपर्नेछ । अनुसन्धान गर्ने निकायले गोप्य नराखेको कुनै विवरण सरकारी वकिल कार्यालयमा मिसिल प्राप्त भएपछि मात्र गोप्य राख्नुपर्ने देखिएमा त्यस्तो विवरणका लागि भने सरकारी वकिल कार्यालयले नयाँ सङ्केत नाम दिन सक्नेछ । यसरी सङ्केत नाम दिने तरिका अनुसूची-१ मा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।

५.२.३ दायरी किताब, लगत किताब आदिमा सङ्केत नाम नै प्रयोग गर्ने : परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दाको सन्दर्भमा सरकारी वकिल कार्यालयमा दायरी किताब, पेसी किताब, निर्णय किताब लगायतका अभिलेखहरू खडा गर्नुपर्दा गोप्य राखेको विवरणहरू उल्लेख गर्नुपर्ने भएमा ती विवरणको सट्टामा सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

५.२.४ सरकारी वकिल कार्यालयमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन दर्ता गर्दाको अवस्था : प्रारम्भिक प्रतिवेदन दर्ता गर्दाको अवस्थामा परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम राख्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-

(क) अनुसन्धान गर्ने निकायबाट प्रारम्भिक प्रतिवेदन प्राप्त भएपश्चात् उक्त प्रतिवेदनमा कुनै विवरणको सट्टामा सङ्केत नाम उल्लेख भएको भए सोही सङ्केत नाम उल्लेख गरी दर्ता गर्नुपर्नेछ ।

(ख) प्रारम्भिक प्रतिवेदन प्राप्त हुँदा कुनै गोप्य राख्नुपर्ने परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गरेको नदेखिएमा सरकारी वकिलले यस दिग्दर्शन अनुसार गोपनीयता कायम गर्ने प्रक्रिया अपनाई विवरण गोप्य राखी मुद्दा अनुसन्धान तहकिकात गर्न निर्देशन दिनुपर्नेछ ।

(ग) त्यसरी निर्देशन प्राप्त भएपछि अनुसन्धान अधिकृतले यस दिग्दर्शनमा लेखिए अनुसारको प्रक्रिया अपनाई गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको लागि सङ्केत नाम दिई सोको जानकारी सम्बन्धित सरकारी वकिल कार्यालयलाई समेत दिनुपर्नेछ ।

५.२.५ गोप्य राख्ने प्रक्रिया पूरा नगरी राय प्रतिवेदन प्राप्त भएको अवस्था : जाहेरी दरखास्तसमेतका कागजातबाट मुद्दाका पक्षको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नु नपर्ने देखिएको तर सरकारी वकिलसमक्ष बयान गर्दाका अवस्थामा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने भनी विवाद उठेमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :

(क) बालबालिका पक्ष भएकोमा बालबालिकाको सम्बन्धमा बालिग भए नभएको सम्बन्धमा विवाद भएमा सरकारी वकिलले अनुसन्धान अधिकृतलाई बालबालिकाको हकमा स्वास्थ्य परीक्षणसमेत गरी उमेर यकिन गर्न र त्यसो गर्दा निज नाबालक देखिए यस दिग्दर्शन बमोजिम व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्ने प्रक्रिया पूरा गरी मुद्दा अनुसन्धान तहकिकात गर्न निर्देशन दिनुपर्नेछ । त्यस अनुसार उमेर यकिन गर्दा निज अभियुक्त बालबालिका देखिन आए अनुसन्धान अधिकृतले यस दिग्दर्शनमा लेखिए अनुसार प्रारम्भदेखि नै गोप्यता कायम हुने गरी कागजात व्यवस्थित गरी मुद्दाको अनुसन्धान तहकिकात अगाडि बढाउनुपर्नेछ ।

(ख) बालबालिकाबाहेक अन्य व्यक्तिको सम्बन्धमा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने देखिएमा सरकारी वकिलले सो सम्बन्धमा निर्णय गरी यस दिग्दर्शन बमोजिम व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्ने प्रक्रिया पूरा गरी मुद्दा अनुसन्धान तहकिकात गर्न निर्देशन

दिनुपर्नेछ । सरकारी वकिलको निर्देशन प्राप्त भएपछि अनुसन्धान अधिकृतले यस दिग्दर्शनमा लेखिए अनुसार प्रारम्भदेखि नै गोप्यता कायम हुने गरी कागजात व्यवस्थित गरी मुद्दाको अनुसन्धान तहकिकात अगाडि बढाउनुपर्नेछ ।

५.२.६ मुद्दा चल्ने नचल्ने निर्णय गर्दा र अभियोगपत्र तयार गर्दाको अवस्था : मुद्दा चल्ने नचल्ने निर्णय गर्दा र अभियोगपत्र तयार गर्दाको अवस्थामा परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :

- (क) मुद्दा चल्ने नचल्ने निर्णय गर्दा कुनै व्यक्तिगत विवरणको सट्टामा अनुसन्धानको क्रममा दिइएको सङ्केत नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (ख) अभियोगपत्र वा पूरक अभियोगपत्र तयार गर्दा कुनै व्यक्तिगत विवरण गोप्य राख्नुपर्ने देखिएकोमा सोको सट्टा सङ्केत नाम दिनुपर्दा सामान्यतया अनुसन्धानको क्रममा तय गरिएको सङ्केत नाम नै प्रयोग गर्नुपर्नेछ ।
- (ग) सरकारी वकिलले आवश्यक ठानेमा गोप्य राखिएका कागजातहरू यस दिग्दर्शनले निर्धारण गरेको प्रक्रिया पुऱ्याई खोली हेर्न सक्नेछ । यसरी खोली हेरेको अवस्थामा उक्त कागजातहरू सरकारी वकिलले व्यहोरा जनाई पुनः सिलबन्दी गरी राख्नुपर्नेछ ।

५.२.७ अदालत, प्रहरी कार्यालय वा अन्य कुनै निकायसँग पत्रचार गर्दाको अवस्था कुनै मुद्दाका सिलसिलामा अदालत, प्रहरी कार्यालय वा अन्य कुनै निकायसँग पत्राचार वा अन्य लेखापढी गर्दा सरकारी वकिल कार्यालयले पनि गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत विवरणको सट्टामा सोका लागि दिइएको सङ्केत नाम प्रयोग गर्नुपर्नेछ ।

५.२.८ सरकारी वकिलले साक्षीलाई परीक्षण गर्दाको अवस्था : साक्षी परीक्षणका क्रममा सरकारी वकिलले साक्षीसँग सोधपुछ, जिरह वा पुनः सोधपुछ गर्दा वास्तविक नाम वा परिचयात्मक विवरणको सट्टामा संकेत नामको प्रयोग गर्नुपर्नेछ ।

५.२.९ सरकारी वकिलले निवेदन वा पुनरावेदन गर्दाको अवस्था : मुद्दाको काम कारबाहीको सिलसिलामा सरकारी वकिलले अदालत वा अन्य निकायमा कुनै प्रकारको निवेदन वा पुनरावेदनपत्र दायर गर्नुपर्दा वास्तविक नाम वा परिचयात्मक विवरणको सट्टामा सङ्केत नाम प्रयोग गरी निवेदन वा पुनरावेदन गर्नुपर्नेछ ।

५.३ अदालतमा मुद्दाको कारबाही चल्दाको अवस्थामा गोपनीयता कायम गर्ने कार्यविधि

५.३.१ सरकारवादी फौजदारी मुद्दाको कारबाहीमा गोपनीयता कायम गर्ने कार्यविधि

- (१) गोप्य राखिएको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको अभिलेख दर्ता किताब राख्ने : अपराधको तहकिकात पूरा भई सरकारी वकिल कार्यालयबाट मुद्दा चलाउने निर्णय भए बमोजिम अदालतमा अभियोगपत्र प्राप्त भएपछि गोप्य राख्नुपर्ने देखिएका व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणहरू अदालतले पनि गोप्य राख्नुपर्नेछ । यसरी विवरणहरू गोप्य राख्दा अनुसूची-४ बमोजिमको अभिलेख किताब खडा गर्नुपर्नेछ । सो लगत किताबलाई जिल्ला अदालतका हकमा न्यायाधीश तथा पुनरावेदन र सर्वोच्च अदालतका हकमा रजिस्ट्रार र निजले अनुमति दिएको व्यक्तिबाहेक अन्यले हेर्न नपाउने गरी गोप्य रूपमा राख्नुपर्नेछ ।

- (२) सामान्यतया अनुसन्धान तहकिकातको क्रममा दिएको सङ्केत नाम नै प्रयोग गर्ने : अनुसन्धान वा अभियोजन गर्ने निकायले कुनै व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्ने प्रयोजनको लागि कुनै व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टामा कुनै सङ्केत नाम दिएको रहेछ भने सामान्यतया अदालतले पनि सोही सङ्केत नामको प्रयोग गर्नुपर्नेछ ।
- (३) दायरी किताब, लगत किताब आदिमा सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्ने : परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दाको सन्दर्भमा अदालतमा दायरी किताब, पेसी किताब, राय किताब लगायतका अभिलेखहरू खडा गर्नुपर्दा गोप्य राखेको विवरणहरू उल्लेख गर्नुपर्ने भएमा ती विवरणको सट्टामा सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (४) अनुसन्धान तहकिकातको क्रममा बयान प्रमाणित गर्दाको अवस्था : अनुसन्धान तहकिकातको क्रममा बयान प्रमाणित गर्दाको अवस्थामा परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-
- (क) अनुसन्धान तहकिकातको अवस्थामा अदालतबाट पीडितको बयान प्रमाणित गर्नुपर्ने कानुनी व्यवस्था बमोजिम पीडितलाई उपस्थित गराएको अवस्थामा मिसिल सलगन कागज प्रमाण अध्ययन गरी कुनै व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने अवस्थामा गोप्य राखेको नदेखिएमा सो राख्नको लागि निर्देशन दिनुपर्नेछ ।
- (ख) बयान प्रमाणित गर्न ल्याएको मुद्दाको विवरण अदालतको अभिलेख पुस्तिकामा जनाउँदा गोप्य राख्नुपर्ने कुनै विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने रहेछ भने वास्तविक विवरण उल्लेख नगरी सोका लागि दिइएको सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (५) अनुसन्धानको क्रममा अभियुक्तलाई थुनामा राख्न अनुमति दिँदा (म्याद थप गर्दा) को अवस्था : अनुसन्धानको क्रममा अभियुक्तलाई थुनामा राख्ने अनुमति दिई म्याद थप गर्दाको अवस्थामा परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-
- (क) अनुसन्धान वा तहकिकातको सिलसिलामा अभियुक्तलाई थुनामा राख्ने अनुमतिको लागि म्याद थप गर्न अदालतसमक्ष उपस्थित गराएको अवस्थामा मिसिल सलगन कागज प्रमाण अध्ययन गरी कुनै व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्नेमा गोप्य राखेको नदेखिएमा यो दिग्दर्शनमा उल्लिखित प्रक्रिया अपनाई त्यस्तो विवरणका लागि सङ्केत नाम दिई गोप्य राख्ने व्यवस्था गर्न निर्देशन दिनुपर्नेछ ।
- (ख) थुनामा राख्ने अनुमतिको लागि म्याद थप गर्न ल्याएको मुद्दाको विवरण अदालतको अभिलेख पुस्तिकामा जनाउँदा गोप्य राख्नुपर्ने कुनै विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने रहेछ भने वास्तविक विवरण उल्लेख नगरी त्यस्तो विवरणका लागि दिइएको सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (६) कुनै कागज गराउँदाको अवस्थामा मात्र विवरण गोप्य राख्नुपर्ने जानकारी हुन आएको अवस्था : सुरुमा मुद्दाको कारवाही हुँदा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्न आवश्यक नदेखिई गोप्य नराखिएकोमा पछि कुनै कागज गराउँदाका अवस्थामा मात्र व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने देखिन आएकोमा त्यस्तो विवरणका लागि सोही बखत सङ्केत नाम दिई प्रतिलिपि तयार गर्ने र सक्कल कागज सिलबन्दी गरी यस दिग्दर्शन बमोजिमको गोपनीयता कायम राख्ने प्रक्रिया अवलम्बन गर्नुपर्नेछ ।
- (७) मुद्दा दर्ता गर्दाको अवस्था : अदालतमा कुनै मुद्दा दर्ता गर्न ल्याएको अवस्थामा परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-
- (क) मुद्दा दर्ता हुन आएपछि उक्त मुद्दामा कुनै व्यक्तिको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने प्रकृतिको हो होइन यकिन गर्नुपर्नेछ ।
- (ख) व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्ने प्रकृतिको भएमा कुन कुन विवरणहरू गोप्य राख्ने प्रकृतिको हो सोको पहिचान गर्नुपर्नेछ ।

- (ग) गोप्य राख्नुपर्ने विवरणहरूलाई अनुसन्धान वा अभियोजनको क्रममा सङ्केत नाम दिइएको छ/छैन हेरी अनुसन्धान वा अभियोजनको क्रममा सङ्केत नाम दिएको भए सामान्यतया अदालतले पनि सोही सङ्केत नाम दिनुपर्नेछ । अनुसन्धान वा अभियोजनका क्रममा कुनै सङ्केत नाम दिएको नपाइएमा उक्त विवरणहरूको सट्टा यो दिग्दर्शनमा उल्लिखित प्रक्रिया अपनाई कुन विवरणका लागि के सङ्केत नाम दिने हो सो तय गर्नुपर्नेछ ।
- (घ) माथि खण्ड (ग) मा उल्लेख भए बमोजिम व्यक्तिगत विवरणका लागि दिइने सङ्केत नाम तय भएपश्चात् के कारणले गर्दा कुन कुन विवरणलाई के के सङ्केत नाम दिइएको हो सोको व्यहोरा छुट्टै कागजमा उल्लेख गरी खाममा सिलबन्दी गरी खामको बाहिर मुद्दाको नाम नम्बर र खामभित्र रहेको कागजको विवरण उल्लेख गरी सिलबन्दी गरी सम्बन्धित मिसिल संलग्न गर्नुपर्नेछ । उक्त विवरण अनुसूची-४ बमोजिमको अभिलेख किताबमा समेत जनाउनुपर्नेछ । सिलबन्दी गरिएको खाम आवश्यकता अनुसार व्यहोरा जनाई सम्बन्धित जिल्ला न्यायाधीशको रोहवरमा खोलेर हेर्न सकिनेछ । खोलेर हेरिएको अवस्थामा पुनः सिलबन्दी गरी राख्नुपर्नेछ ।
- (ङ) कसैको कुनै व्यक्तिगत विवरणका लागि सङ्केत नाम दिँदा सङ्केत नाम दिनुपर्नाको औचित्य र दिइने सङ्केत नामको बारेमा मुद्दाको वादी, प्रतिवादी र सम्बन्धित व्यक्तिलाई जानकारी गराउनुपर्नेछ ।
- (च) खण्ड (ङ) बमोजिम जानकारी गराउँदा पीडित र प्रतिवादीको हकमा अनुसूची-२ वा ३ बमोजिमको जानकारी पाएको व्यहोराको कागज गराउनुपर्नेछ । सरकारी वकिल कार्यालय र अनुसन्धान गर्ने निकायका हकमा जानकारी गराउनका लागि लेखिने पत्रमा उक्त कार्यालयको अभिलेखमा समेत सो कुरा जनाउनुपर्ने र अदालतसँग पत्राचार गर्दा सङ्केत नामबाट गर्नुपर्ने व्यहोरासमेत उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (छ) अदालतमा दर्ता गर्न ल्याएको अभियोगपत्र, निवेदनपत्र लगायतका कागजातमा वा मिसिल संलग्न रहने अन्य कुनै कागजमा गोप्य राख्नुपर्ने कुनै व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य नराखी खुलै उल्लेख भएको रहेछ भने उक्त गोप्य राखिने विवरणको सट्टा सङ्केत नाम उल्लेख गरी सम्बन्धित कागजको प्रतिलिपि तयार गरी प्रमाणित गरी मिसिल संलग्न गर्नुपर्नेछ । सो सक्कल कागजलाई छुट्टै खाममा सिलबन्दी गरी खामको बाहिर उक्त कागजको प्रकृति र विषय उल्लेख गरी मिसिल संलग्न राख्नुपर्नेछ ।
- (ज) मुद्दाको मूल दायरी किताब, फाँट वा शाखा दायरी किताब, मिसिलको पोस्ती, कम्प्युटरमा जनाइने मुद्दाको विवरण आदिमा गोप्य राख्नुपर्ने विवरण उल्लेख गर्नुपर्दाको अवस्थामा सोलाई जनाउने सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (द) **अदालतमा प्रतिवादीको बयान गराउँदाको अवस्था** : अदालतबाट प्रतिवादीको बयान गराउँदाको अवस्थामा परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-
- (क) बयान गराउनुअगाडि उक्त मुद्दामा गोप्य रहने विवरणहरू, विवरण गोप्य राख्नाको कारण र सोलाई दिइने सङ्केत नामका बारेमा प्रतिवादीलाई जानकारी नदिइएको भए सोको जानकारी दिई सोको जानकारी पाएको व्यहोराको अनुसूची-३ बमोजिमको कागज गराउनुपर्नेछ ।
- (ख) गोप्य राख्नुपर्ने देखिएका व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणलाई बयानमा उल्लेख गर्दा त्यस्तो विवरणको सट्टामा सङ्केत नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (ग) मिसिल संलग्न अन्य कागज प्रमाणबाट नखुलेको गोप्य राख्नुपर्ने प्रकृतिको कुनै नयाँ

विवरण बयान गराउँदाको अवस्थामा खुल्ल आएमा सो बयान गराइसकेपश्चात् यस दिग्दर्शनमा उल्लिखित प्रक्रिया अपनाई गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणलाई सङ्केत नाम दिई गोप्य राख्नुपर्ने विवरणको सट्टा सङ्केत नाम राखी उक्त बयानको प्रतिर्लिपि तयार गरी प्रमाणित गरी मिसिलमा संलग्न गर्नुपर्नेछ । सो सक्कल बयानलाई व्यहोरा जनाई खाममा सिलबन्दी गरी मिसिल संलग्न गर्नुपर्नेछ ।

(९) थुनछेक आदेश गर्दाको अवस्था : प्रतिवादीको बयान पछि मुद्दामा थुनछेक आदेश गर्नुपर्दा आदेशमा गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने स्थिति आएमा सोको सट्टा सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

(१०) सुधारगृहमा पठाउने वा संरक्षकको जिम्मामा दिने पत्र वा कागज तयार गर्दाको अवस्था : बालबालिकालाई सुधारगृहमा पठाउने वा संरक्षकको जिम्मामा दिने पत्र वा कागज तयार गर्दा निजको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-

(क) बालबालिकालाई मुद्दाको कारबाहीको सिलसिलामा सुधारगृहमा राख्न पठाउन वा कुनै संघसंस्थामा जिम्मा दिनका लागि लेखिने पत्रमा गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने रहेछ भने सोको सट्टा सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ । उक्त पत्रमा सो बालबालिकाको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणसमेत उल्लेख गरी उक्त विवरणको गोपनीयता कायम गर्न, अभिलेखहरूमा सङ्केत नाम नै जनाउने गर्न र सोसँग सम्बन्धित विषयमा पत्राचार गर्दा सङ्केत नामबाट नै गर्नुपर्ने व्यहोरासमेत उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

(ख) सुधारगृह वा संघसंस्थाले पनि उक्त मुद्दाका सम्बन्धमा बालबालिकालाई राख्ने वा जिम्मा लिने निकायमा र सो निकायले उक्त मुद्दाका सम्बन्धमा अन्यत्र पत्र लेख्दा सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

(ग) व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने अवस्थाको बालबालिकालाई संरक्षकको जिम्मामा दिने कागजमा पनि सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

(११) थुनछेकको आदेशानुसार प्रतिवादीलाई थुनामा राख्न पठाउने पत्र लेख्दाको अवस्था : थुनछेक आदेश भएपश्चात् प्रतिवादीलाई थुनामा राख्नुपर्ने भई थुनामा राख्न अनुरोध गरी कारागार कार्यालयलाई पत्र पठाउँदा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ ।

(क) प्रतिवादीलाई थुनामा राख्नको लागि कारागारमा लेखिने पत्रमा गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने रहेछ भने सोको सट्टा सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ । उक्त पत्रमा सो व्यक्तिको वास्तविक व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण र सोका लागि दिइएको सङ्केत नामसमेत उल्लेख गरी उक्त विवरणको गोपनीयता कायम गर्न, अभिलेखहरूमा सङ्केत नामबाट नै जनाउन र सोसँग सम्बन्धित विषयमा पत्राचार गर्दा सङ्केत नामबाट नै गर्नुपर्ने व्यहोरासमेत उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

(ख) तत्पश्चात् उक्त मुद्दाका सम्बन्धमा अदालतले कारागारमा र कारागारले अदालतमा पत्र लेख्दा सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

(ग) प्रतिवादीलाई थुनामा राख्न पठाइने पत्रमा कुनै व्यहोराले पीडितको गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने भएमा सोको सट्टा पनि सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

५.३.२ दुनियावादी फौजदारी तथा देवानी मुद्दाको कारबाहीमा गोपनीयता कायम गर्ने कार्यविधि

(१) फिरादपत्र दर्ता गर्दाको अवस्था : अदालतमा फिरादपत्र दर्ता गर्न ल्याएको अवस्थामा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-

- (क) सेस्तेदारले दर्ता हुन आएको फिरादपत्र राम्रोसँग अध्ययन गरी उक्त मुद्दामा कुनै पक्षको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने हो होइन यकिन गर्नुपर्नेछ ।
- (ख) मुद्दामा उल्लिखित कुनै विवरण गोप्य राख्नुपर्ने प्रकृतिको देखिएमा कुन कुन विवरणहरू गोप्य राख्ने प्रकृतिको हो सोको पहिचान गरी जिल्ला न्यायाधीशसमक्ष पेस गर्नुपर्नेछ । गोप्य राख्नुपर्ने प्रकृतिको देखिएमा जिल्ला न्यायाधीशले निर्णय गरी व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राखी मुद्दाको कारबाही अगाडि बढाउन निर्देशन दिनुपर्नेछ ।
- (ग) स्वयम् फिरादीको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्ने प्रकृतिको देखिएमा निजसँग निजको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने नपर्ने सम्बन्धमा सोधपूछ गरी कागज गराउनुपर्नेछ ।
- (घ) फिरादीले आफ्नो परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने भनी कागज गरेको अवस्थामा र प्रतिवादीहरूको परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने देखिएको अवस्थामा गोप्य राख्ने विवरणहरूको सट्टामा दिइने सङ्केत विवरण अनुसूची-१ बमोजिम तय गर्नुपर्नेछ ।
- (ङ) त्यसरी सङ्केत नाम तय गरेपश्चात् विवरण गोप्य राख्नुपर्नाको कारणसहित कुन कुन विवरणलाई के के सङ्केत नाम दिइएको हो सोको व्यहोरा अनुसूची-२ बमोजिमको छुट्टै कागजमा उल्लेख गरी फिरादपत्रवालालाई सो व्यहोरा जानकारी गराई निजको सहीछापसमेत गराउनुपर्नेछ ।
- (च) सङ्केत नाम दिई फिरादपत्रवालाबाट कागज गराइसकेपछि सेस्तेदारले उक्त कागज प्रमाणित गरी राख्नुपर्नेछ ।
- (छ) गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको लागि सङ्केत नाम दिइसकेपश्चात् उक्त गोप्य राखिने विवरणको सट्टा सङ्केत नाम उल्लेख गरी फिरादपत्रको प्रतिलिपि तयार गर्नुपर्नेछ ।
- (ज) सङ्केत नामसहितको फिरादपत्रको प्रतिलिपि सेस्तेदारले प्रमाणित गरी मिसिल संलग्न गर्नुपर्नेछ । मुद्दाको कारबाही गर्दा सामान्यतया यही प्रतिलिपि फिरादपत्र प्रयोगमा ल्याउनुपर्नेछ ।
- (झ) वास्तविक व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणसहितको फिरादपत्र छुट्टै खाममा सिलबन्दी गरी खामको बाहिर उक्त कागजको प्रकृति र विषय उल्लेख गरी सेस्तेदारले प्रमाणित गरी मिसिल संलग्न राख्नुपर्नेछ । अत्यावश्यक अवस्था परी सक्कलै कागज हेरी भिडाउनुपर्ने अवस्थामा व्यहोरा जनाई सिलबन्दी खाम खोली हेर्न सकिनेछ । काम सम्पन्न भएपछि पुनः सिलबन्दी गरी राख्नुपर्नेछ ।
- (ञ) सङ्केत नाम दिने प्रक्रिया सम्पन्न भएपछि फिरादपत्र दर्ता गर्नुपर्नेछ । यसरी फिरादपत्र दर्ता गर्दा सङ्केत नामबाटै दर्ता गर्नुपर्नेछ ।
- (ट) सक्कल फिरादपत्रमा दर्ता नम्बर जति राखिन्छ प्रतिलिपि फिरादपत्रमा पनि सोही दर्ता नम्बर उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (ठ) गोप्य राखिएको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण अनुसूची-४ बमोजिमको अभिलेख किताबमा समेत जनाउनुपर्नेछ । सो अभिलेख किताब न्यायाधीश, सेस्तेदार र सम्बन्धित फाँटवालाबाहेक अरूका लागि गोप्य रहनेछ ।
- (ण) व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राखिएको व्यक्तिलाई निजको सङ्केत नाम उल्लेख भएको परिचयपत्र दिनुपर्नेछ ।
- (त) अदालतका कर्मचारीले मुद्दाको कारबाहीको सिलसिलामा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गरी बोलाउनु वा लेखाउनुपर्दा निजलाई प्रदान गरिएको सङ्केत नामबाट नै

बोलाउनु वा लेखाउनुपर्नेछ ।

(ज) मुद्दाको मूल दायरी किताब, फाँट वा शाखा दायरी किताब, मिसिलको पोस्ती, कम्प्युटरमा जनाइने मुद्दाको विवरण आदिमा गोप्य राख्नुपर्ने विवरण उल्लेख गर्नुपर्दाको अवस्थामा सोको सट्टा त्यसका लागि दिइएको सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

- (२) **फिरादपत्रसाथ प्रस्तुत प्रमाण कागजातमा उल्लिखित विवरण गोप्य राख्नुपर्दाको अवस्था** फिरादपत्रसाथ पेस भएका प्रमाण कागजातमा गोप्य राख्नुपर्ने प्रकृतिको कुनै व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख भएको देखिएमा उक्त कागज प्रमाणहरूमा उल्लिखित गोप्य राख्नुपर्ने विवरणका लागि सङ्केत नाम दिई प्रतिलिपि तयार गर्ने र सक्कल कागज सिलबन्दी गरी यस दिग्दर्शन बमोजिमको गोपनीयता कायम राख्ने प्रक्रिया अवलम्बन गर्नुपर्नेछ ।
- (३) **तायदाती मागगर्दा वा बुझाउँदाको अवस्था** : अंश मुद्दामा तायदाती माग गर्ने आदेश गर्दा र आदेश बमोजिम मुद्दाका वादी प्रतिवादीले तायदाती फाँटवारी बुझाउँदाका अवस्थामा गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टा सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (४) **विशेषज्ञसमक्ष परीक्षणका लागि पत्र लेख्नुपर्दाको अवस्था** : विशेषज्ञसमक्ष लिखत कागज लगायतका प्रमाणहरू परीक्षण गर्न पठाउँदाको अवस्थामा परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-
- (क) लिखत प्रमाणसमेतका कुनै कुरा परीक्षण गर्न पठाउने पत्रमा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने अवस्था परेमा त्यस्तो विवरणको सट्टामा सङ्केत नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (ख) लिखत प्रमाण कागजसमेतका कुराहरू परीक्षण गर्ने विशेषज्ञले परीक्षण प्रतिवेदन पठाउँदा पनि व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टामा सङ्केत नाम उल्लेख गरेर तयार गरी प्रतिवेदन पठाउनुपर्नेछ ।
- (५) **नक्सा वा अन्य मुचुल्का गर्नुपर्दाको अवस्था** : मुद्दाको काम कारबाहीका सिलसिलामा तयार गरिने नक्सा मुचुल्का लगायतका कागजपत्रमा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टामा सङ्केत नाम नै प्रयोग गर्नुपर्नेछ । त्यसरी तयार गरिने कागजमा सहीछाप गर्ने व्यक्तिलाई वास्तविक व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको बारेमा जानकारी दिई सो गोप्य राख्नुपर्नाको कारण, दिइएको सङ्केत नामको विवरण तथा वास्तविक परिचयात्मक विवरण प्रकट गर्न नहुनेबारेमा समेत जानकारी गराउनुपर्नेछ ।
- (६) **विशेषज्ञ साक्षी भिकाउनुपर्दाको अवस्था** : माथि प्रकरण ४ बमोजिम लिखत लगायतका कुराहरू परीक्षण गरी प्रतिवेदन दिने विशेषज्ञलाई साक्षीको रूपमा भिकाई परीक्षण गर्नुपर्ने अवस्था परी त्यस्तो विशेषज्ञलाई भिकाउन पत्र पठाउनुपर्दा परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिको विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने स्थिति आएमा सोको सट्टामा वास्तविक विवरण उल्लेख नगरी सङ्केत नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (७) **वारिसनामा दिँदा लिँदाको अवस्था** : मुद्दाको काम कारबाहीको सिलसिलामा वारिसनामा लिँदा-दिँदा तथा अदालतले सकारनामाको कागज गराउँदासमेत गोप्य राख्नुपर्ने विवरणको सट्टामा सङ्केत नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (८) **गुज्रेको म्याद थमाई पाउन वा अन्य निवेदन दिँदाको अवस्था** : मुद्दाको काम कारबाहीको सिलसिलामा गुज्रेको म्याद थमाइपाउने लगायतका अन्य निवेदन दिँदा गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने भएमा सोको सट्टामा सङ्केत नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

५.३.३ अन्य कारबाहीमा गोपनीयता कायम गर्ने कार्यविधि

- (९) **नगद धरौटी राख्ने रसिद दिँदाको अवस्था** : नगद धरौटी राख्ने रसिदमा गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने रहेछ भने सोको सट्टा सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

- (२) तारेख पर्चा दिँदाको अवस्था : मुद्दाको पक्षलाई दिने तारेख पर्चामा गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टा सङ्केत नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (३) म्याद तामेल गर्न पठाउँदा र तामेल गर्दाको अवस्था : म्याद तामेल गर्न पठाउँदाको अवस्थामा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-
- (क) अदालतबाट जारी गरिने कुनै समाह्वान, इतलायनामा, म्याद वा सूचनामा गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने अवस्थामा सोको सट्टा सङ्केत नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (ख) जुन व्यक्तिको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने हो सोही व्यक्तिको नाममा नै अदालतबाट पहिलोपटक समाह्वान, इतलायनामा, म्याद, सूचना वा वारेन्ट जारी गर्नुपर्ने भएमा सकेसम्म मुद्दाको व्यहोरा अनुमान गर्न नसक्ने गरी सम्बन्धित व्यक्तिको नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (ग) पहिले एकपटक अदालतमा उपस्थित भई निजको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने देखिई सोको सट्टामा सङ्केत नाम दिइएको व्यक्ति तारेख छोडी बसेको वा अन्य कुनै अवस्था परी पुनः निजलाई भिकाउन म्याद जारी गर्नुपर्दाको अवस्थामा निजलाई पहिले दिइएको सङ्केत नामबाटै म्याद जारी गर्नुपर्नेछ ।
- (घ) समाह्वान, इतलायनामा, म्याद वा सूचनामा उल्लिखित सङ्केत नामको वास्तविक विवरण सम्बन्धित तामेलदारलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ । निजले तामेलीका बखत साक्षी बस्ने भद्रभलाद्मी लगायतका सरोकारवाला व्यक्तिलाई आवश्यकता अनुसार उक्त विवरण देखाउन सक्नेछ । यसरी देखाएको अवस्थामा सो वास्तविक विवरणका बारेमा अन्यलाई व्यक्त नगरी गोपनीयता कायम गर्न सम्झाइ बुझाइसमेत गर्नुपर्नेछ ।
- (ङ) कुनै म्याद, सूचना वा पत्र हुलाकबाट पठाउनुपर्दाको अवस्थामा भने खामको बाहिर सङ्केत नाम उल्लेख गर्नुपर्ने व्यक्तिको नाम उल्लेख गर्नुपर्ने रहेछ भने सोको सट्टा वास्तविक नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (च) पुनरावेदन तहको अदालतले जिल्ला अदालतमा म्याद तामेल गर्न पठाउँदा समाह्वान इतलायनामा म्याद सूचना सङ्केत नामबाटै जारी गर्नुपर्नेछ र सम्बन्धित अदालतका कर्मचारीको जानकारीको लागि सो सङ्केत नामको वास्तविक विवरणसमेत पठाउनुपर्नेछ । सम्बन्धित जिल्ला अदालतले तामेल गर्दा माथि प्रकरण (घ) बमोजिम गर्नुपर्नेछ ।
- (४) कैफियत प्रतिवेदन लेख्दाको अवस्था : कुनै मुद्दाको कुनै कारबाहीको सिलसिलामा माथिल्लो अदालतबाट भएका आदेशानुसार कैफियत प्रतिवेदन गरी पठाउनुपर्दा सो कैफियत प्रतिवेदनमा गोप्य राख्नुपर्ने कुनै व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने भएमा सोको सट्टा सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (५) अदालती कारबाहीको सिलसिलामा पत्राचार गर्दाको अवस्था : अदालती कारबाहीको सिलसिलामा पत्र लेख्दाको अवस्थामा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-
- (क) मुद्दाको कारबाहीको क्रममा प्रहरी कार्यालय, सरकारी वकिल कार्यालय, कारागार कार्यालय, सुधारगृह लगायतका निकायहरूमा लेखिने पत्रमा गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टामा सङ्केत नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (ख) पत्र लेखिएको निकायलाई सो सङ्केत नामको वास्तविक विवरण थाहा नभएको कारणले गर्दा पत्रमा लेखिए अनुसारको कार्य सम्पन्न हुन नसक्ने देखिएमा वास्तविक व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ । यसरी वास्तविक विवरण उल्लेख गरी पत्र लेखिएको अवस्थामा उक्त पत्र कार्यालय प्रमुखले मात्र खोल्ने भनी सो पत्रको खाममा

उल्लेख गरी पठाउनुपर्नेछ । साथै, सो वास्तविक विवरण सरोकारवालाबाहेक अन्यको हकमा गोप्य राख्नका लागि अनुरोधसमेत गर्नुपर्नेछ ।

- (६) साक्षीको बकपत्र गराउँदाको अवस्था : साक्षी, विशेषज्ञ, अदालतबाट बुझिएका व्यक्तिहरूको बकपत्र गराउँदा कुनै व्यक्तिको व्यक्तिगत विवरणको गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-
- (क) बकपत्र गराउनुअगाडि उक्त मुद्दामा गोप्य रहने विवरणहरू, विवरण गोप्य राख्नाको कारण र सोलाई दिइएको सङ्केत नामका बारेमा बकपत्र गर्ने व्यक्तिलाई पहिले जानकारी नदिएको भए सोको जानकारी दिई अनुसूची-३ बमोजिम व्यहोरा सुनी पाएको छुट्टै कागज गराउनुपर्नेछ ।
- (ख) गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणलाई बकपत्रमा उल्लेख गर्दा सङ्केत नामद्वारा नै गर्नुपर्नेछ ।
- (ग) मिसिल संलग्न अन्य कागज प्रमाणबाट नखुलेको गोप्य राख्नुपर्ने प्रकृतिको कुनै नयाँ विवरण बकपत्र गराउँदाको अवस्थामा खुल्न आएमा सो बकपत्र गराइसकेपश्चात् यस दिग्दर्शनको प्रक्रिया अवलम्बन गरी सो गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणलाई सङ्केत नाम दिई गोप्य राख्नुपर्ने विवरणको सट्टा सङ्केत नाम राखी उक्त बकपत्रको प्रतिलिपि तयार गरी प्रमाणित गरी मिसिलमा संलग्न गर्नुपर्नेछ । सो सक्कल बकपत्रलाई व्यहोरा जनाई खाममा सिलबन्दी गरी मिसिल संलग्न गर्नुपर्नेछ ।
- (घ) बन्दसवाल बुझी बकपत्र गराउनुपर्ने अवस्थामा पत्र लेख्दा सङ्केत नामबाटै पत्र लेखी बुझ्न पठाउनुपर्नेछ । बकपत्र गराउने अदालतको जानकारीको लागि भने सङ्केत नाम प्रयोग गरिएका विवरणको वास्तविक व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण पनि उल्लेख गरी गोप्य गरी पठाइदिनुपर्नेछ । यस्तो गोप्य गरी पठाइएको पत्रको बाहिर गोप्य जनाई सम्बन्धित न्यायाधीशले मात्र खोल्ने भनी उल्लेख गरी पठाउनुपर्नेछ । बकपत्र गराउँदा माथि प्रकरण (क) (ख) र (ग) मा उल्लेख गरे अनुसारकै प्रक्रिया अवलम्बन गर्नुपर्नेछ ।
- (७) इजलासमा मुद्दा सुनुवाइ गर्दाको अवस्था : व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने पक्ष भएका मुद्दामा इजलासमा सुनुवाइ गर्दा बन्द इजलास कायम गर्नुपर्नेछ ।
- (८) बन्दसवालबाट साक्षी बुझ्नुपर्दाको अवस्था : बन्दसवालबाट साक्षी बुझ्नुपर्दा परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिको नाम आदि उल्लेख गर्नुपर्ने रहेछ भने निजको वास्तविक नाम उल्लेख नगरी सङ्केत नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (९) कारबाहीको सिलसिलामा आदेश गर्दाको अवस्था : व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दाको कुनै कारबाहीको सिलसिलामा आदेश गर्नुपर्दा आदेशपत्रमा वास्तविक व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने भएमा सोको सट्टा सङ्केत नाम नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (१०) फैसला लेख्दाको अवस्था : व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दाको फैसला तयार गर्दा फैसलामा वास्तविक व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टा सङ्केत नाम उल्लेख गरी तयार गर्नुपर्नेछ ।
- (११) फैसलाको जनाउ दिँदाको अवस्था : व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने मुद्दामा कुनै पक्षलाई फैसला भएको जनाउ दिनका लागि पत्र लेख्नुपर्दा वास्तविक व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टा सङ्केत नाम नै उल्लेख गरी पत्र लेख्नुपर्नेछ । साथै पुनरावेदनको म्याद जारी गर्नुपर्दा पनि वास्तविक व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टा सङ्केत नामबाटै जारी गर्नुपर्नेछ । जनाउ म्याद वा पुनरावेदनको म्याद तामेल गर्ने सम्बन्धमा भने म्याद तामेल गर्ने सम्बन्धी प्रकरण ५.३.३ को खण्ड (३) मा उल्लेख भएबमोजिमको प्रक्रिया अवलम्बन गर्नुपर्नेछ ।

५.४ फैसला कार्यान्वयनको अवस्थामा गोपनीयता कायम गर्ने कार्यविधि

५.४.१ लगत किताबमा जनाउँदाको अवस्था : लगत किताबमा जनाउँदाका अवस्थामा परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-

- (क) फैसला अनुसार दण्ड, जरिवाना, सरकारी बिगो, क्षतिपूर्ति आदि भराउने गरी लगत किताबमा लगत राख्दा वास्तविक व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने अवस्थामा सङ्केत नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (ख) लगत भिडाउने प्रयोजनको लागि तहसिल शाखामा अनुसूची-४ बमोजिमको छुट्टै अभिलेख किताब खडा गरी सोही किताबमा उल्लेख भएको वास्तविक विवरणको आधारमा लगत भिडाउनुपर्नेछ ।
- (ग) खण्ड (ख) बमोजिमको अभिलेख किताब तहसिलदारको जिम्मामा रहनेछ । निजले सो किताब गोप्य राख्नुपर्नेछ ।

५.४.२ अन्य अदालतमा लगत कस्न पठाउँदाको अवस्था : अदालतको फैसलाले लागेको दण्ड जरिवाना, कैदको लगतको असुल तहसिल अन्य अदालतबाट गराउनुपर्ने भई त्यस्तो लगत सम्बन्धित अदालतको तहसिल शाखामा लेखी पठाउँदा वास्तविक व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण उल्लेख गरी सोको सङ्केत नामसमेत पठाई दिनुपर्नेछ । लगत प्राप्त गर्ने अदालतले यस दिग्दर्शनमा माथि प्रकरण ५.४.१ बमोजिमको प्रक्रिया अनुसार गर्नुपर्नेछ ।

५.४.३ असुल तहसिलको लागि डोर खटाउँदाको अवस्था : असुल तहसिलको लागि डोर खटाउँदाको अवस्थामा परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता कायम गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-

- (क) फैसला बमोजिम दण्ड, जरिवाना, कैद वा सरकारी बिगो असुल गर्नुपर्ने व्यक्ति रहे बसेको ठाउँमा असुल तहसिल कार्यका लागि डोर खटाउँदा डोरमा खटिजाने कर्मचारीलाई वास्तविक व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणका साथै सोको सङ्केत नामसमेत उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।
- (ख) त्यस्ता कर्मचारीले असुल तहसिलको सिलसिलामा आवश्यक परेका अवस्थामा बाहेक वास्तविक व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण कसैलाई प्रकट नगरी गोप्य राख्नुपर्नेछ ।
- (ग) असुल गर्दा प्रयोग गर्ने डोर रसिदमा वास्तविक विवरणको सट्टा सङ्केत नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (घ) असुल तहसिलको सिलसिलामा कुनै किसिमको मुचुल्का तयार गर्नुपर्ने अवस्था आइपरेमा मुचुल्कामा बस्ने व्यक्तिहरूलाई वास्तविक परिचयात्मक विवरणको बारेमा जानकारी गराई मुचुल्कामा सोको सट्टामा सङ्केत नाम उल्लेख गरिने व्यहोरा बताउनुपर्नेछ । त्यस्तो मुचुल्कामा सही गर्ने व्यक्तिलाई वास्तविक परिचयात्मक विवरण, त्यस्तो विवरण गोप्य राख्नाको कारण र सोलाई दिइएको सङ्केत नामको जानकारी गराई यस्तो व्यहोरा अन्य बेसरोकारवाला व्यक्तिलाई प्रकट नगरी गोप्य राख्नुपर्ने व्यहोराका बारेमा जानकारी गराई सोको छुट्टै कागज गराउनुपर्नेछ ।

५.४.४ भरिभराउको लागि दरखास्त लिँदाको अवस्था : फैसला बमोजिम भरिभराउ गरी पाऊँ भन्ने दरखास्त लिँदा फैसलामा उल्लेख भएको सङ्केत नामको आधारमा लिई सोही बमोजिम दर्ता गर्नुपर्नेछ ।

५.४.५ फैसला बमोजिम भराउनुपर्ने रकम दाखिला गर्न ल्याउनु भन्ने सूचना जारी गर्दाको अवस्था : फैसला बमोजिम भरिभराउका लागि दरखास्त परेपछि भर्नुपर्नेका नाममा रकम दाखिला गर्न ल्याउनु भन्ने सूचना जारी गर्दा भर्नुपर्ने व्यक्तिको व्यक्तिगत विवरण गोप्य राख्नुपर्ने अवस्थामा सो सूचनामा सकेसम्म मुद्दाको व्यहोरा अनुमान गर्न नसक्ने गरी सम्बन्धित व्यक्तिको नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

- ५.४.६ जायजात, तायदात, जेथा मूल्यांकन, सम्पत्ति लिलाम गर्दाको अवस्था : जायजात, तायदात, जेथा मूल्यांकन, सम्पत्ति लिलाम गर्दाको अवस्थामा तयार गरिने मुचुल्का लगायतका कागजपत्रमा वास्तविक व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टामा सङ्केत नाम नै प्रयोग गर्नुपर्नेछ । त्यसरी तयार गरिने कागजमा सहीछाप गर्ने व्यक्तिलाई व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्नाको कारण, दिइएको सङ्केत नामको विवरण तथा वास्तविक परिचयात्मक विवरण प्रकट नगरी गोप्य राख्नुपर्ने व्यहोराका बारेमा समेत जानकारी गराउनुपर्नेछ ।
- ५.४.७ सजाय असुल गर्न सम्बन्धित प्रहरी कार्यालयमा पत्र लेख्दाको अवस्था : फैसला बमोजिमको सजाय असुल गर्न सम्बन्धित प्रहरी कार्यालयमा पत्र लेख्दा सजाय असुल गर्नुपर्ने व्यक्तिको वास्तविक विवरण नै उल्लेख गरी पत्र लेख्नुपर्छ । यसरी पत्र लेखिएको अवस्थामा सो वास्तविक विवरण सरोकारवाला बाहेक अन्यको हकमा गोप्य राख्नका लागि अनुरोधसमेत गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद-६

बन्द इजलास कायम गर्ने कार्यविधि

६.१ बन्द इजलासबाट सुनुवाइ गर्नुपर्ने मुद्दाहरू : देहायका मुद्दाहरू बन्द इजलासबाट सुनुवाइ गर्नुपर्ने व्यवस्था छ :

- (१) बालबालिका सम्बन्धी मुद्दा,
- (२) जबरजस्ती करणीसम्बन्धी मुद्दा,
- (३) जीउ मास्ने बेच्ने सम्बन्धी मुद्दा,
- (४) मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार सम्बन्धी मुद्दा,
- (४) नाता कायम सम्बन्धी मुद्दा,
- (५) सम्बन्ध विच्छेद सम्बन्धी मुद्दा,
- (६) पीडितले बन्द इजलासबाट सुनुवाइ होस् भनी अनुरोध गरेका घरेलु हिंसा सम्बन्धी मुद्दा,
- (७) खुला इजलासबाट सुनुवाइ गर्न मनासिब नभएको भनी अदालतले बन्द इजलासबाट हेर्ने भनी आदेश गरेका अन्य मुद्दाहरू ।

६.२ बन्द इजलासको कारबाही सुरु हुने अवस्था : बन्द इजलासबाट सुनुवाइ गर्नुपर्ने मुद्दाहरूमा सरकारवादी फौजदारी मुद्दामा प्रतिवादीलाई अनुसन्धान तहकिकातको सिल्लिसलामा थुनामा राख्ने अनुमतिका लागि म्याद थप गर्दाको अवस्थादेखि र अन्य मुद्दाहरूमा अदालतमा फिराद दायर गर्दाको अवस्थादेखि नै बन्द इजलास कायम गरी सुनुवाइ गर्नुपर्नेछ ।

६.३ बन्द इजलासका लागि अनुरोध गर्ने : (१) बन्द इजलासबाट सुनुवाइ गर्नुपर्ने भनी ऐन नियममा स्पष्ट किटान नगरिएका मुद्दाहरूमा पनि खुला इजलासमा हुने सुनुवाइबाट हुन सक्ने नकारात्मक प्रभावलाई विचार गरी मुद्दाको कुनै पक्ष वा पीडितले अदालतसमक्ष आफ्नो मुद्दा बन्द इजलासबाट सुनुवाइ गरी पाउन अनुरोध गर्न सक्नेछन् ।

(२) यसरी मुद्दाका पक्षहरूले अनुरोध गरेको अवस्थामा अदालतले मुद्दाको परिस्थितिलाई विचार गरी आवश्यक ठहर्‍याएमा बन्द इजलासबाट सुनुवाइ गर्ने गरी आदेश दिन सक्नेछ ।

६.४ बन्द इजलासमा सुनुवाइका लागि अदालत स्वयम्को सक्रियता : बन्द इजलासबाट सुनुवाइ गर्नुपर्ने मुद्दामा मुद्दाका सरोकारवाला पक्षले बन्द इजलासबाट सुनुवाइ गरी पाऊँ भनी माग नगरेको अवस्थामा पनि स्वयम् अदालतले सक्रियता लिई सम्बन्धित पक्षलाई जानकारी दिई सो सम्बन्धी कारबाही अगाडि बढाउन सक्नेछ । वास्तवमा प्रचलित नियम कानूनमा तोकिएका मुद्दाहरूमा बन्द इजलास कायम गर्नु अदालतको कर्तव्य नै हुन आउँछ ।

६.५ बन्द इजलासबाट सुनुवाइ हुने मुद्दाको सूचना सम्प्रेषण र पेसी सूची : बन्द इजलासबाट सुनुवाइ हुने मुद्दाहरूका सम्बन्धमा सूचना सम्प्रेषण गर्दा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :

- (१) बन्द इजलासबाट सुनुवाइ हुने मुद्दाहरूको अनुसन्धान अभियोजन तथा सुनुवाइ गर्ने निकायहरूले सूचना सम्प्रेषण गर्दा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिको वास्तविक परिचयात्मक विवरण सार्वजनिक नहुने प्रबन्ध मिलाएर मात्र सम्प्रेषण गर्नुपर्नेछ ।
- (२) बन्द इजलासबाट सुनुवाइ हुने मुद्दाको सम्बन्धमा विद्युतीय तथा छापालगायत कुनै पनि माध्यमबाट समाचार प्रसारण वा प्रकाशित गर्दा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिको वास्तविक परिचयात्मक विवरण सार्वजनिक नहुने गरी गर्नुपर्नेछ ।
- (३) बन्द इजलासबाट हेरिएका मुद्दा सम्बन्धी कागजातको प्रतिलिपि वादी, प्रतिवादी, पीडित र सम्बन्धित कानून व्यवसायीबाहेक अरूलाई दिन हुँदैन ।

(४) बन्द इजलासबाट हेरिएका मुद्दाको तथ्य खुलाई कुनै पत्रपत्रिकामा समाचार सम्प्रेषण गर्न हुँदैन । तर अदालतले अनुमति दिएमा पीडितको परिचय नहुने गरी समाचार सम्प्रेषण गर्न सकिनेछ ।

बन्द इजलासबाट सुनुवाइ हुने मुद्दाको साप्ताहिक तथा दैनिक पेसी सूची प्रकाशित गर्दा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिको वास्तविक विवरणको सट्टामा सोका लागि कायम गरिएको सङ्केत विवरण उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

६.६ बन्द इजलासमा मुद्दा सुनुवाइ हुँदा उपस्थित हुन पाउने व्यक्तिहरू : बन्द इजलासमा मुद्दाको सुनुवाइ गर्दा देहायका व्यक्तिहरू मात्र उपस्थित हुन पाउनेछन् :

- (१) सम्बन्धित कानून व्यवसायी,
- (२) सरकारी वकिल,
- (३) विशेषज्ञ,
- (४) अभियुक्त,
- (५) पीडित तथा निजको संरक्षक,
- (६) अदालतले अनुमति दिएका प्रहरी र अदालतका कर्मचारी ।

६.७ फैसलामा बन्द इजलासबाट सुनुवाइ भएको व्यहोरा उल्लेख गर्ने : बन्द इजलासबाट हेरिएका मुद्दाहरूको फैसला तयार गर्दा सो फैसलामा बन्द इजलासबाट सुनुवाइ भएको भनी उल्लेख गर्नुपर्छ र सो फैसलाको नक्कल मुद्दाका सम्बन्धित पक्ष र निजका कानून व्यवसायीबाहेकका अन्य व्यक्तिले लिन नपाउने व्यहोरासमेत उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद-७

विविध

- ७.१ गोपनीयता कायम गरिएको व्यक्तिलाई परिचयपत्र दिने : मुद्दाको कारवाहीको क्रममा कुनै पक्ष वा पीडितको व्यक्तिगत विवरण गोप्य राख्नुपर्ने देखिई निजको वास्तविक व्यक्तिगत विवरणको सट्टामा सङ्केत नाम दिइएकोमा त्यस्तो व्यक्तिलाई सङ्केत नामसहितको परिचयपत्र दिनुपर्नेछ । यसरी गोपनीयता कायम गरिएको व्यक्तिलाई परिचयपत्र दिँदा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-
- (क) सङ्केत नामसहितको यस्तो परिचयपत्र दिँदा मुद्दाको तहकिकातको चरणमा हो भने सम्बन्धित प्रहरी कार्यालयका प्रमुखबाट र अदालतमा मुद्दा चल्दाका क्रममा हो भने जिल्ला अदालतका सेस्तेदारबाट र पुनरावेदन तथा सर्वोच्च अदालतका हकमा सम्बन्धित अदालतका रजिस्ट्रारबाट प्रमाणित गराएर दिनुपर्नेछ ।
- (ख) परिचयपत्र प्रदान गर्दा वास्तविक परिचयात्मक विवरणको सट्टामा निजलाई प्रदान गरिएको सङ्केत नाम, मुद्दा नम्बर तथा मुद्दा दर्ता मिति उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (ग) अदालतमा मुद्दा दर्ता भएपछि अनुसन्धान तहकिकात गर्ने निकायले जारी गरेको परिचयपत्र खिची अदालतले अर्को परिचयपत्र जारी गर्नुपर्नेछ ।
- ७.२ प्रतिवादीको उपस्थितिलाई अप्रत्यक्ष तुल्याउने : (१) कुनै मुद्दामा प्रतिवादीको उपस्थिति वा अन्य कुनै कारणले कुनै साक्षीलाई बकपत्र गर्न अनुचित दबाव परेको वा दबाव पर्ने प्रबल सम्भावना देखिएमा त्यस्ता प्रतिवादीको उपस्थितिलाई अप्रत्यक्ष बनाई साक्षीको बकपत्र गराउनुपर्नेछ ।
- (२) खण्ड (१) बमोजिम प्रतिवादीको उपस्थितिलाई अप्रत्यक्ष बनाई साक्षीको बकपत्र गराउँदा प्रतिवादीको सट्टामा निज प्रतिवादीको कानुन व्यवसायी तथा निजले रोजेको मानिसको रोहवरमा गराउनुपर्नेछ ।
- (३) प्रतिवादीको उपस्थितिलाई अप्रत्यक्ष बनाई साक्षीको बकपत्र गराइएकोमा निज प्रतिवादीका तर्फबाट सोध्नुपर्ने जिरह लगायतका प्रश्नहरू निजको कानुन व्यवसायीद्वारा सोध्ने प्रबन्ध मिलाइनेछ ।
- ७.३ गोप्य राखिएका विवरणहरू गोप्य राख्न नपर्ने अवस्था सिर्जना भएमा : मुद्दाको कारवाही सुरु हुँदा कुनै व्यक्तिको व्यक्तिगत विवरण गोप्य राख्नुपर्ने देखिई गोप्य राखिएकोमा पछि कारवाही हुँदै जाँदा गोप्य राख्नुपर्ने नदेखिएमा सोको कारण जनाई खुला गर्नुपर्नेछ । यसरी खुला गरिएको व्यहोरा अनुसूची-४ बमोजिमको अभिलेख किताबमा समेत जनाउनुपर्नेछ ।
- ७.४ परिचयात्मक विवरण गोप्य राखिएका व्यक्तिको दस्तखत : व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राखिएको व्यक्तिको कुनै कागजमा दस्तखत गराउनुपर्दा निजको सङ्केत नामबाट नै गराउनुपर्छ ।
- ७.५ परिचयात्मक विवरण गोप्य राखिएका व्यक्तिलाई बोलाउने तरिका : व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राखिएको व्यक्तिलाई बोलाउनुपर्दा निजलाई प्रदान गरिएको सङ्केत नामबाट नै बोलाउनुपर्नेछ ।
- ७.६ परिचयात्मक विवरणलाई सङ्केत नाम दिने तरिका : व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टामा सङ्केत नाम दिँदा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-
- ७.६.१ जिल्लाको लागि दिइने सङ्केतको विवरण : व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिको वतन उल्लेख गर्नुपर्दा कुनै जिल्लाको नामको सट्टा सङ्केत नम्बर उल्लेख गर्नुपर्नेछ । विभिन्न जिल्लाका लागि उल्लेख गरिने सङ्केत नम्बर अनुसूची-५ मा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।
- ७.६.२ गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाको उल्लेखन : व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिको वतन उल्लेख गर्नुपर्दा कुनै गाउँ विकास समिति वा नगरपालिका, वडा नं तथा गाउँटोल

उल्लेख गर्नुपर्दा सोको वास्तविक नाम र नम्बर नै उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

७.६.३ परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिलाई सङ्केत नाम दिने तरिका

(१) व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिको नाम उल्लेख गर्नुपर्दा त्यस्तो व्यक्तिको वास्तविक नामको सट्टामा सङ्केत नाम दिनुपर्नेछ । सङ्केत नाम दिँदा व्यक्तिको नाम र थरको लागि अनुसूची-१ मा दिइएको नमुना बमोजिम जुन प्रहरी कार्यालय वा चौकीको क्षेत्र हो सोही इलाकालाई आधार मानी इलाकाको पछाडि नेपाली वर्णमाला बमोजिमको अक्षर उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

उदाहरण :

जस्तो कुनै परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्ति काठमाडौं जिल्लाको बौद्ध प्रहरी कार्यालय इलाकाको व्यक्ति रहेछ भने निजको नाम थरको सट्टा सङ्केत नाम दिनुपर्दा बौद्ध क भनेर दिन सकिन्छ । यसरी बौद्ध क, बौद्ध ख भनेर दिँदै जाँदा बौद्ध जसम्म पुगी वर्णमालाको अक्षर नपुग हुन आएमा पुनः बौद्ध क१, बौद्ध क२, बौद्ध क३ भनेर दिने ।

(२) सङ्केत नाम प्रदान गर्दा लिङ्ग र उमेरका लागि छुट्टै सङ्केत दिन जरुरी हुने छैन ।

७.६.४ परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिको बाबुआमा वा अन्य नातेदारलाई सङ्केत नाम दिने तरिका

: परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिको बाबुआमा वा अन्य नातेदारको परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नको लागि सङ्केत नाम प्रदान गर्दा प्रकरण ७.६.३ मा उल्लेख भएको प्रक्रियाअनुसार गर्नुपर्नेछ । तर यस्ता व्यक्ति वा नातेदारलाई सङ्केत नाम दिँदा सम्बन्धित प्रहरी कार्यालयको इलाकालाई आधार मान्न जरुरी हुने छैन । जस्तो मदन शर्माका लागि सङ्केत नाम दिनुपर्दा हरि क्षेत्री वा काठमाडौं क वा अन्य उपयुक्त नाम दिन सकिनेछ ।

७.६.५ मुद्दाको सूचना प्रकाशन गर्नमा बन्देज

: व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिको वास्तविक परिचयात्मक विवरण खुल्ने गरी निजको वास्तविक नाम, निजको तस्वीर वा घटना विवरण कुनै पनि प्रकारको विद्युतीय वा छापाका सञ्चार माध्यमबाट प्रचार प्रसार गर्नु हुँदैन ।

७.६.६ गोपनीयता भङ्ग गरेमा हुने कारवाही

: कसैले गोप्य राख्नुपर्ने कुनै व्यक्तिको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको गोपनीयता भङ्ग गरेमा देहाय बमोजिमको सजाय हुनसक्छ :

(१) बालबालिका सम्बन्धी मुद्दा तथा सो सम्बन्धी घटनाको विवरण प्रकाशित गरेमा तीन हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा तीन महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुनुका साथै प्रकाशित पत्रपत्रिका तथा पुस्तकसमेत जफत हुन्छ - बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ दफा ५३(९) ।

(२) मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार सम्बन्धी मुद्दाका पीडितको स्वीकृति नलिई निजको वास्तविक नाम तस्वीर तथा अन्य विवरण छापे वा प्रचारप्रसार गर्ने व्यक्तिलाई दस हजार रुपैयाँदेखि पच्चीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुन्छ - मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ दफा २५ ।

(३) माथि उल्लेख गरिएबाहेकका अन्य अवस्थामा कुनै व्यक्तिको गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य नराखी प्रकाशमा ल्याएमा अदालतको अवहेलनामा कारवाही हुन्छ । सो अनुसार कारवाही हुँदा जिल्ला अदालतको अवहेलनामा एक हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा एक महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुन सक्दछ, पुनरावेदन अदालतको अवहेलनामा पाँच हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा ६ महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुनसक्छ र सर्वोच्च अदालतको अवहेलनामा दस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा एक वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुन सक्छ ।

(४) बन्द इजलासको कारवाहीको सिलसिलामा कर्मचारीलाई जानकारी हुन आएको गोप्य राखिएका व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण वा सूचनाहरू बन्द इजलासबाहिर कुनै तैस्रो

पक्षसमक्ष खुला गरेमा निजलाई अन्य कारवाहीको अतिरिक्त अनुशासन सम्बन्धी विभागीय कारवाहीसमेत हुन सक्छ ।

७.६.७ गोपनीयता भङ्ग गरेउपरको उजुरी : गोपनीयता भङ्ग गरेउपर देहाय बमोजिम उजुरी गर्न सकिनेछ,

- (१) गोप्य राखिएको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण खुला गरेकोले कारवाही गरिपाउँ भनी कुनै कर्मचारीको विरुद्धमा उजुरी दिनुपर्ने भएमा कर्मचारीको हकमा सम्बन्धित कार्यालय प्रमुखसमक्ष र कार्यालय प्रमुखको हकमा एक तहमाथिको सम्बन्धित निकायमा उजुरी दिनुपर्नेछ । यसरी पर्न आएको उजुरीका सम्बन्धमा सात दिनभित्र टुंगो लगाइसक्नुपर्नेछ ।
- (२) बालबालिका सम्बन्धी मुद्दा तथा सो सम्बन्धी घटनाको विवरण प्रकाशित गरेमा सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा उजुरी दिनुपर्नेछ ।
- (३) मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार मुद्दाका पीडितको स्वीकृति नलिई निजको वास्तविक नाम, तस्वीर तथा अन्य विवरण छापेको वा प्रचारप्रसार गरेको सम्बन्धमा उजुरी दिँदा नजीकको प्रहरी कार्यालयमा दिनुपर्नेछ । यस्तो मुद्दा सम्बन्धित अदालतमा नेपाल सरकार वादी भई चल्नेछ ।
- (४) अन्य अवस्थामा जुन अदालतबाट परिचयात्मक विवरण गोप्य राखिएको हो सो अदालतको अवहेलनामा सम्बन्धित अदालतमा निवेदन दिनुपर्नेछ ।

७.६.८ दिग्दर्शनमा उल्लिखित विषयहरू प्रचलित कानूनसँग बाझिएको अवस्थामा गनुपर्ने कुरा : यस दिग्दर्शनमा लेखिएदेखि बाहेकका अन्य कुराहरू प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ । कुनै कानूनमा भएको व्यवस्था र यस दिग्दर्शनमा भएको व्यवस्था बाझिएमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

अनुसूची-१

सङ्केत नाम तय गरिएको वितरण

(दिग्दर्शनको दफा ५.१.१ को खण्ड (ड), दफा ५.२.२, दफा ५.३.२ को (१) को खण्ड (घ) सँग सम्बन्धित)
.....कार्यालय/ अदालत.....

वादी.....प्रतिवादी.....भएकोमुद्दामा पीडित/प्रतिवादी
..... को परिचयात्मक विवरण खुला भएमा(यस्तो हुन सक्ने देखिएको) ले निजको वास्तविक
विवरण गोप्य राख्नुपर्ने हुँदा मुद्दाको कारबाहीको सिलसिलामा निजको देहाय बमोजिमको वास्तविक
विवरणको सट्टामा निम्न अनुसारको सङ्केत नाम दिनेगरी तय गरिएको छ :

क्र.सं.	वास्तविक नाम, थर, वतन वा अन्य विवरण	सांकेतिक नाम, थर, वतन	मुद्दामा हैसियत	कैफियत

प्रमाणित गर्ने कार्यालय प्रमुखको

नाम

पद

दस्तखत

मिति

अनुसूची-२

जाहेरवाला लगायत सम्बन्धित व्यक्तिलाई निजको आफ्नो व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राखी सोको सट्टा सङ्केत नाम दिइएकोमा सङ्केत नामको जानकारी गराई सुनाइएको कागजको नमुना

(दिग्दर्शनको दफा ५.१.१ को खण्ड (च), दफा ५.३.१ को (७) को खण्ड (च), दफा ५.३.२ (१) को खण्ड (ङ) सँग सम्बन्धित)
कार्यालय/ अदालत

वादी.....(सरकारवादी हुनेमाको जाहेरीले नेपाल सरकार) प्रतिवादी.....भएकोमुद्दामा (तपाईंको निवेदन अनुसार/सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट मिति २०६४।९।१० मा जारी भएको दिग्दर्शनका सन्दर्भमा) यहाँको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने नपर्ने सम्बन्धमा विचार गर्दाकारणले तपाईंको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने गरी निर्णय भएको हुँदा प्रस्तुत मुद्दाको कारवाहीको सिलसिलामा तपाईंको देहायको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको लागि देहायको सङ्केत नाम दिइएको र अब आइन्दा मुद्दाको कारवाहीका क्रममा बोलाउँदासमेत सोही सङ्केत नामबाट बोलाइने भनी आज यस कार्यालय/अदालतबाट मलाई जानकारी गराउँदा सो व्यहोरा सुनी पाएँ । सो सङ्केत नाम दिइएकोमा तथा सोही सङ्केत नामबाट बोलाउने गरिएमा मेरो मञ्जुरी छ, पछि अन्यथा भन्ने छैन र मलाई दिइएको सङ्केत नामका बारेमा अन्यत्र अरू कसैलाई प्रकट गर्ने छैन/छैनौं भनी सङ्केत नाम सुनी पाएको यो कागज गरीकार्यालय/अदालतमा चढाएँ/चढायौं ।
तपसिल

सि नं	सम्बन्धित व्यक्तिको वास्तविक नाम, थर र वतन	दिइएको सङ्केत नामको विवरण	सङ्केत नाम सुनी पाएको व्यक्तिको नाम	सङ्केत नाम सुनी पाएको व्यक्तिको दस्तखत	कैफियत

प्रमाणित गर्ने
कार्यालय प्रमुखको
नाम:
दर्जा:
दस्तखत:

अनुसूची-३

व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राखिएको सम्बन्धित व्यक्तिबाहेक अन्य सरोकारवालालाई (मुचुल्का गराउदा, कागज वा बकपत्र गराउदा) वास्तविक परिचयात्मक विवरणको सट्टामा सङ्केत नाम दिइएको र सोही सङ्केत नामबाट लिखत तयार गरिने व्यहोरा सुनाई गराइने कागजको नमूना

(दिग्दर्शनको दफा ५.१.९ को खण्ड (ख), दफा ५.१.१० को खण्ड (क), दफा ५.१.११ को खण्ड (क), दफा ५.३.१ को (७) को खण्ड (च), दफा ५.३.१ को खण्ड (द) को देहाय (क), दफा ५.३.३ को ६ को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित)

.....कार्यालय/ अदालत.....

.....

वादी.....(सरकारवादी हुने मुद्दामा फलानाको जाहेरीले नेपाल सरकार) प्रतिवादी.....भएकोमुद्दामा फलानाको निवेदन अनुसार/सर्वोच्च अदालतबाट मिति २०६४।१९।१० मा जारी भएको दिग्दर्शनका सन्दर्भमा) फलानाको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने वा नपर्ने सम्बन्धमा विचार गर्दा(यो यो अवस्था र परिस्थिति)को कारण निजको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने गरी निर्णय भएको र प्रस्तुत मुद्दाको कारबाहीको क्रममा निजको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणको सट्टा देहायको सङ्केत नाम दिई सोही सङ्केत नामबाट बोलाइने र विभिन्न लिखतहरू तयार गर्दा पनि सङ्केत नामबाटै गरिनुपर्ने हुँदा प्रस्तुत मुचुल्का/कागज/बकपत्रमा व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने देहायका व्यक्तिहरूको नाम, थर, वतन वा अन्य विवरण उल्लेख गर्नुपर्ने भएमा सोको सट्टा ती विवरणका लागि देहायको सङ्केत नाम उल्लेख गरिने र तपाईंले उल्लेख गर्दा पनि सोही सङ्केत नामबाट उल्लेख गर्न भनी अनुरोध गरिएको/सुनाइएकोमा सुन्यौं/बुझ्यौं । सोही बमोजिम सङ्केत नाम प्रयोग गर्न मञ्जुर छु/छौं । आज मलाई/हामीलाई सुनाइएको वास्तविक विवरण र सङ्केत नामका बारेमा अन्यत्र कहीं प्रकट गर्न नहुने कुरा पनि बुझ्यौं, सोको गोपनीयता कायम गर्नेछौं भनी मेरो/हाम्रो मञ्जुरीले सङ्केत नाम सुनी पाएको यो कागज गरी फलाना कार्यालय/अदालतमा चढायौं ।

तपसिल

सि नं	सम्बन्धित व्यक्तिको नाम, थर र वतन	दिइएको सङ्केत नामको विवरण	सङ्केत नाम सुनी पाएको व्यक्तिको नाम	सङ्केत नाम सुनी पाएको व्यक्तिको दस्तखत	कैफयत

प्रमाणित गर्ने कार्यालय प्रमुख/कर्मचारीको

नाम:
दर्जा:
दस्तखत:
मिति:

अनुसूची- ४

व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्दा खडा गरिने अभिलेख पुस्तिका
 (दिग्दर्शनको दफा ५.१.१ को खण्ड (ड), दफा ५.२.१, ५.३.१ को खण्ड (१), दफा ५.३.१ को (७) को (घ),
 दफा ५.३.२ (१) को खण्ड (ठ), दफा ५.४.१ को खण्ड (ख) र दफा ७.३ सँग सम्बन्धित)
 अदालत/कार्यालय.....

क्र. सं.	मुद्दा नं. तथा मुद्दा दर्ता मिति	मुद्दा	बादी	प्रतिवादी	विवरण गोप्य राखिने व्यक्तिको मुद्दामा हैसियत	गोप्य राखिने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण	सङ्केत नाम दिनुपर्ने व्यक्ति को नाम, थर र वतनको विवरण	गोप्य राखिने व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणलाई जनाउनको लागि प्रदान गरिएको सङ्केत नाम, नम्बर वा चिन्ह	कैफियत
१	२३१/२०६८। ५।४	जबरजस्ती करणी	सीता के.सी. को जाहेरी ले नेपाल सरकार	राम बहादुर क्षेत्री	जाहेरवाला / पीडित	नाम र थर	सीता के.सी.	बौद्ध क	
						वतन: जिल्ला	ताप्लेजु ड	०१	
						बाबुको नाम	कृष्ण	हरि	
२	२३१/२०६८। ५।४	जबरजस्ती करणी	सीता के.सी. को जाहेरी ले नेपाल सरकार	राम बहादुर क्षेत्री	पीडित	नाम र थर	कविता श्रेष्ठ	बौद्ध ख	
						वतन: जिल्ला	भापा	०४	
						बाबुको नाम	शरद	नारद	

अनुसूची- ५

विभिन्न जिल्लाहरुका लागि दिइने सङ्केतको विवरण
(दिग्दर्शनको दफा ७.६.१ सँग सम्बन्धित)

जिल्ला	सङ्केत नं.	जिल्ला	सङ्केत नं.	जिल्ला	सङ्केत नं.
ताप्लेजुङ	०१	काठमाडौं	२६	कपिलवस्तु	५१
पाँचथर	०२	भक्तपुर	२७	प्यूठान	५२
इलाम	०३	ललितपुर	२८	रोल्पा	५३
भ्र्पा	०४	सिन्धुपाल्चोक	२९	रुकुम	५४
संखुवासभा	०५	काभ्रेपलाञ्चोक	३०	सल्यान	५५
तेह्रथुम	०६	मकवानपुर	३१	दाङ	५६
भोजपुर	०७	रौतहट	३२	डोल्पा	५७
धनकुटा	०८	बारा	३३	जुम्ला	५८
मोरङ	०९	पर्सा	३४	कालिकोट	५९
सुनसरी	१०	चितवन	३५	मुगु	६०
सोलुखुम्बु	११	मनाङ	३६	हुम्ला	६१
खोटाङ	१२	गोरखा	३७	दैलेख	६२
ओखलढुंगा	१३	लमजुङ	३८	जाजरकोट	६३
उदयपुर	१४	तनहुँ	३९	सुर्खेत	६४
सप्तरी	१५	स्याङजा	४०	बाँके	६५
सिराहा	१६	कास्की	४१	बर्दिया	६६
दोलखा	१७	मुस्ताङ	४२	बाजुरा	६७
रामेछाप	१८	म्याग्दी	४३	वर्भाङ	६८
सिन्धुली	१९	पर्वत	४४	अछाम	६९
धनुषा	२०	बागलुङ	४५	डोटी	७०
महोत्तरी	२१	गुल्मी	४६	कैलाली	७१
सर्लाही	२२	पाल्पा	४७	दार्चुला	७२
रसुवा	२३	अर्घाखाँची	४८	डडेलधुरा	७३
धादिङ	२४	नवलपरासी	४९	वैतडी	७४
नुवाकोट	२५	रुपन्देही	५०	कञ्चनपुर	७५

परिशिष्ट-१

गोपनीयता सम्बन्धी राष्ट्रिय कानुनी व्यवस्थाहरू

१. घरेलु हिंसा (कसुर र सजाय) ऐन, २०६६

दफा ७. बन्द इजलासमा सुनुवाइ गर्ने : (१) पीडितले अनुरोध गरेमा यस ऐन अन्तर्गतको उजुरी सम्बन्धी कारवाही र सुनुवाइ अदालतले बन्द इजलासमा गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको बन्द इजलासमा कारवाही र सुनुवाइ हुँदा मुद्दाका पक्ष, विपक्ष, निजहरूका कानुन व्यवसायी र अदालतले अनुमति दिएका व्यक्ति मात्र त्यस्तो इजलासमा प्रवेश गर्न सक्नेछन् ।

२. मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४

दफा २५. प्रचारप्रसार गर्न नहुने : (१) कसैले पनि पीडितको स्वीकृति नलिई निजको वास्तविक नाम, तस्वीर वा निजको चरित्रमा प्रतिकूल हुने कुनै विवरण पत्रपत्रिकामा छापन वा अन्य सञ्चार माध्यमबाट प्रचारप्रसार गर्न हुँदैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नाम, तस्वीर, विवरण छापने वा प्रचारप्रसार गर्ने व्यक्तिलाई दस हजार रुपैयाँदेखि पच्चीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ ।

दफा २७. बन्द इजलासमा कारवाही हुने : (१) यस ऐन अन्तर्गतको कसुर सम्बन्धी मुद्दाको कारवाही तथा सुनुवाइ बन्द इजलासमा गरिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको बन्द इजलासमा कारवाही तथा सुनुवाइ हुँदा मुद्दाका पक्ष, विपक्ष, निजहरूका कानुन व्यवसायी र अदालतले अनुमति दिएका व्यक्तिमात्र त्यस्तो इजलासमा प्रवेश गर्न सक्नेछन् ।

३. बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८

दफा ४९. बालक सम्बन्धी मुद्दामा खास व्यक्ति मात्र उपस्थित हुन पाउने : (१) यो ऐन वा प्रचलित कानुन बमोजिम बालक सम्बन्धी कुनै मुद्दाको कारवाही चल्दा कानुन व्यवसायी, बालकको बाबु, आमा, नातेदार वा संरक्षक र मुद्दा हेर्ने अधिकारीले उपयुक्त देखी अनुमति दिएमा बालकको हकहित संरक्षण गर्ने कार्यमा संलग्न कुनै व्यक्ति वा सामाजिक संस्थाको प्रतिनिधि इजलासमा उपस्थित हुन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको मुद्दा तथा सोसँग सम्बन्धित घटनाको विवरण मुद्दाको तहकिकात गर्ने वा मुद्दा हेर्ने अधिकारीको अनुमतिबेगर कुनै पत्रपत्रिकामा प्रकाशन गर्न पाइने छैन । यस्तो प्रतिबन्ध संवाददाता तथा संवाद फोटो प्रतिनिधिको हकमा समेत लागू हुनेछ ।

दफा ५२. बालक सम्बन्धी तथ्याङ्क र त्यसको प्रयोगमा बन्देज : (१) प्रहरी कार्यालयले कुनै कसुरको अभियोगमा पक्राउ परेको बालकको नाम ठेगाना, उमेर, लिङ्ग, पारिवारिक पृष्ठभूमि, आर्थिक स्थिति, निजले गरेको कसुर तथा त्यस सम्बन्धमा कुनै कारवाही चलाइएको भए सो सम्बन्धी विवरण खुलाई गोप्य रूपमा तथ्याङ्क राख्नुपर्छ र त्यस्तो तथ्याङ्कको उतार छ छ महिनामा प्रहरी प्रधान कार्यालयमा पठाउनु पर्छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम राखिएको तथ्याङ्क कुनै अध्ययन वा शोध कार्यको निमित्त प्रकाशित गर्नुपरेमा बालकको नाम, थर वा ठेगाना उल्लेख नगरी उमेर वा लिङ्गको आधारमा सम्म प्रकाशित गर्न सकिनेछ ।

४. मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १०ख. नं.

यस महल अन्तर्गत कुनै मुद्दाको कारवाही चल्दा सम्बन्धित कानुन व्यवसायी, अभियुक्त, पीडित स्वास्थ्य मानिस र निजको संरक्षक तथा मुद्दा हेर्ने अधिकारीले अनुमति दिएका प्रहरी र अदालतको कर्मचारी मात्र इजलासमा उपस्थित हुन सक्नेछन् ।

५. जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ नियम ४६ख. बन्द इजलासको व्यवस्था र कार्यविधि : (१) बालबालिका, जबरजस्ती करणी, जीउ मास्ने बेच्ने, नाता कायम, सम्बन्ध विच्छेदसम्बन्धी मुद्दा वा खुला इजलासबाट सुनुवाइ गर्न मनासिब नभएको भनी अदालतले बन्द इजलासबाट हेर्ने भनी आदेश गरेका अन्य मुद्दाको सुनुवाइ बन्द इजलासमा हुनेछ ।

- (२) उपनियम (१) अन्तर्गत बन्द इजलासमा मुद्दाको कारवाही चल्दा सम्बन्धित कानून व्यवसायी, सरकारी वकिल, विशेषज्ञ, अभियुक्त, पीडित व्यक्ति, निजको संरक्षक तथा अदालतले अनुमति दिएका प्रहरी र अदालतका कर्मचारीमात्र उपस्थित हुन सक्नेछन् ।
- (३) बन्द इजलासबाट हेरिएका मुद्दासम्बन्धी कागजातको प्रतिलिपि वादी, प्रतिवादी र पीडितबाहेक अरूलाई दिनु हुँदैन ।
- (४) बन्द इजलासबाट हेरिएका मुद्दाको तथ्य खुलाई कुनै पत्रपत्रिकामा समाचार सम्प्रेषण गर्नु हुँदैन । तर, अदालतले अनुमति दिएमा पीडितको परिचय नहुने गरी समाचार सम्प्रेषण गर्न सकिनेछ ।

६. पुनरावेदन अदालत नियमावली, २०४८

नियम ६०क. बन्द इजलासको व्यवस्था र कार्यविधि : (१) बालबालिका, जबरजस्ती करणी, जीउ मास्ने बेच्ने, नाता कायम, सम्बन्ध विच्छेदसम्बन्धी मुद्दा वा अन्य कानूनले बन्द इजलासबाट हेरिने भनी तोकिएको मुद्दा : खुला इजलासबाट सुनुवाइ गर्नु मनासिब नभएको भनी अदालतले बन्द इजलासबाट हेर्ने भनी आदेश गरेका अन्य मुद्दाको सुनुवाइ बन्द इजलासमा हुनेछ ।

- (२) उपनियम (१) अन्तर्गत बन्द इजलासमा मुद्दाको कारवाही चल्दा सम्बन्धित कानून व्यवसायी, सरकारी वकिल, विशेषज्ञ, अभियुक्त, पीडित व्यक्ति, निजको संरक्षक तथा अदालतले अनुमति दिएका प्रहरी र अदालतका कर्मचारीमात्र उपस्थित हुन सक्नेछन् ।
- (३) बन्द इजलासबाट हेरिएका मुद्दासम्बन्धी कागजातको प्रतिलिपि वादी, प्रतिवादी र पीडितबाहेक अरूलाई दिन हुँदैन ।
- (४) बन्द इजलासबाट हेरिएका मुद्दाको तथ्य खुलाई कुनै पत्रपत्रिकामा समाचार सम्प्रेषण गर्नु हुँदैन ।

तर, अदालतले अनुमति दिएमा पीडितको परिचय नहुने गरी समाचार सम्प्रेषण गर्न सकिनेछ ।

७. सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९

नियम ६७क. बन्द इजलासको व्यवस्था र कार्यविधि :- (१) बालबालिका, जबरजस्ती करणी, जीउ मास्ने बेच्ने, नाता कायम, सम्बन्ध विच्छेद सम्बन्धी मुद्दा वा खुला इजलासबाट सुनुवाइ गर्न मनासिब नभएको भनी अदालतले बन्द इजलासबाट हेर्ने भनी आदेश गरेका अन्य मुद्दाको सुनुवाइ बन्द इजलासबाट हुनेछ ।

- (२) उपनियम (१) अन्तर्गत बन्द इजलासमा मुद्दाको कारवाही चल्दा सम्बन्धित कानून व्यवसायी, सरकारी वकिल, विशेषज्ञ, अभियुक्त, पीडित व्यक्ति, निजको संरक्षक तथा अदालतले अनुमति दिएका प्रहरी र अदालतका कर्मचारीमात्र उपस्थित हुन सक्नेछन् ।
- (३) बन्द इजलासबाट हेरिएका मुद्दासम्बन्धी कागजातको प्रतिलिपि वादी, प्रतिवादी र पीडितबाहेक अरूलाई दिनु हुँदैन ।
- (४) बन्द इजलासबाट हेरिएका मुद्दाको तथ्य खुलाई कुनै पत्रपत्रिकामा समाचार सम्प्रेषण गर्नु हुँदैन ।

तर, अदालतले अनुमति दिएमा पीडितको परिचय नहुने गरी समाचार सम्प्रेषण गर्न सकिनेछ ।

परिशिष्ट-२

विशेष प्रकृतिका मुद्दाहरूको कारबाहीमा पक्षहरूको गोपनीयता कायम राख्नेसम्बन्धी कार्यविधि निर्देशिका, २०६८

संवत् २०६३ सालको रिट नं. ३५६१, महिला, कानून र विकास मञ्च तथा आफ्नोतर्फबाट समेत अधिवक्ता सपना प्रधान मल्ल वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयसमेत, (नेकाप २०६४, निर्णय नं. ७८८०, पृष्ठ १२०८) आदेश भएको मिति: २०६४।१।१० मा सर्वोच्च अदालतबाट जारी भएको निर्देशिका देहाय बमोजिम रहेको छ ।

प्रस्तावना

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ ले मौलिक हक अन्तर्गत गोपनीयताको हक समावेश गरी न्यायिक उपचारको हकसमेतको प्रत्याभूत गरेको भए तापनि सोको संरक्षणका लागि निश्चित कानुनी व्यवस्थाको अभावमा एच.आई.भी./एड्स सङ्क्रमित व्यक्तिले आफू सङ्क्रमित भएको स्थितिमा, महिलाले आफूविरुद्ध हिंसा भएको स्थितिमा र बालबालिकाले कानूनसँगको द्वन्द्व बेहोरेको स्थितिमा आफूउपर भएको अन्यायविरुद्ध उपचार माग्न वा न्यायमा पहुँच पाउन व्यवधान महसुस गरेको अनुभव भइरहेको, मुद्दा मामिलाको अनुसन्धानदेखि फैसला कार्यान्वयनसम्मका कारबाहीको क्रममा र सोपश्चात्को अवधिमा समेत निजहरूको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य नराखिदिएको कारण आत्मसम्मानपूर्वक जीवनयापन गर्नमा थप संकट र असुविधा बेहोर्नुपरिरहेको सन्दर्भमा यस्ता वर्गका व्यक्तिको गोपनीयताको अधिकारको संरक्षण गर्न कार्यविधिसहितको आवश्यक कानुनी व्यवस्था गर्न नेपाल सरकारको नाममा यस अदालतबाट निर्देशात्मक आदेश जारी गर्ने निर्णय भएको र सो बमोजिम आवश्यक कानून बनाई व्यवस्थित नभएसम्मका लागि पूर्ण रूपमा न्याय गरी उचित उपचार प्रदान गर्न नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १०७(२) द्वारा प्रदत्त अधिकार अन्तर्गत यस अदालतको अन्तर्निहित अधिकार प्रयोग गरी उपरोक्त विशेष प्रकृतिका मुद्दा मामिलाको कारबाहीका हरेक चरणमा लागू हुने गरी गोपनीयताको हक संरक्षणको लागि गोपनीयता कायम राख्ने सम्बन्धी यो निर्देशिका जारी गरिएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

- (१) यस निर्देशिकाको नाम “विशेष प्रकृतिका मुद्दाहरूको कारबाहीमा पक्षको गोपनीयता कायम राख्ने सम्बन्धी कार्यविधि निर्देशिका, २०६४” रहको छ ।
- (२) यो निर्देशिका आजका मितिले तीस दिनपछि प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,

- (क) ‘मुद्दा’ भन्नाले यस निर्देशिकाको प्रयोजनको लागि व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने भनी सम्बन्धित अधिकारीले निर्णय गरी तोकिएको देहायका प्रकृतिका मुद्दा सम्भन्तुपर्छ :-
 - (१) मुद्दाको प्रकृति र त्यसले पीडितउपर पार्नसक्ने असरको आधारमा गोपनीयता कायम गर्नुपर्ने देखिएका बलात्कार, गर्भपतन, यौन दुर्व्यवहार, मानव बेचबिखन, जीउ मास्ने, बेच्ने, हाडनाता करणी एवम् महिलाविरुद्धको हिंसा लगायतका मुद्दामा पीडितको रूपमा महिला भएका फौजदारी मुद्दाहरू,
 - (२) बाल अदालत वा बाल इजलासबाट हेरिने बालबालिका पक्ष भएका फौजदारी मुद्दाहरू,
 - (३) एच.आई.भी./एड्सबाट प्रभावित वा सङ्क्रमित व्यक्तिहरूसँग सम्बन्धित त्यस्तो विवरण खुलेका मुद्दाहरू ।
- (ख) ‘व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण’ भन्नाले,

- (१) खण्ड (क) को देहाय (१) मा उल्लिखित मुद्दाको हकमा पीडित महिलाको नाम, थर, वतनलगायतका पहिचान खुल्ने सम्पूर्ण सम्बद्ध विवरणहरूलाई जनाउनेछ ।
- (२) खण्ड (क) को देहाय (२) मा उल्लिखित मुद्दाको हकमा पक्षको रूपमा रहेका बालबालिकाको नाम, थर वतन लगायतका पहिचान खुल्ने सम्पूर्ण सम्बद्ध विवरणहरूलाई जनाउनेछ ।
- (३) खण्ड (क) को देहाय (३) मा उल्लिखित मुद्दाहरूको हकमा एच.आई.भी./एड्सबाट प्रभावित वा सङ्क्रमण भएको व्यक्तिको त्यसरी प्रभावित वा सङ्क्रमण भएको पहिचान खुल्नसक्ने लगायतका सम्पूर्ण सम्बद्ध विवरणहरूलाई जनाउनेछ ।
- (ग) 'सम्बन्धित अधिकारी' भन्नाले जिल्ला अदालतको हकमा जिल्ला न्यायाधीश, पुनरावेदन अदालत र सर्वोच्च अदालतको हकमा सो अदालतका रजिस्ट्रार र अन्य निकाय वा कार्यालयको हकमा सम्बन्धित कार्यालयका कार्यालय प्रमुखलाई जनाउनेछ ।

३. व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने

- (१) अपराध अनुसन्धानको निमित्त सूचना प्राप्त भएदेखि अनुसन्धान तहकिकात, अभियोजन, सुनुवाइ, फैसला, फैसला कार्यान्वयन लगायतका सम्पूर्ण काम कारवाहीका क्रममा र फैसला कार्यान्वयनपश्चात् पनि अनुसन्धान तहकिकात गर्ने निकाय, मुद्दा हेर्ने निकाय र फैसला कार्यान्वयन गर्ने निकाय लगायतका सम्पूर्ण निकायहरूले दफा २ बमोजिमका मुद्दामा पीडित पक्षको रूपमा प्रस्तुत भएका व्यक्तिको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणहरू गोप्य राख्नुपर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम गोप्य राखिएको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणलाई फिरादपत्र, प्रतिउत्तरपत्र, उजुरी, निवेदन, प्रतिवेदन, पुनरावेदनपत्र, फैसला वा अदालत वा अन्य निकायले प्रकाशन गर्ने सार्वजनिक प्रकाशन लगायत सम्पूर्ण अवस्थामा गोप्य राख्नुपर्नेछ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिम गोप्य राखिएको परिचयात्मक विवरण खुलाउन सम्बन्धित व्यक्तिलाई बाध्य पारिने छैन ।
- (४) मुद्दाहरूको कारवाहीको कुनै पनि चरणमा उपस्थित भई गोप्य राखिएको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण थाहा पाउने कुनै पक्ष वा निजको कानुन व्यवसायी, विशेषज्ञ, साक्षी, न्यायाधीश, कर्मचारी लगायत कसैले पनि त्यस्तो गोप्य राखिएको विवरण कसैसँग पनि प्रकाश गर्नु हुँदैन ।
- (५) यस निर्देशिका बमोजिम गोप्य राखिएका विवरणहरू मुद्दा किनारा भएपछि पनि गोप्य राख्नुपर्नेछ ।

४. गोप्य राखिएको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण खुला गर्न सकिने

गोप्य राखिएको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण देहायको अवस्थामा आवश्यक देखिएको हदसम्म खुला गर्न अनुमति दिन सकिनेछ :-

- (१) कानुन बमोजिम खुला गर्न आवश्यक ठहर्‍याई गोप्य राख्नुपर्ने अधिकारीले अनुमति दिएमा,
- (२) स्वच्छ न्यायिक सुनुवाइको संरक्षणका लागि आवश्यक देखिएमा,
- (३) व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नुपर्ने व्यक्तिले सो विवरण गोप्य राख्न जरुरी नभएको भनी लिखित निवेदन दिएमा ।

५. गोपनीयता कायम गर्ने प्रक्रिया

- (१) दफा ३ बमोजिम गोप्य राखिएका व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरणहरू छुट्टै पानामा लेखबद्ध एवम् सिलबन्दी गरी गोप्य राखिएको विवरणलाई सङ्केत गर्न छुट्टै परिचयात्मक नाम वा संख्या वा चिन्ह दिनुपर्नेछ र सोको प्रमाणीकरण सम्बन्धित अधिकारीले गर्नुपर्नेछ ।
- (२) यस निर्देशिका बमोजिम व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्नका लागि कुनै कागज प्रमाण गोप्य राख्नुपर्ने भएमा सोलाई सिलबन्दी गरी सोको व्यहोरा छुट्टै पानामा खुलाई मिसिल संलग्न राख्नुपर्नेछ ।

- (३) गोप्य राखिएका विवरणहरूको गोप्यता संरक्षणको लागि सम्बन्धित अदालत वा कार्यालयले त्यस्तो मिसिलहरूको छुट्टै लगत खडा गर्ने, सङ्केत चिन्ह दिने र अभिलेख संरक्षण गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (४) कसैले आफ्नो व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राखी पाउन माग गरेमा सो बमोजिम गोप्य राख्ने वा नराख्ने भन्नेबारेमा सम्बन्धित अधिकारीले निर्णय गरे बमोजिम हुनेछ । यसरी माग भएका मुद्दामा व्यक्तिगत विवरण गोप्य राख्नपर्ने भए त्यसको कारणसहितको पर्चा खडा गर्नुपर्नेछ ।

६. परिचय

- (१) मुद्दाको अनुसन्धान वा कारबाहीको सिलसिलामा विवरण गोप्य राखिएको व्यक्तिको उपस्थिति भए पनि निजसँग सम्बन्धित परिचयात्मक कुराहरू उल्लेख गर्दा निजलाई सङ्केत गर्न दिइएको नाम, नम्बर वा चिन्हद्वारा नै गरिनेछ । निजको दस्तखतसमेत सोही सङ्केत, नाम, नम्बर वा चिन्हबाट गर्नुपर्नेछ ।
- (२) यस निर्देशिका बमोजिम व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राखिएको व्यक्तिलाई निजको सङ्केत, नाम, नम्बर वा चिन्ह उल्लेख भएको परिचयपत्र दिनुपर्नेछ ।

७. म्याद, सूचना र पत्राचार

व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राखिएका व्यक्तिका नाममा समाह्वान, इतलायनामा वा सूचना जारी गर्दा वा पत्राचार गर्दा निजको सङ्केत, नाम, नम्बर वा चिन्हबाट गर्नुपर्नेछ । सो सम्बन्धी आधिकारिक परिचयको लागि अर्को पक्षले माग गरेमा गोप्य राखिएको व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण अनावश्यक रूपले खुल्ला नहुने व्यवस्था मिलाई सिलबन्दी गरिएको विवरण खोली जानकारी दिनुपर्नेछ, र काम सकिएपछि पुनः सिलबन्दी गरी राख्नुपर्नेछ ।

८. सूचना प्रकाशनमा बन्देज

यस निर्देशिका बमोजिम गोप्य राखिएको व्यक्तिको परिचय खुल्ने विवरण कुनै पनि माध्यमबाट प्रकाशमा ल्याउन वा प्रचारप्रसार गर्न हुँदैन ।

९. गोपनीयता भङ्ग गरेमा कारबाही हुने

- (१) यस निर्देशिका विपरीत कसैले परिचयात्मक विवरण गोप्य राखिएको व्यक्तिको वास्तविक पहिचान खुल्ने गरी नाम र विवरणहरू सार्वजनिक गरेमा निजले अदालतको आदेशको उल्लङ्घन गरेको मानी अदालतको अवहेलनामा कारबाही चलाइनेछ ।
- (२) बन्द इजलासको कारबाहीको सिलसिलामा कर्मचारीलाई जानकारी हुन आएको गोप्य राखिएका व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण वा सूचनाहरू बन्द इजलासबाहिर कुनै पनि तेश्रो पक्षसमक्ष खुल गर्न पाइने छैन । सो विपरीत कुनै काम गरेमा उपदफा (१) बमोजिम हुने कारबाहीको अतिरिक्त अनुशासन सम्बन्धी विभागीय कारबाहीसमेत गर्न सकिनेछ ।

१०. उजुर गर्ने निकाय

यो निर्देशिकाको बर्खिलाप कार्य गरेकाले कारबाही गरी पाउँ भनी कुनै कर्मचारीको विरुद्धमा उजुरी दिनुपर्ने भएमा कर्मचारीको हकमा सम्बन्धित कार्यालय प्रमुखसमक्ष र कार्यालय प्रमुखको हकमा एक तहमाथिको सम्बन्धित निकायमा उजुरी दिनुपर्नेछ । यसरी पर्न आएको उजुरीका सम्बन्धमा सात दिनभित्र टुङ्गो लगाइसक्नुपर्नेछ ।

११. निर्देशिकाको पालना

यो निर्देशिका बमोजिम कार्य गर्नु सम्बन्धित कार्यालय, अदालत एवम् सम्बन्धित सबैको कर्तव्य हुनेछ ।

१२. निर्देशिकाको कार्यान्वयन सम्बन्धी व्यवस्था

- (१) यो निर्देशिका सर्वसाधारणको जानकारीको लागि आमसञ्चारका माध्यमबाट प्रचारप्रसार गर्नुपर्नेछ ।
- (२) यो निर्देशिका सबै तहका अदालत, प्रहरी कार्यालय तथा सरकारी वकिल कार्यालयको सूचनापाटीमा टाँसिनेछ ।
- (३) यो निर्देशिका कार्यान्वयन गर्दा बाधा अड्काउ पुग्न गएमा सम्बन्धित अधिकारीले उपयुक्त तरिका अपनाई बाधा अड्काउ फुकाउनेछ । तर, सम्बन्धित अधिकारीबाट बाधा अड्काउ फुक्न नसकेमा प्रतिवेदन पेस गरी सर्वोच्च अदालतले बाधा अड्काउ फुकाई निकास दिनुपर्नेछ ।
- (४) यो निर्देशिका बमोजिमका प्रावधानहरू हाल चालू अवस्थामा रहेका मुद्दाहरूमा समेत अबको काम कारबाहीमा अनुसरण गर्नुपर्नेछ ।

१३. प्रचलित कानुन बमोजिम हुने

यो निर्देशिकामा व्यवस्था भएदेखि बाहेकका अन्य कुराहरू प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेछ ।

परिशिष्ट-३

गोपनीयता कायम राख्ने सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय व्यवस्थाहरू

- Universal Declaration of Human Rights, 1948, Art. 12
 - No one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to attacks upon his honour and reputation...
- Convention on the Rights of the Child, 1989, Art. 16
 - No child shall be subjected to arbitrary or unlawful interference with his or her privacy, family, home or correspondence, nor to unlawful attacks on his or her honour and reputation.
 - The child has the right to the protection of the law against such interference or attacks.
- Optional Protocol to the CRC on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography, 2000, Art. 8
 - States parties shall adopt appropriate measures to protect the rights and interests of child victims of the practices prohibited under the present protocol at all stages of the criminal justice process, in particular by protecting, as appropriate, the privacy and identity of child victims and taking measures in accordance with national law to avoid the inappropriate dissemination of information that could lead to the identification of child victims.
- International Covenant on Civil and Political Rights, 1966, Art. 6
 - The responsiveness of judicial and administrative process to the needs of victims should be facilitated by (d) taking measures to minimize inconvenience to victims, protect their privacy, when necessary, and ensure their safety, as well as that of their families and witnesses on their behalf, from intimidation and retaliation.
- International Covenant on Civil and Political Rights, 1966, Art. 14
 - ... The press and the public may be excluded from all or part of trial for reasons of morals, public order or national security in a democratic society, or when the interest of the private lives of the parties so requires, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice; but any judgment rendered in a criminal case or in a suit at law shall be made public except where the interest of juvenile persons otherwise requires or the proceedings concern matrimonial disputes or the guardianship of children.
- Rome Statute of the International Criminal Court, 1998, Art. 57 para. 3(c)
 - In addition to its other functions under this Statute, the Pre-Trial Chamber may, where necessary, provide for the protection and privacy of victims and witnesses.....
- Rome Statute of the International Criminal Court, 1998, Art. 68 para. 1
 - The court shall take appropriate measures to protect the safety, physical and psychological well-being, dignity and privacy of victims and witnesses.
- Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, 2000, Art. 16

- ... each state party shall protect the privacy and identity of victims of trafficking in persons, including, inter alia, by making legal proceedings relating to such trafficking confidential.
- Rules of procedures and Evidence of the International Criminal Court, 2000, Rule 87 para 3
 - A Chamber may... hold a hearing, which shall be conducted in camera, to determine whether to order measures to prevent the release to the public or press and information agencies, of the identity or the location of a victim, a witness or other person at risk on account of testimony given by a witness by ordering, inter alia:
 - (a) that the name of the victim, witness or other person at risk on account of testimony given by a witness or any information which could lead to his or her identification, be expunged from the public records of the Chamber;
 - (d) that a pseudonym be used for a victim, a witness or other person at risk on account of testimony given by a witness
- United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of Liberty, 1990, Art. 19
 - All reports, including legal records, medical records and records of disciplinary proceeding, and all other documents relating to the form, content and other details of treatment, should be placed in a confidential individual file, which should be kept up to date, accessible only to authorized persons.
- United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (Beijing Rules), 1985, Art. 8
 - The juvenile's right to privacy shall be respected at all stages in order to avoid harm being caused to her or him by undue publicity or by the process of labelling.
- Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, 1985, Art. 6
 - (d) Taking measures to minimize inconvenience to victims, protect their privacy, when necessary, and ensure their safety, as well as that of their families and witnesses on their behalf, from intimidation and retaliation.
- Guidelines for Action on Children in the Criminal Justice System, 1997, Art. 49
 - In accordance with the different law traditions, practices and legal framework, direct contact should be avoided between the child victim and offender during the process of investigation and prosecution as well as during trial hearings as much as possible. The identification of the child victim in the media should be prohibited, where necessary to protect the privacy of the child.
- United States Code Collection, Title 18, Chapter 223, section 3509, Child Victims' and Witnesses' rights, subsection (d), Privacy Protection, clause (2)

All papers to be filed in court that disclose the name of or any other information concerning a child shall be filed under seal without necessity of obtaining a court order. The person who makes the filing shall submit to the clerk of the court-

 - (A) the complete paper to be kept under seal, and
 - (B) the paper with the portions of it that disclose the name of or other information concerning a child redacted, to be placed in the public record...
- Guidelines on Justice in Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime, chapter x, art 26
 - Child victims and witnesses should have their privacy protected as a matter of primary importance
- Guidelines on Justice in Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime, chapter x, art 27

- Information relating to a child's involvement in the justice process should be protected. This can be achieved through maintaining confidentiality and restricting disclosure of information that may lead to identification of a child who is a victim or witness in the justice process.
- Guidelines on Justice in Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime, chapter x, art 28
 - Measures should be taken to protect children from undue exposure to the public by, for example, excluding the public and the media from the courtroom during the child's testimony, where permitted by national law.